

Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki

RAPORT ROCZNY

2013

— Anna Molska. Szósty kontynent

— Piotr Uklański. Czterdzieści i cztery

— Marek Konieczny. Think Crazy

— Fragmentos [MPZ]

— Antonisz: Technika jest dla mnie rodzajem sztuki

— Kilka praktycznych sposobów na przedłużenie sobie życia

— Jasia Chomenko, Gamlet. Kontrabanda [MPZ]

— Splendor tkaniny

— Aneta Grzeszykowska. Śmierć i dziewczyna

— Basia Bańda. Codzienne wiadomości — Warszawa [MPZ]

— Christian Hutzinger. W/W

— Konrad Smoleński. Everything Was Forever, Until It Was No More [55. Międzynarodowa Wystawa Sztuki w Wenecji]

— Wolny strzelec

— Peter Land. Nagi

— Janicka & Wilczyk. Inne Miasto

— Festiwal The Artists. Koncerty i projekty dźwiękowe artystów sztuk wizualnych

— GMO zabija miodek [MPZ]

— Katarzyna Krakowiak. Powstanie i upadek powietrza

— Czas wolny. Fotografie

— Wojciech Gilewicz. Arcus [MPZ]

— In God We Trust

— SPOJRZENIA 2013 — Nagroda Fundacji Deutsche Bank, 6. edycja

— Domy srebrne jak namioty

— Michał Frydrych. Łagodne przejście od opowiadania do rzucania cienia [MPZ]

— Mapa. Migracje artystyczne a zimna wojna

— Robert Maciejuk, Honza Zamojski. Góra i dół

— Amor e ódio a Lygia Clark / Kocham i nienawidzę Lygia Clark

Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki

RAPORT ROCZNY

2013

Warszawa 2014

SPIS TREŚCI

Wstęp HANNA WRÓBLEWSKA I ZESPÓŁ ZACHĘTY	3
RADA PROGRAMOWA	5
STRUKTURA GALERII Dyrekcja i pracownicy Zachęty w 2013 roku	6
WYSTAWY	8
FREKWENCJA NA WYSTAWACH	89
POZOSTAŁE WYDARZENIA	90
RECENZJE	94
DZIAŁALNOŚĆ	102
Edukacja	
Kolekcja	
Dokumentacja i biblioteka	
Promocja	
Otwarta Zachęta	
Wydawnictwa	
Księgarnia	
Inwestycje	
OSIĄGNIĘCIA ZESPOŁU ZACHĘTY	114
PRZYCHODY	117
PARTNERZY I SPONSORZY	118

Wstęp

W rok 2013 wkroczyliśmy z nowym statutem. Nasza misja — „upowszechnianie sztuki współczesnej we wszystkich jej aktualnych przejawach, traktowanej jako istotny element kultury i życia społecznego” — nie zmieniła się od ponad stu lat. Ale zmieniły i wciąż się zmieniają formy, narzędzia i sposoby komunikacji. Cały czas jednak jesteśmy dla artystów i odbiorców. Nowy statut stwarza możliwości wspierania tych pierwszych w realizacji ich projektów, ale też kładzie duży nacisk na dzielenie się naszymi zasobami z widzami: kolekcją, dokumentacją, zbiorami bibliotecznymi i materiałami edukacyjnymi. Staramy się przyciągać do Zachęty coraz to nowych odwiedzających, pamiętając jednak o tym, by słupki oglądalności nie stały się jedynym miernikiem i sensem naszej działalności. Cieszymy się, że na niektóre z naszych wystaw przyszło ponad 20, a nawet 30 tysięcy widzów (*Czas wolny, In God We Trust, Spojrzenia 2013 — Nagroda Fundacji Deutsche Bank*). Wierzymy, że sztuka współczesna może przyciągnąć i zainteresować wielu, bo jest jednym z narzędzi potrzebnych do zrozumienia współczesnego świata. Frekwencyjne hity dają nam także wolność realizowania równie ciekawych, nierzadko eksperymentalnych projektów, które mogą być trudniejsze dla szerokiej publiczności, jednak są ważne dla nas, dla artystów i dla pewnej grupy odbiorców chętnie podejmującej ten trudny dialog.

Cieszymy się, że w tym roku mogliśmy gościć tak wielu twórców z całego świata, którzy wzięli udział w naszych wystawach, a także zrealizowali dla nas specjalne projekty. Byli to: Leandro Nerefuh i Rafael RG z Brazylii (*Amor e ódio a Lygia Clark / Kocham i nienawidzę Lygii Clark*), Peter Land z Danii, Michael Murphy i Dzine ze Stanów Zjednoczonych (*In God We Trust*), Christian Hutzinger z Austrii, Jasia Chomenko i Gamlet z Ukrainy oraz Honza Zamojski, Robert Maciejuk, Aneta Grzeszykowska z Polski i wielu innych. Dziękujemy im!

Dbając o naszą siedzibę (ufamy, że postępujące w gmachu galerii i wokół niego zmiany są dla wszystkich widoczne), wychodzimy także na zewnątrz — w miasto. Festiwal The Artists, zrealizowany w muszli koncertowej w parku Skaryszewskim przez młodych kuratorów Zachęty, zgromadził tłumy mimo poważnej konkurencji (koncertu Paula McCartneya na sąsiednim Stadionie Narodowym). Mamy nadzieję, że doczekamy się drugiej edycji tego festiwalu!

Od tego roku w naszej pracy wspierani jesteśmy przez nową Radę Programową powołaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Liczymy na jej życzliwość, pomoc, konstruktywną krytykę w ciągu następnych trzech lat.

Hanna Wróblewska i zespół Zachęty

Rada Programowa przy Zachęcie — Narodowej Galerii Sztuki

W dniu 14 listopada 2013 roku Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego powołał Radę Programową przy Zachęcie — Narodowej Galerii Sztuki. W skład Rady wchodzi jedna osoba, a do jej zadań należy opiniowanie długofalowej strategii działania Zachęty, wyrażanie opinii i składanie wniosków do dyrektora we wszystkich istotnych sprawach dotyczących galerii oraz pomoc w poszukiwaniu nowych form wsparcia organizacyjnego, koncepcyjnego i finansowego. Kadencja członka Rady trwa trzy lata. Posiedzenia Rady odbywają się co najmniej dwa razy w roku.

Skład Rady Programowej:

dr Marzanna Bogumiła Kielar — poetka, kierownik Pracowni Heurystyki w Zakładzie Metodologii i Pedagogiki Twórczości w Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie

Maja Kleczewska — reżyserka teatralna

dr hab. Marek Krajewski — socjolog, profesor w Instytucie Socjologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

dr hab. Marta Leśniakowska — historyczka sztuki i architektury, profesor Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk

Zbigniew Libera — artysta

dr Tomasz Makowski — bibliotekarz i historyk, dyrektor Biblioteki Narodowej, przewodniczący Krajowej Rady Bibliotecznej i Rady ds. Narodowego Zasobu Bibliotecznego przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego

prof. dr hab. Andrzej Mencwel — historyk literatury i kultury, profesor w Instytucie Kultury Polskiej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego

Draginja Nadaždin — etnolożka i antropolożka, dyrektorka Amnesty International Polska

prof. dr hab. Maria Poprzęcka — historyczka sztuki, profesor na wydziale Artes Liberales Uniwersytetu Warszawskiego

Jadwiga Sawicka — artystka i kuratorka, kierowniczka Zakładu Intermediów Wydziału Sztuki na Uniwersytecie Rzeszowskim

dr hab. Andrzej Szczerski — historyk sztuki, wykładowca Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego

Po uroczystym wręczeniu nominacji w siedzibie MKiDN, w Zachęcie odbyło się pierwsze posiedzenie Rady Programowej, podczas którego na przewodniczącą została wybrana profesor Maria Poprzęcka.

STRUKTURA GALERII

Dyrekcja i pracownicy Zachęty w 2013 roku

[stan w dniu 31 grudnia]

DYREKTOR

Hanna Wróblewska

ZASTĘPCA DYREKTORA

Justyna Markiewicz

MIEJSCE PROJEKTÓW ZACHĘTY

Magda Kardasz

ZESPÓŁ KURATORÓW

Maria Brewińska

Magda Kardasz

Joanna Kordjak-Piotrowska

Katarzyna Kołodziej

Magdalena Komornicka

Julia Leopold [w zespole kuratorów od 26.09]

Anna Tomczak

DZIAŁ ZBIORÓW I INWENTARZY

Małgorzata Bogdańska-Krzyżanek — kierownik działu

Joanna Egit-Pużyńska

Maria Świerżewska-Franczak

Joanna Waško

DZIAŁ EDUKACJI

Joanna Kinowska — kierownik działu

Benjamin Cope

Zofia Dubowska-Grynberg

Stanisław Welbel

Anna Zdzieborska

DZIAŁ DOKUMENTACJI I BIBLIOTEKA

Gabriela Świtek — kierownik działu

Aldona Głowala

Julia Maria Koszewska

Sebastian Madejski

Inez Piechucka

Karolina Zychowicz

DZIAŁ WYDAWNICTW

Dorota Karaszewska — kierownik działu

Małgorzata Jurkiewicz

Krzysztof Łukawski

Jolanta Pieńkos

Maciej Sikorzak

ZESPÓŁ DS. PROMOCJI I KOMUNIKACJI

Zofia Koźniowska

Zofia Ledzion

Katarzyna Winter

Aleksandra Zientecka

RZECZNIK PRASOWY

Olga Gawerska

Marta Miś [od 6.08]

KSIĘGARNIA ARTYSTYCZNA

Marta Dąbrowska — kierownik działu

Natalja Mogilenec — p.o. kierownika działu

Małgorzata Jakubczak

Ewa Majsterek

DZIAŁ REALIZACJI WYSTAW

Anna Muszyńska-Bełc — kierownik działu

Marek Janczewski

Krystyna Sielska

GRUPA MONTAŻOWA I STOLARNIA

Andrzej Bialik

Dariusz Bochenek

Remigiusz Olszewski

DZIAŁ MULTIMEDIÓW

Aleksander Turski — kierownik działu

Krzysztof Boguszewski

Janusz Dębowski

ZESPÓŁ DS. PROGRAMÓW OPERACYJNYCH MKiDN

Lilianna Krause — koordynator prac zespołu
Aleksandra Arcimowicz
Barbara Barańska

DZIAŁ FINANSOWO-KSIĘGOWY

Danuta Skorupska — główna księgowa
Bożena Artyniew
Katarzyna Pałyska
Iwona Sobolewski
Iwona Staszewska

DZIAŁ ADMINISTRACJI

Monika Popiołek — kierownik działu
Roman Barański
Krzysztof Barański
Elżbieta Grelik — kancelaria
Jarosław Fik
Michał Lemańczyk
Paweł Pietrzak

SEKRETARIAT

Monika Piesio

SPECJALISTA DS. PRACOWNICZYCH

Natalia Kęsoń

RADCA PRAWNY

Janina Ejsmont-Sławińska

SPECJALISTA DS. ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH

Anna Sokólska

KASA BILETOWA

Elżbieta Kalińska
Mirosława Rojek

PORTIERNIA

Zdzisława Krajewska

STAŁA WSPÓŁPRACA

Koordynator dostępności Zachęty

Paulina Celińska

Informacja

Aleksandra Brzozowska
Marcin Matuszewski
Marta Syrzistie
Marlena Talunas

Przewodnicy i osoby prowadzące stałe zajęcia

Joanna Borkowska
Barbara Dąbrowska
Urszula Dragońska
Paweł Freus
Katarzyna Guzowska
Karolina Iwańczyk
Maria Kosińska
Katarzyna Kucharska-Hornung
Sara Magdzicka
Kamil Niedziałek
Anna Owsiany
Dagmara Rusinek-Smaga
Agnieszka Szostakiewicz
Zuzanna Zasacka

Miejsce Projektów Zachęty

Karolina Bielawska

Dział administracji

Krzysztof Dąbrowski
Zygmunt Gowin
Marek Krzymowski
Anna Kubicka
Grzegorz Kubicki
Edward Marciniak vel Marcinkowski
Teresa Mokrzycka
Anna Piotrowska
Ryszard Płotnicki
Jerzy Stachowski

Księgarnia

Marlena Kucharska
Andrzej Samuła
Krzysztof Tyma

Dział multimedialny

Mariusz Smolak

WYSTAWY

23.11.12–3.02.13	Anna Molska. Szósty kontynent	10
10.12.12–17.02.13	Piotr Uklański. Czterdzieści i cztery	12
10.12.12–17.02.13	Marek Konieczny. Think Crazy	14
14.12.12–14.02.13	Jarosław Jeschke. Hamlet Lavastida. Jose Eduardo Yaque Llorente. Fragmentos [MPZ]	16
21.01–17.03	Antonisz: Technika jest dla mnie rodzajem sztuki	18
15.02–31.03	Kilka praktycznych sposobów na przedłużenie sobie życia	22
22.02–21.04	Jasia Chomenko, Gamlet. Kontrabanda [MPZ]	24
8.03–19.05	Splendor tkaniny	26
12.04–2.06	Aneta Grzeszykowska. Śmierć i dziewczyna	32
26.04–23.06	Basia Bańda. Codzienne wiadomości — Warszawa [MPZ]	34
18.05–31.12	Christian Hutzinger. W/W	36
1.06–24.11	Konrad Smoleński. Everything Was Forever, Until It Was No More [55. Międzynarodowa Wystawa Sztuki w Wenecji]	38
3.06–4.08	Wolny strzelec	42
14.06–18.08	Peter Land. Nagi	44
21.06–28.07	Janicka & Wilczyk. Inne Miasto	48
22.06	Festiwal The Artists. Koncerty i projekty dźwiękowe artystów sztuk wizualnych [Warszawa]	50
28.06–25.08	GMO zabija miodek. Projekt i prezentacja studentów pracowni Łukasza Skąpskiego w Akademii Sztuki w Szczecinie [MPZ]	54
1.07–18.08	Katarzyna Krakowiak. Powstanie i upadek powietrza	56
12.08–22.09	Czas wolny. Fotografie. Romuald Broniarek, Aleksander Jałosiński, Bogdan Łopieński, Jan Morek, Wojciech Plewiński, Tadeusz Rolke	58
3.09–3.11	Wojciech Gilewicz. Arcus [MPZ]	62
5.09–10.11	In God We Trust	64
13.09–17.11	SPOJRZENIA 2013 — Nagroda Fundacji Deutsche Bank, 6. edycja	68
14.10–15.12	Domy srebrne jak namioty	72
12.11.13–6.01.14	Michał Frydrych. Łagodne przejście od opowiadania do rzucania cienia [MPZ]	76
29.11.13–9.02.14	Mapa. Migracje artystyczne a zimna wojna	78
29.11.13–16.02.14	Robert Maciejuk, Honza Zamojski. Góra i dół	82
12.12.13–23.02.14	Amor e ódio a Lygia Clark / Kocham i nienawidzę Lygii Clark	84

23.11.12
–3.02.13

Anna Molska. Szósty kontynent

kuratorka: Joanna Kordjak-Piotrowska

projekt ekspozycji: Anna Molska, Joanna Kordjak-Piotrowska

sale: nr 11 [Mały Salon], 12, 13

FOLDER

teksty: Joanna Kordjak, Karol Sienkiewicz
projekt graficzny: Maciej Sikorzak
wersja językowa polsko-angielska

Projekt Anny Molskiej był podróżą na południowy kraniec świata — zagadkowy i wciąż niezbadany „szósty kontynent”. Punktem wyjścia stała się dla artystki historia wczesnych ekspedycji polskich naukowców na Antarktydę organizowanych w latach 50. XX wieku. W jednej z nich brał udział jej dziadek, profesor fizyki Janusz Molski.

Zgromadzony w trakcie wielomiesięcznych poszukiwań materiał — relacje współuczestników wypraw, fotografie, przeźrocza, rysunki oraz fragmenty dokumentalnych filmów — zainspirowały Molską do stworzenia własnej wizji spotkania z nieznanym lądem. Artystka poruszała się po marginesach historii znanych z literatury podróżniczej i popularno-naukowej tego czasu. Efektem tych poszukiwań była zaskakująca gra z przestrzenią galerii, w której zostały ze sobą zestawione rzeźba, instalacja i trzykanałowa projekcja wideo.

Osią narracji filmu był dialog między wielokrotnym organizatorem ekspedycji a jedną z ich uczestniczek. Artystka przyglądała się grupie polskich polarników zamkniętych w klaustrofobicznej przestrzeni stacji badawczej. Ekstremalne warunki relacji międzyludzkich stały się pretekstem do refleksji nad tą stroną ludzkiej natury, która każe nadawać sens egzystencji poprzez działanie pozornie irracjonalne i nienaturalne. Całości dopełniało nakreślenie kontekstu politycznego ekspedycji.

Projekt Anny Molskiej mierzył się z pytaniem, czy wspólnym mianownikiem działań pchających tak różnych ludzi w mroźne objęcia „szóstego kontynentu” jest instynkt, konieczność poznawania, czy może błędna decyzja lub czysty przypadek.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

8 stycznia Pokaz filmu *A Frozen Dream*, reż. Jan Troell, Szwecja, 1997, 61 min

23 stycznia *Sztuka dostępna. Spotkanie dla osób z dysfunkcją wzroku*, prowadzenie: Katarzyna Kucharska-Hornung

ANNA HOLSKA
CZYSTY SKONTENT

Wieloletnia praca w branży kosmetycznej nauczyła Annę Holską, że najważniejszą częścią każdego produktu jest jego skład. Dlatego postanowiła stworzyć markę, która nie tylko dba o skórę, ale przede wszystkim o jej zdrowie. W tym celu wybrała naturalne, roślinne składniki, które nie tylko pielęgnują, ale także odżywiają i chronią przed szkodliwymi czynnikami zewnętrznymi. Jej produkty są stworzone z myślą o kobietach, które chcą dbać o siebie i swoje ciało w sposób naturalny i bezpieczny. Anna Holska wierzy, że każda skóra jest inna i dlatego jej kosmetyki są stworzone, aby móc sprostać różnym potrzebom i typom skóry. Jej misją jest stworzenie produktów, które naprawdę działają i które sprawiają, że każda kobieta czuje się pięknie i pewnie w swojej skórze.

10.12.12
–17.02.13

Piotr Uklański. Czterdzieści i cztery

kuratorka: **Maria Brewińska**

asystentka kuratora: **Magdalena Komornicka**

projekt ekspozycji: **Piotr Uklański, Maria Brewińska**

sale: nr 2 [Narutowicza], 3, 4, 5, 6, 7

Wystawa Piotra Uklańskiego, jednego z najwybitniejszych współczesnych polskich artystów o znaczącej pozycji na międzynarodowej scenie artystycznej, była pierwszą tak obszerną prezentacją jego twórczości w instytucji publicznej w Polsce. Nie miała jednak charakteru retrospektywy, lecz stanowiła wielowymiarowy projekt przygotowany specjalnie dla Zachęty. Tytuł odnosił się nie tylko do wskrzesiciela narodu w *Dziadach* Mickiewicza, ale przede wszystkim do wieku samego artysty.

Uklański wykorzystuje fotografię, malarstwo, kolaż, rzeźby, tkaniny artystyczne, mozaiki, instalacje, film, performans, stale poszerzając zakres środków. Jego twórczość balansuje pomiędzy żartem i powagą, banałem i wyrafinowaniem, lekceważeniem i apoteozą, nostalgią i przyjemnością, dobrem i złem, seksem i śmiercią. Uklański zmierza ku przełamywaniu granic politycznych, społecznych czy moralnych stereotypów po to, aby stworzyć nowe wartości, poszerzać pole widzenia. W wymiarze indywidualnym — formułuje pytania o własną tożsamość kulturowo-narodową, ale i o status artysty i dzieła sztuki. Jego twórczość stała się symbolem sztuki wywrotowej, ale to m.in. dzięki niej takie strategie sztuki współczesnej jak przetwarzanie popularnych obrazów zaczerpniętych z mediów czy zawłaszczenie trafiły w obszar szerszego dyskursu krytycznego.

Na wystawie pokazano instalację *Bez tytułu (Polska Über Alles)*, 2012 — złożoną z nowych edycji prac *Bez tytułu (Dance Floor)*, interaktywnej podłogi dyskotekowej pulsującej światłem w rytm muzyki, *Bez tytułu (Naziści)* czy *Bez tytułu (Orzeł)*. Nieco ironii i perwersji wprowadzała drobna interwencja o seksualnym podtekście *Bez tytułu (Bрудny Sanchez)*. Wątek osobistej mitologii wnosili rysunki z czasów dzieciństwa, rodzaj przewrotnego autoportretu. Nowy projekt *Bez tytułu (Porno-sobowtóry)* to zbiór zdjęć z aktorami porno podobnymi do celebrytów.

Prace Uklańskiego przywołują różne praktyki artystyczne, które przetwarza on i reinterpretuje. Odwołuje się m.in. do informelu i art brut, co widać w serii abstrakcyjnych obrazów tworzonych z grubych warstw żywicy. W ramach malarskiego autodyskursu Uklański tworzy z tkanin barwionych techniką *tie-dye* obrazy pozbawione gestu malowania. Złożyły się one na instalację *Bez tytułu (Jaskinia)*, która posłużyła do prezentacji dzieł powstałych w ostatnich latach: obrazów, fotografii, mozaik, tkanin. Odwołania Uklańskiego do awangardowych praktyk to unikalne w swojej technice i estetyce abstrakcyjne kompozycje z ceramicznych naczyń, a także inne przykłady eksploracji wypartych tradycji artystycznych, które łączą język rzemiosła z modernistyczną konceptualizacją formy. Nowa praca, monumentalna tkanina *Bez tytułu (Rozwarte)* wprowadziła zaś intrygujący wątek twórczości przypisywanej na ogół kobietom.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

9 stycznia *Sztuka dostępna. Sportkanie dla osób z dysfunkcją wzroku*, prowadzenie: Katarzyna Guzowska

10 stycznia *Przyjdź i zadaj pytanie*, prowadzenie: Jarosław Lubiak

18 stycznia *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: Barbara Dąbrowska, Maria Kosińska

16 lutego *Oprowadzanie kuratorskie Marii Brewińskiej*

Program filmowy WESTERN

9 lutego *Białe słońce pustyni (Białe słońce pustyni)*, reż. Vladimir Matyl, ZSRR, 1970, 85 min; *Kret (El Topo)*, reż. Alejandro Jodorowsky, Meksyk, 1971, 125 min

16 lutego *Summer Love (Dead Man's Bounty)*, reż. Piotr Uklański, Polska, 2006, 94 min; *Le Far-West*, reż. Jacques Brel, Francja / Belgia, 1978, 88 min

17 lutego *Antonio das Martes (O Dragão da Maldade contra o Santo Guerreiro)*, reż. Glauber Rocha, Francja / Brazylia / NRF, 1969, 100 min; *Le Vent d'est*, reż. Groupe Dziga Vertov, Jean-Luc Godard, Jean-Pierre Gorin, Gérard Martin, Włochy / Francja / NRF, 1970, 100 min

Wernisaz wystawy, 10.12.2012. Od lewej: Piotr Uliński, Maria Brawińska, Hanna Wróblewska, Marek Krzyżanek, Agencja Medium

Wernisaz wystawy, 10.12.2012. Fot. Marek Krzyżanek, Agencja Medium

10.12.12
–17.02.13

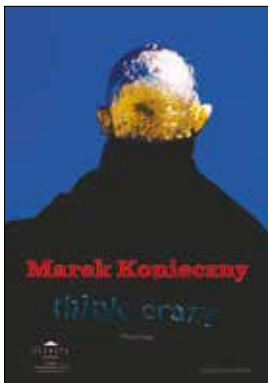
Marek Konieczny. Think Crazy

kuratorka: **Maria Brewińska**

asystentka kuratora: **Magdalena Komornicka**

projekt ekspozycji: **Marek Konieczny, Maria Brewińska**

sala nr 1 [Matejkowska]

FOLDER

teksty: **Maria Brewińska, Monika Szwajewska, Marek Konieczny** [wywiad]

projekt graficzny: **Grzegorz Laszuk** ^{k+s}
wersja językowa **polsko-angielska**

Think Crazy to autorska strategia artystyczna i jednocześnie tytuł wystawy Marka Koniecznego — artysty ważnego dla przełomu konceptualnego w sztuce polskiej lat 60. i 70., ale jednocześnie od końca lat 70. „dezertera konceptualizmu”, jednego z pionierów mail artu i niekonwencjonalnych działań w przestrzeni publicznej.

Twórczość Marka Koniecznego, a w szczególności ta powstająca od końca lat 70., nie poddaje się łatwej kategoryzacji. Zaczynał od malarstwa o konstruktywistycznych korzeniach, abstrakcyjnych układów kombinatorycznych i procesów przypadkowych, które od 1968 roku wypierane są przez działania performans wpisujące się w obszar konceptualizmu i dążeń do dematerializacji obiektu w sztuce. Konieczny tworzył m.in. tak emblematyczne akcje jak *Zrób coś z tym* (1969), *Wrzuć tu coś* (1968–1969), *140 sztuk fioletowego papieru* (1970), polegające na interakcji i aktywnym uczestnictwie widza. W ten obszar komunikacji konceptualnej opartej na sferze pozaracjonalnej wpisują się także realizacje z obszaru mail artu, polegające na przesyłaniu do innych artystów listów informujących o nadaniu w określonym czasie sygnałów świetlnych. Wszystkie te działania generują przypadkowe procesy, które mają pobudzić i dynamizować nie tylko myślenie, lecz także emocje, wrażliwość i wyobraźnię.

Idea *Think Crazy* towarzyszy Koniecznemu od 1974 roku. Ta strategia artystyczna jest doświadczaniem niestandardowych zachowań, uczuć, intuicyjnych reakcji, cielesności, erotyki ukrytych pod przykrywką racjonalizmu. Róg przyklejony do czoła artysty staje się w tym okresie integralnym elementem performansów i instalacji. W ramach koncepcji *Think Crazy* dokonał się w jego sztuce kolejny przełom — powrót do obiektu, widoczny w serii wyrafinowanych czy dekadentkich obrazów i przedmiotów, takich jak m.in. piramidy, złoto, sierpy, figury zwierząt, pojawiających się w filmach artysty czy innych pracach.

Wystawa w Zachęcie była manifestacją idei *Think Crazy*, selekcją kilku symbolicznych elementów z asortymentu „absolutnej sztuczności”: złotego rogu, złotej torby z akcji *Wrzuć tu coś*. Oprócz tego zaprezentowane zostały filmy (24012008 *Think Crazy*, 1975; *Dialog z piramidą*, 1975; *Santa Conversatione*, 1975; *Na morzu — siedem wieczorów, siedem poranków*, 1975; *Uśmiech*, 1976) pulsujące humorem, erotyzmem, rytmem radykalnych gestów.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

8 stycznia *Sztuka dostępna. Spotkania dla osób z dysfunkcją wzroku*, prowadzenie: Katarzyna Guzowska

17 stycznia Pokaz filmów archiwalnych i materiałów dokumentujących akcje artystyczne Marka Koniecznego oraz prowadzoną przez niego gościnną pracownię w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych

29 stycznia *Patrzeć/Zabaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: Alicja Korpysz

14.12.12
–14.02.13

Jarosław Jeschke, Hamlet Lavastida, José Eduardo Yaque Llorente. Fragmentos

kuratorka: Magda Kardasz

współpraca: Karolina Bielawska, Adam Byra

projekt ekspozycji: Magda Kardasz

FOLDER

teksty: Jarosław Jeschke, Hamlet Lavastida, José Eduardo Yaque Llorente, Katarzyna Kołodziej
projekt graficzny: Jakub Jezierski
wersja językowa polsko-angielska

Wystawa prezentowała projekty artystów pochodzących z Kuby lub związanych z doświadczaniem tego miejsca. José Eduardo Yaque Llorente prezentował nowy wariant instalacji *El suelo autoctono*, powstały z myślą o przestrzeni piwnicznej MPZ. Tak o tym mówił: „Zaintrygowała mnie piwnica galerii, która nadaje nowy kontekst pokazywanej wcześniej na Kubie pracy. Wtedy zrobiona przeze mnie instalacja z użyciem książek wyglądała, jakbym je wydobył z ziemi. Ma to związek z tym, że jako dziecko lubiłem grzebać w ziemi na tyłach mojego domu i znajdować różne rzeczy. [...] Ale potem zacząłem odwracać tę sytuację — najpierw znajdowałem rzeczy, a potem zacząłem je zakopywać. Zakopując rzeczy, pomagam oddawać je ziemi.

Ta instalacja jest bardzo prosta. Układam warstwy gleby z tych, które istnieją, powstały w wyniku zmian podłoża, zarówno naturalnych, jak i spowodowanych przez człowieka, a jedną z tych warstw są książki. *Ziemia rodzima* to tytuł nadany dziełu na znak jedności z miejscem, w którym powstaje”.

Druga instalacja artysty wchodziła w interakcję z przestrzenią MPZ, ale również z widzem — zmuszając go do podejmowania decyzji dotyczących granic kontaktu z dziełem. Artysta prezentowała także dwa filmy powstałe w i wokół Warszawy.

Hamlet Lavastida w swojej twórczości koncentruje się na społecznej i ideologicznej panoramie komunizmu. Bazą jego dzieł są teksty klasyków marksizmu, przemówienia Fidela Castro, programy społeczne i dokumenty archiwalne. Przygotowywana na wystawę praca *Fragmentos* dotyczyła inwigilacji pisarzy i intelektualistów, prowadzonej przez rząd kubański w latach 70. XX wieku. Punktem wyjścia do jej powstania był nigdy niepublikowany dokument znaleziony w archiwach Stasi. Tekst krytykuje dobrze znanych kubańskich pisarzy z tamtego okresu. Można to dzieło odczytywać w kategoriach konceptualizmu, ale sam autor pojmuje je jako rodzaj archeologii. „Moje dzieło mówi też o ocaleniu pamięci, braku wolności słowa, strategiach propagandowych. Bardzo ważne jest dla mnie zastanawianie się nad strukturą kubańskiego społeczeństwa i nad tym, jak działa psychologia społeczna na poziomie podstawowym” — mówi artysta.

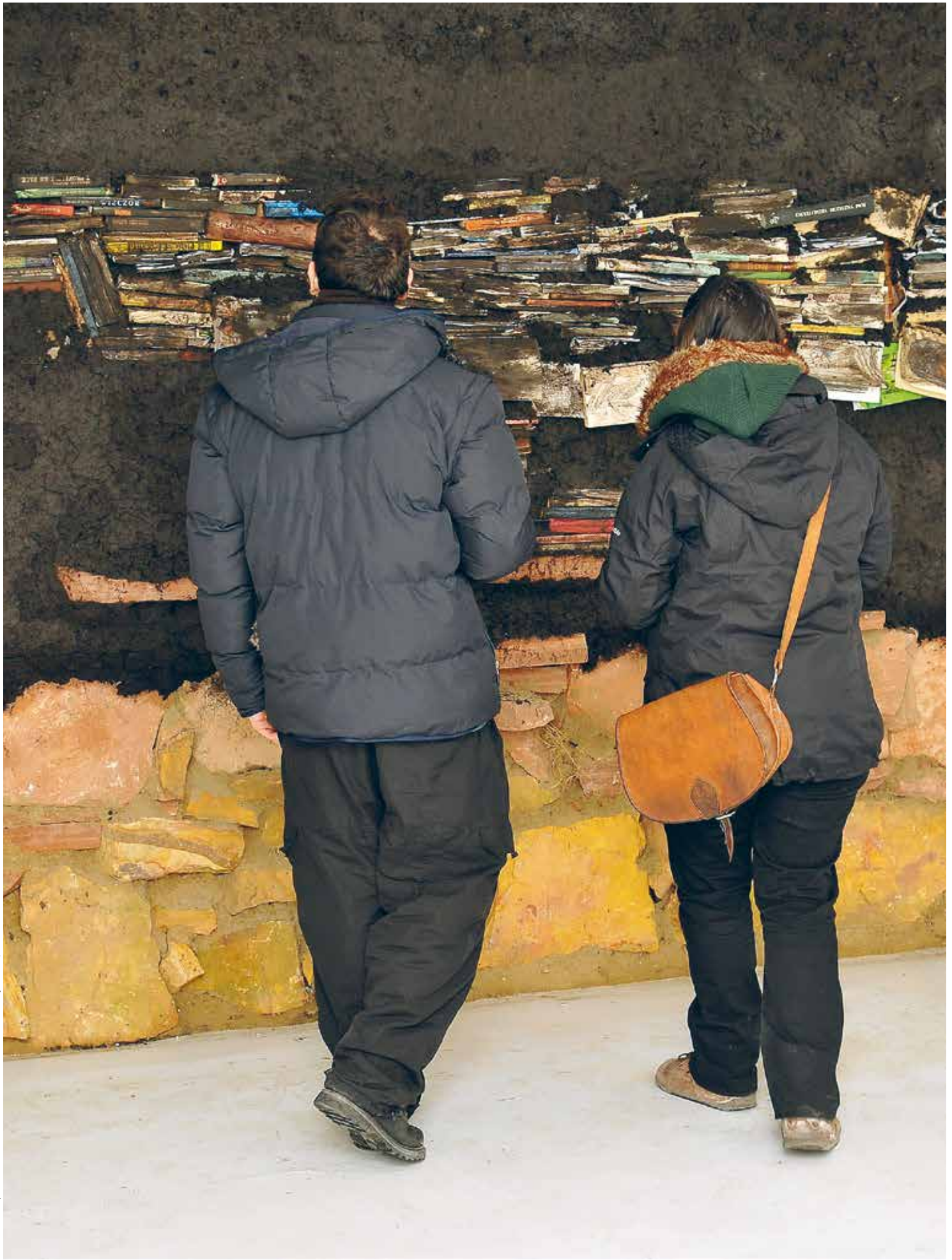
José Eduardo Yaque Llorente i Hamlet Lavastida brali udział w Air Artists In Residence Laboratory w CSW Zamek Ujazdowski w Warszawie.

Jarosław Jeschke pokazał w MPZ obrazy i filmy powstałe w czasie jego pobytu na Kubie w ramach stypendium MKiDN *Młoda Polska*. W czerwcu i lipcu 2012 roku udało mu się objechać niemal całą wyspę. Tak o tym pisze: „Podróż na Kubę wynikała z chęci poznania, zrozumienia i doświadczenia komunizmu; sprawdzenia, jak żyją tam artyści. A Kuba? Kuba to miejsce magiczne, w pewien sposób bajkowe...”.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

23 stycznia *Patrzeć/Zobaczyć*.
Sztuka współczesna i seniorzy,
prowadzenie: Maria Kosińska

29 stycznia *Cerveza Dispensada*
(*Bien Fria*) *Zimne piwo w sprzedaży*,
czyli jak zrobiliśmy projekt na Kubie,
uczestnicy: Małgorzata Gurowska,
Tymek Jezierski, René Wawrzekiewicz;
prowadzenie: Agata Szydłowska

21.01–17.03

Antonisz: Technika jest dla mnie rodzajem sztuki

kuratorka: Joanna Kordjak-Piotrowska

współpraca: Katarzyna Kołodziej

projekt ekspozycji: Paulina Tyro-Niezgoda

organizatorzy: Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa; Muzeum Narodowe w Krakowie; FilMOTEKA Narodowa, Warszawa

sale: nr 8, 9, 10

Wystawa prezentowana w Muzeum Narodowym w Krakowie, 12.04–16.06.2013

KSIĄŻKA + DVD z 16 filmami Antonisza pod redakcją Joanny Kordjak-Piotrowskiej

wstęp: Zofia Gołubiew, Tadeusz Kowalski, Hanna Wróblewska
teksty: Malwina Antoniszczak, Sabina Antoniszczak, Jerzy Armata, Ewa Borysiewicz, Monika Jadzińska, Joanna Kordjak-Piotrowska, Marta Miś, Adriana Prodeus, Monika Supruniuk, Jan Topolski, Łukasz Wojtyśko, Elżbieta Wysocka
projekt graficzny: Jakub de Barbaro, Kuba Sowiński

wydawcy: Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki, Muzeum Narodowe w Krakowie, FilMOTEKA Narodowa
wersje językowe: polska i angielska

FOLDER

pod redakcją Joanny Kinowskiej
teksty: Joanna Kordjak-Piotrowska, Marta Miś

projekt graficzny: Jakub de Barbaro, Kuba Sowiński

wersja językowa: polsko-angielska

Wystawa była pierwszą tak obszerną prezentacją obejmującą wszystkie dziedziny działalności Juliana Józefa Antoniszczaka (Antonisza) — współzałożyciela legendarnego Studia Filmów Animowanych w Krakowie, reżysera eksperymentalnych animacji, konstruktora, muzyka i wynalazcy.

Oprócz prezentacji bogatego, znanego w niewielkim stopniu szerszej publiczności dorobku filmowego Antonisza, wystawa koncentrowała się na ukazaniu nie mniej fascynującego warsztatu artysty. Punkt wyjścia stanowiło archiwum zawierające dzienniki oraz „pomysłowniki” (gromadzone na przestrzeni kilkudziesięciu lat zbiory notatek, „złoty myśli”, wycinków z gazet, projektów maszyn). Prezentowany wybór zapisków i szkiców dawał rzadką okazję prześledzenia czasem bardzo precyzyjnego procesu twórczego — od spisania na świstku papieru pierwszego pomysłu filmu lub maszyny, przez kolejne etapy realizacji.

Non-camerowe filmy, w których Antonisz stale powraca do takich tematów jak przemijanie, walka z czasem, choroba, ludzka głupota, potraktować można również jako swoisty dziennik, zapis jego lęków i obsesji. Artystę wyraźnie fascynowało ciało-mechanizm i jego działanie nie tylko jako motyw, lecz także jego udział w procesie tworzenia filmu i jego odbiorze. Ciekawiło go nie tylko eksperymentowanie na taśmie filmowej, ale też testowanie wrażliwości i wytrzymałości widza.

Zafascynowany kinetycznymi zabawkami i optycznymi maszynami, sięgał do korzeni kina. Postulowaną przez siebie w *Manifestie Artystycznym Non Camera* ideę powrotu do rękodziela Antonisz realizował we wszystkich dziedzinach twórczości.

Ważną częścią wystawy były skonstruowane przez Antonisza według własnego pomysłu mechaniczne urządzenia służące do pracy w technice non-camerowej — eksperymentów bezpośrednio na taśmie filmowej. Niezwykłe maszyny — „pantografy”, „dźwiękownice”, „animografy”, „sonografy” — zamykane w skrzyniach-walizkach stwarzały artyście możliwość indywidualnej pracy twórczej niezależnej od instytucji i biurokracji. Wszystko, co robił, podporządkowane było nadrzędemu celowi: pracować jak najwięcej, jak najbardziej wydajnie, jak najszybciej.

Projektowane i tworzone przez niego maszyny oraz przedmioty codziennego użytku, a także pewne elementy specyficznej „architektury wnętrza” będącej również swoistym handmade, tworzyły na wystawie szczególną atmosferę pracowni-laboratorium, w której — jak mówił Antonisz — technika stawała się rodzajem sztuki.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

21 stycznia Koncert zespołu Małe Instrumenty podczas wernisażu wystawy

27 stycznia Oprowadzanie kuratorskie Joanny Kordjak-Piotrowskiej

5 lutego Pokaz filmu *Mój wujaszek [Mon oncle]*, reż. Jacques Tati, Francja, 1958, 120 min

12 lutego Pokaz filmów:
Jak Antoniszczak robił świat, realizacja: Malina Malinowska-Wollen, Polska, 2009, 14 min; *Dziewczyna z żdźbatego domu*, reż. Antoni Bohdziewicz, Polska, 1962, 90 min

15 lutego *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: Barbara Dąbrowska, Maria Kosińska

15, 16, 22, 23 lutego Szkolenie dla nauczycieli *Sztuka animacji*, prowadzenie: Sara Magdzicka. Orowadzanie po wystawie z wprowadzeniem o twórczości artysty; warsztaty *Non-camerowy świat filmów Juliana Antonisza odczytany na nowo*, prowadzenie: Iwona Kulpa-Szustak, Joanna Wojtulewicz; warsztaty animacji poklatkowej, prowadzenie: Fundacja Osiem Życzeń [Magda Bravo, Agnieszka Koperniak, Tomek Salich]. Współorganizator: Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń

19 lutego Pokaz filmów:
Non Camera, reż. Krzysztof Gradowski, Polska, 1980, 26 min; *Upał*, reż. Kazimierz Kutz, Polska, 1964, 81 min

26 lutego Historia animacji non camera. Pokaz filmów 16 mm wybranych twórców, takich jak Oskar Fischinger, Len Lye, Norman McLaren, Bertold Bartosch
Filmy: *L'idée*, reż. Berthold Bartosch, Francja, 1932, 30 min; *Studie No. 11*, *Studie No. 12*, reż. Oskar Fischinger, Niemcy, 1932, 4 min; *Kreise*, reż. Oskar Fischinger, Niemcy, 1933, 3 min; *Komposition in Blau*, reż. Oskar Fischinger, Niemcy, 1935, 4 min; *Kaleidoscope*, reż. Len Lye, Wielka Brytania, 1935, 4 min; *The Birth of the Robot*, reż. Len Lye, Wielka Brytania, 1936, 6 min;

A *Colour Box*, reż. Len Lye, Wielka Brytania, 1935, 3 min; *Colour Flight*, reż. Len Lye, Wielka Brytania, 1937, 4 min; *Blinkity Blank*, reż. Norman McLaren, Kanada, 1955, 5 min; *Canon*, reż. Norman McLaren, Kanada, 1964, 10 min
Filmy Normana McLarena pokazywane dzięki uprzejmości Cinédoc Paris Films Coop.

27 lutego *Sztuka dostępna. Spotkanie dla osób z dysfunkcją wzroku*, prowadzenie: Katarzyna Guzowska, Katarzyna Kucharska-Hornung

28 lutego *Miasto w kamie. Praklamacja Polskiej Kroniki Kamórkowej* — spotkanie z Cezarym Ciszewskim oraz pokaz filmów

2 marca Spotkanie na wystawie z córkami artysty, Malwiną Antoniszczak i Sabiną Antoniszczak

7 marca *Przyjdź i zadaj pytanie*, prowadzenie: Adriana Prodeus

8–10 marca *Ostry weekend zaangażowany* w Iluzjonie FilMOTEKI Narodowej — przegląd polskiej animacji powstałej w Studiu Filmów Animowanych w Krakowie w latach 1970–1980. Organizator: FilMOTEKA Narodowa [www.fn.org.pl; repozytorium.fn.org.pl]

9 marca Warsztaty *Jak zaimprovizować film?*, prowadzenie: Magda Staroszczyk [Klancyk], Michał Rzecznik [Maszin]

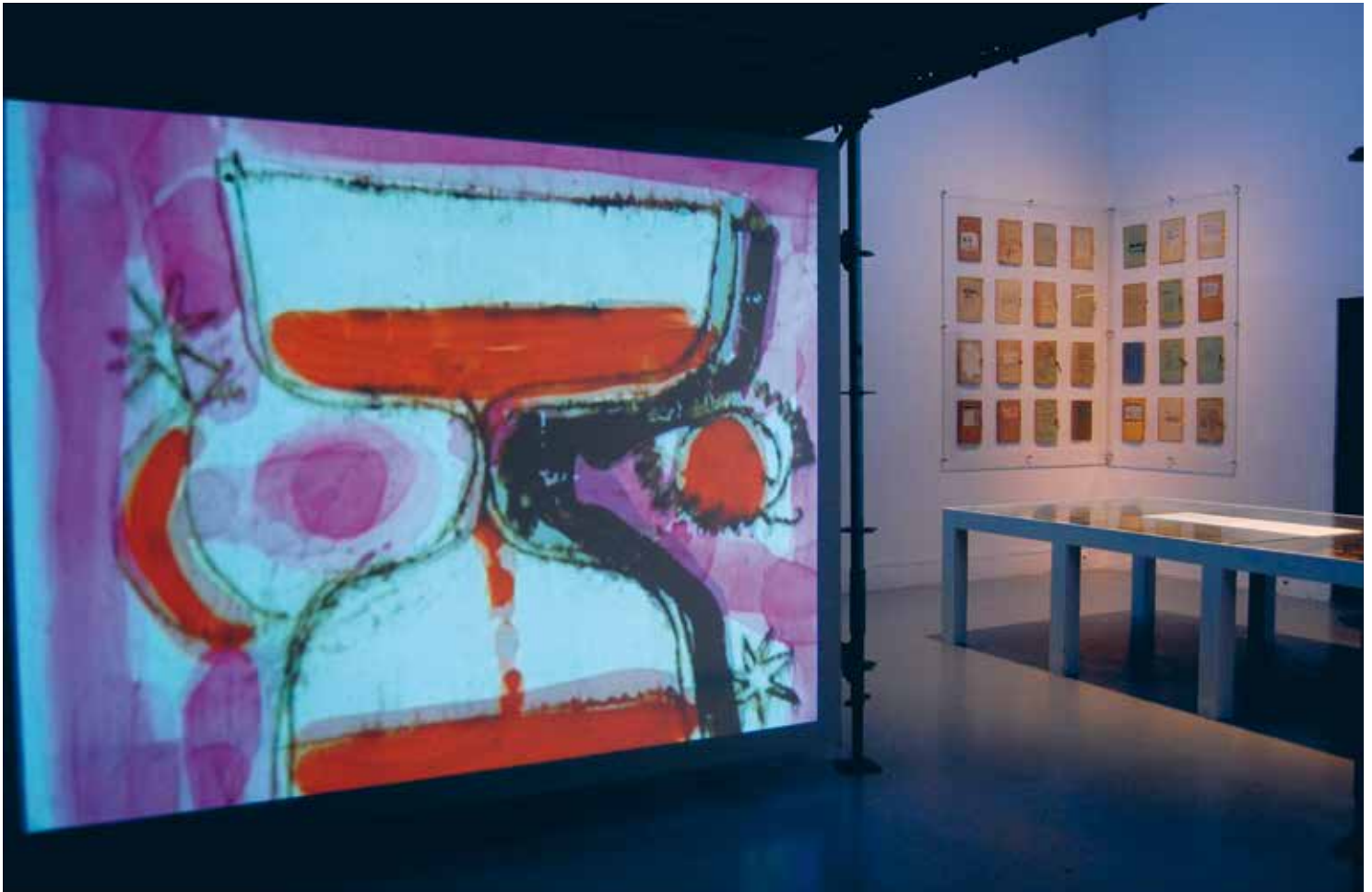
15 marca Pokaz wybranych filmów inspirowanych twórczością Antonisza, wykonanych podczas warsztatów towarzyszących wystawie przez dzieci, młodzież i dorosłych. Wydarzenie organizowane w ramach Tygodnia Otwartej Edukacji

16 marca Warsztaty *Jak zaimprovizować film?*, prowadzenie: Magda Staroszczyk [Klancyk], Michał Rzecznik [Maszin]

Fot. Marek Krzyżanek, Agencja Medium

Fot. Sebastian Madajski, Zachęta

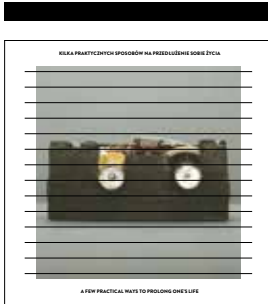

Kilka praktycznych sposobów na przedłużenie sobie życia

kuratorki: Ewa Borysiewicz, Joanna Kordjak-Piotrowska

projekt ekspozycji: Paulina Tyro-Niezgoda

sale: nr 11 [Mały Salon], 12, 13

FOLDER

pod redakcją Ewy Borysiewicz,
Joanny Kordjak-Piotrowskiej
teksty: Ewa Borysiewicz, Joanna
Kordjak-Piotrowska
projekt graficzny: Dagny & Daniel
Szwed (moonmadnes.eu)
wersja językowa polsko-angielska

Koncepcja wystawy została zainspirowana jednym z wynalazków Juliana Antonisza — przenośnym urządzeniem służącym do produkcji animacji non-camerowych. Łatwy w obsłudze, mieszczący się w małym pudełku mechanizm miał umożliwić użytkownikowi twórczą reakcję na „nierzeczywistą rzeczywistość”. Pomysł stworzenia „przenośnego warsztatu non-camera” wiązał się również z ambitnym projektem upowszechniania amatorskiej animacji bezkamerowej i artystycznej aktywizacji widza.

Widząc wielki potencjał w połączeniu energii ludzkiej i mechanicznej, Antonisz zachęcał widzów swoich filmów do tworzenia własnych interpretacji non-camerowych. Wzorem konstruktorów XIX-wiecznych zabawek optycznych uznawał aktywną rolę widza w procesie generowania ruchomych obrazów. To użytkownik nadaje sens istnieniu maszyny, ożywia ją, stając się animatorem.

Takie były założenia części prezentowanych prac. Pokazano również obiekty, które funkcjonują jako autonomiczne byty. Rysujące lub malujące maszyny — automaty lub częściowo zautomatyzowane urządzenia — same wytwarzające obrazy, przejmujące rolę artysty. Nie był to jednak wynik fascynacji perfekcyjną technologią. Twórcy urządzeń mieli świadomość ich ograniczeń i niedoskonałości — w działanie maszyn wkradał się czasem błąd i przypadek.

Dla prezentowanych dzieł istotnym punktem odniesienia była idea *do it yourself* (zrób to sam). Kiedyś rozwijaniu domowej kreatywności służył program Adama Słodowego, dziś — setki portali internetowych z DIY w nazwie oferujących praktyczne porady i instrukcje. Artyści udowodnili, że w epoce cyfrowej reprodukcji wciąż aktualne wydaje się proponowany przez Juliana Antonisza powrót do korzeni kina i walka o miejsce należne indywidualnemu doświadczeniu.

Tytuł wystawy zainspirowany został tytułem filmu Antonisza z 1974 roku.

Artyści: Piotr Bosacki, Bownik, Olgierd Chmielewski, Attila Csörgő, Rube Goldberg, Peter Fischli & David Weiss, Igor Krenz, Daniel Malone, Norman McLaren, Jan Mioduszewski, Janek Simon, Radek Szlaga

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

17 lutego Orowadzanie kuratorskie Ewy Borysiewicz i Joanny Kordjak-Piotrowskiej

26 lutego Historia animacji non camera. Pokaz filmów 16 mm wybranych twórców, takich jak Oskar Fischinger, Len Lye, Norman McLaren, Bertold Bartosch
Filmy: *L'idée*, reż. Berthold Bartosch, Francja, 1932, 30 min; *Studie No. 11*, *Studie No. 12*, reż. Oskar Fischinger, Niemcy, 1932, 4 min; *Kreise*, reż. Oskar Fischinger, Niemcy, 1933, 3 min; *Komposition in Blau*, reż. Oskar Fischinger, Niemcy, 1935, 4 min; *Kaleidoscope*, reż. Len Lye, Wielka Brytania, 1935, 4 min; *The Birth of the Robot*, reż. Len Lye, Wielka Brytania, 1936, 6 min; *A Colour Box*, reż. Len Lye, Wielka Brytania, 1935, 3 min; *Colour Flight*, reż. Len Lye, Wielka Brytania, 1937, 4 min; *Blinkity Blank*, reż. Norman McLaren, Kanada, 1955, 5 min; *Canon*, reż. Norman McLaren, Kanada, 1964, 10 min

Filmy Normana McLarena pokazywane dzięki uprzejmości Cinédoc Paris Films Coop.

12 marca Spotkanie w języku angielskim z cyklu *Zachęta Talks*, prowadzenie: Benjamin Cope

15 marca *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: Barbara Dąbrowska, Maria Kosińska

15 marca Pokaz filmów inspirowanych twórczością Antonisza, wykonanych podczas warsztatów towarzyszących wystawie *Antonisz: Technika jest dla mnie rodzajem sztuki* przez dzieci, młodzież i dorosłych oraz oprowadzanie kuratorskie Ewy Borysiewicz. Wydarzenia organizowane w ramach Tygodnia Otwartej Edukacji

19 marca Spotkanie z Wojciechem Bąkowskim i Piotrem Bosackim oraz pokaz wybranych filmów animowanych obu artystów

21 marca Warsztaty majsterkowania i spotkanie z artystą Stefanem Hanćkowiakiem

26 marca Pokaz filmu *Media Magica I – Film przed filmem [Media Magica I – Was geschah wirklich zwischen den Bildern?]*, reż. Werner Nekes, Niemcy, 1986, 80 min

28 marca Warsztaty majsterkowania i spotkanie z artystą Jankiem Simonem

28 marca Promocja książki Ewy Borysiewicz *Rausz kinetyczny. Animacja bezkamerowa Antonisza jako projekt polityczny* [wyd. 40 000 Malarzy, Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa 2013]. Udział: Ewa Borysiewicz, Joanna Kordjak-Piotrowska; prowadzenie: Magdalena Staroszczyk

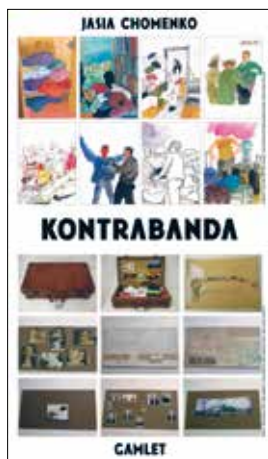

Jasia Chomenko, Gamlet. Kontrabanda

kuratorka: **Magda Kardasz**

współpraca: **Karolina Bielawska, Adam Byra**

projekt ekspozycji: **Jasia Chomenko, Gamlet, Magda Kardasz**

FOLDER

tekst: **Magda Kardasz**

projekt graficzny: **Jakub Jezierski**

wersja językowa **polsko-angielska**

Wystawa prezentowała prace dwojga młodych artystów z Ukrainy. Nie był to pokaz duetu artystycznego, lecz odrębnych twórców, których połączyło zamiłowanie do tworzenia rysunkowych historii.

Idea wystawy zrodziła się podczas krótkiego pobytu studyjnego Jasi i Gamleta w Warszawie. Wspólne doświadczenie realizowania projektów za granicą z pozycji artysty z Europy, ale spoza strefy swobodnego podróżowania i transportu towarów (i dzieł), nasunęło niepozabawionym poczucia humoru artystom porównanie swej sztuki do kontrabandy, a siebie do swego rodzaju artystycznych przemytników.

W prezentowanej na wystawie serii barwnych rysunków Jasia Chomenko odniosła się do tytułowego problemu kontrabandy w sposób niemal dosłowny. Głównym tematem obrazkowej historii było podróżowanie — składały się na nią scenki z przygotowań do wyprawy oraz z jej przebiegu, ze szczególnym uwzględnieniem tych, w których każdy podróżny przybywający „ze złej strony” granicy jest traktowany jak podejrzany o przemyt.

Druga część prezentacji odnosiła się do działalności Chomenko jako projektantki mody. Przygotowała kolekcję ubrań-objektów stanowiących także element „artystyczno-przemyticznego” performansu, który na wystawie mogliśmy podziwiać w postaci dokumentacji fotograficznej podróży lotniczej autorki z rodzinnego Kijowa do Warszawy.

Gamlet jest znaną postacią ukraińskiej sceny artystycznej. Malarstwo i rysunek to ważne dziedziny jego twórczości. Tworzy klasyczne obrazy na płótnie, a także kompozycje ściennie. Przypominają one komiksy, propagandowe plakaty lub street-art. Taką właśnie formę miał czarno-biały mural — obrazom przemycanym przez granicę w głowie artysty, a następnie odtworzonym na ścianach galerii towarzyszył tekst. Gamlet to także zbieracz staroci: ze znalezionych obiektów lub zdjęć buduje kolaże, łączy je rysunkiem, czasem składa w utorskie książki/albumy. Na wystawie można było obejrzeć kilka przykładów tego typu prac. Przywiezione zostały przez artystę w starej tekturowej walizce pociągiem z Charkowa do Warszawy, w akcie odważnej „akcji przemyticznej”.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

20 marca *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: Maria Kosińska

17 kwietnia *Przekraczając granice*, udział: Ołeksandr Bojczenko, Ksenia Kaniewska, Andrij Lubka, Tamara Złobina

z lewej: Gamiet, Meje mysli, 2013; z prawej: Jasia Chomienko, Domywy biogon, 2013. Fot. Sebastian Madajski, Zacheta

Gamiet, Bez słów (fragment), 2013. Fot. Sebastian Madajski, Zacheta

8.03–19.05

Splendor tkaniny

kurator: **Michał Jachuła**

współpraca ze strony Zachęty: **Katarzyna Kołodziej**

projekt ekspozycji: **Robert Rumas**

częścią wystawy była instalacja/performance **Joanny Malinowskiej**

i **Christiana Tomaszewskiego** *Matka Ziemia Siostra Księżyc*, inauguracja projektu 5.04

sale: nr 1 [Matejkowska], 2 [Narutowicza], 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, hol, klatka schodowa

KATALOG

pod redakcją **Marty Kowalewskiej** i **Michała Jachuły**

wstęp: **Hanna Wróblewska**

teksty: **Michał Jachuła**, **Irena Huml**, **Marta Kowalewska**

projekt graficzny: **Daria Malicka**, **Jakub Stepien** (obwoluta)

wersja językowa **polska**

FOLDER

pod redakcją **Anny Zdzieborskiej**
teksty: **Michał Jachuła**, **Anna Zdzieborska**

projekt graficzny: **Daria Malicka**
projekt graficzny winiety: **Jakub Stepien**

wersja językowa **polsko-angielska**

Wystawa prezentowała tkaniny artystyczne w szerokim kontekście sztuki współczesnej i kierowała uwagę widzów na dziedzinę twórczości pozostającą w ostatnich dziesięcioleciach poza obszarem głównego zainteresowania czołowych instytucji wystawienniczych. Zarówno tytułowy splendor, kojarzony ze świetnością, bogactwem i władzą, jak i prezentacja w narodowej galerii sztuki miały na celu przywrócenie tkaninie należnego jej miejsca w obrębie sztuk wizualnych.

Pokaz obejmował, z kilkoma wyjątkami, prace artystów polskich powstające od drugiej połowy lat 40. XX wieku do czasów współczesnych. Sztuka tkaniny rozpatrywana była zarówno z pozycji najnowszych praktyk artystycznych, jak i zjawisk już historycznych, jak np. polska szkoła tkaniny. Projekt pokazywał potencjał ideowy i znaczeniowy tego medium, niosąc jasny przekaz historyczny, propagandowy, krytyczny, religijny i patriotyczny.

Na ekspozycję składały się zarówno dzieła wykorzystujące klasyczne metody tkackie i z użyciem tekstyliów, jak i prace współczesne niebędące tkaniną, w których obecne jest „myślenie” splotem lub wzorem, widoczne zainteresowanie artystów materialnością tworzywa bądź innymi cechami typowymi dla tkaniny. Prezentacja kładła duży nacisk na uznanie i szacunek dla wartości i jakości artystycznej poszczególnych obiektów, manualnych umiejętności twórców, ich różnorodnych technik i metod pracy. Ważna była także próba wpisania tkaniny w tzw. nowe ruchy rzemieślnicze, bardzo silnie zaznaczające swoją obecność w sztuce współczesnej.

Wystawie towarzyszył performatywny projekt **Joanny Malinowskiej** i **Christiana Tomaszewskiego** *Matka Ziemia Siostra Księżyc*, który odnosił się do tak charakterystycznych zjawisk jak radziecki program kosmiczny, filmy i literatura fantastycznonaukowa czy wyprawa do miejsca tajemniczej katastrofy z 1908 roku w dolinie rzeki Podkamienna Tunguzka na Syberii. Poprzez pryzmat architektury, muzyki, mody i stylu badał futurystyczne wyobrażenia typowe dla krajów bloku wschodniego w czasach komunizmu.

Artyści: **Magdalena Abakanowicz**, **Dorota Banaszek**, **Alicja Bednarczuk**, **Alicja Bielawska**, **Emilia Bohdziewicz**, **Anna Buczkowska-Wilgocka**, **Maria Bujakowa**, **Zofia Butrymowicz**, **Maria Chojnacka**, **Sarah Crowner**, **Włodzimierz Cygan**, **Tadeusz Dominik**, **Monika Drożyńska**, **Barbara Falkowska**, **Jarosław Fliciniński**, **Kazimiera Frymark-Błaszczuk**, **Stefan Gałkowski**, **Zdzisław Głowacki**, **Krzysztof Goliński**, **Zbigniew Gostomski**,

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

10 marca Oprowadzanie kuratorskie **Michała Jachuły**

20 marca *Sztuka dostępna. Spotkanie dla osób z dysfunkcją wzroku*, prowadzenie: **Katarzyna Kucharska-Hornung**, **Katarzyna Guzowska**

9 kwietnia Pokaz filmu *Valentino. Ostatni cesarz wielkiej mody / Valentino: The Last Emperor*, reż. **Matt Tyrnauer**, **Stany Zjednoczone**, 2008, 96 min

11 kwietnia Spotkanie na wystawie z **Jolantą Dwidzką** i **Wojciechem Sadleyem**, prowadzenie: **Marta Kowalewska**

12, 13, 19, 20 kwietnia Szkolenie dla nauczycieli, prowadzenie: **Sara Magdzicka**. Orowadzanie po wystawie; **Joanna Falkowska-Kaczor**, prezentacja *Kilka wątków na podstawie*; **Agnieszka Szwachła**, warsztaty *Interpretowanie poprzez działanie*; **Agnieszka Borzym**, **Agnieszka Koperniak**, **Tomek Solich**, warsztaty *Jak zaangażować tkaninę?*; **Sara Hejke** i **Zofia Hejke**, warsztaty *Dzieło wynikiem doświadczenia materii*; **Marta Białecka** [lapolka], warsztaty *Opakowanie człowieka*. Współorganizator: **Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych** i **Szkoleń**

17 kwietnia *Manufaktura* — warsztaty z **Julitą Wójcik**

18 kwietnia *Emancypacja. Tkanina w kręgu warszawskiej Akademii w latach 60.* — zwiedzanie wystawy z **Joanną Kanią**

19 kwietnia *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: **Barbara Dąbrowska**, **Maria Kosińska**

20 i 21 kwietnia *Pracownia otwarta. Niewyobrażalne możliwości* — otwarte warsztaty DIY: wyrób naszyjników techniką needle weaving w połączeniu z rozmową o włóczykowych strategiach w sztukach wizualnych, prowadzenie: **Małgorzata Winter**

Joanna Malinowska, Christian Tomaszewski, Marika Ziemia Siostra Księżyc (fragment), 2009-2013. Fot. Marek Krzyżanek, Agencja Medium

Aneta Grzeszykowska, Juliusz Hebanowski, Monika Janucka, Maria Jarema, Olimpia Jaroszewicz, Ewa Jaroszyńska, Katarzyna Józefowicz, Łucja Józwiak, Tadeusz Kantor, Ada Kierzkowska, Alicja Kochanowska, Marta Kodym, Piotr Kotlicki, Honorata Kozłowska, Delfina Krasicka, Teresa Kruk-Bobrowska, Filomena Krupowicz, Barbara Kubik, Zofia Kulik, Lillia Kulka-Drozdowska, Kobas Laksa, Ewa Latkowska-Żychska, Barbara Levitoux-Świdarska, Felicja Malewicka, Joanna Malinowska, Izabela Marcjan, Zofia Matuszczyk-Cygańska, Jadwiga Maziarska, Krystyna Mieszkowska-Dalecka, Teresa Murak, Anna Nawrot, Marzena Nowak, Tadeusz Olkusz, Krzysztof Ołka, Franciszek Orłowski, Jolanta Owidzka, Beata Palikot-Borowska, Danuta Paprowicz-Michno, Monika Piwowarska, Urszula Plewka-Schmidt, Eleonora Plutyńska, Stefan Popławski, Ewa Poradowska-Werszler, Teresa Pryzmont, Mariola Przyjemka, Danuta Radulska, Józef Robakowski, Jolanta Rudzka-Habisiak, Izabela Rybacka, Franciszka Rybko, Leon Rzepa, Wojciech Sadley, Jadwiga Sawicka, Jan Simon, Cecylia Siólkowska, Maria Słomkowska, Jan Smaga, Kajetan Sosnowski, Marek Stabrowski, Antoni Starczewski, Marian Strzelecki, Władysław Strzeмиński, Adela Szwaja, Mieczysław Szymański, Anna Śledziewska, Jerzy Święć, Leon Tarasewicz, Christian Tomaszewski, Bolesław Tomaszewicz, Bolesław Utkin, Józefa Wnukowa, Krystyna Wojtyna-Drouet, Olga Wolniak, Julita Wójcik, Alicja Wyszogrodzka

23 kwietnia Spotkanie w języku angielskim z cyklu *Zachęta Talks*, prowadzenie: Benjamin Cope, Jessica Erichsen

23 kwietnia Pokaz filmu *Marc Jacobs & Louis Vuitton*, reż. Loic Prigent, Francja, 2007, 52 min

24 kwietnia *Sztuka dostępna. Spotkanie dla osób z dysfunkcją wzroku*, prowadzenie: Katarzyna Guzowska, Katarzyna Kucharska-Hornung

25 kwietnia *Eleonora Plutyńska — od tkaniny artystycznej do projektu przemysłowego — zwiedzanie wystawy z Anną Demską*

7 maja *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: Alicja Korpysz

9 maja *Zdobywcy słońca. Awangarda rosyjska wobec projektowanej kolonizacji kosmosu — wykład Przemysława Strożka*

14 maja Pokaz filmu *Aelita*, reż. Jakow Protazanow, ZSRR, 1924, 111 min

16 maja *Owoce łopianu, czyli tkanina w sztuce współczesnej — zwiedzanie części wystawy z Katarzyną Kołodziej*

16 maja *Kurtyna teatru (według Marii Jaremy) — performans taneczny* Izy Szostak, współpraca: Joanna Klass, ekspert projektów teatralnych [Instytut Adama Mickiewicza]

21 maja Pokaz filmu *Ultrasuede: In Search of Halston*, reż. Whitney Sudler-Smith, Stany Zjednoczone, 2010, 85 min

Fot. Sebastian Madziński, Zachęta

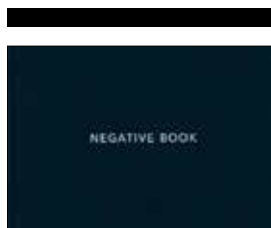
Fot. Marek Krzyżanek, Agencja Medium

Aneta Grzeszykowska. Śmierć i dziewczyna

kuratorka: **Maria Brewińska**

współpraca: **Magdalena Komornicka**

sale: nr 11 [Mały Salon], 12, 13

KSIĄŻKA ARTYSTYCZNA

tekst: **Maria Brewińska**

projekt graficzny: **Michał Kaczyński**

wersja językowa **polsko-angielska**

Na wystawę składały się filmy z ostatnich lat oraz nowa seria zdjęć przygotowana specjalnie z myślą o tym pokazie. Wybór prac ujawniał podstawowe strategie artystyczne stosowane przez Grzeszykowską: manipulację medium filmowym i fotograficznym, sięganie do prac innych artystów w celu nadania im nowych znaczeń. Pozwalał też dostrzec główne motywy twórczości artystki: przetwarzanie osobistych historii, problemy reprezentacji ciała, bezceremonialne ujawnianie samej siebie, ale również autodestrukcyjne gesty — obsesyjne powracanie do kwestii niewidzialności, wymazywania swojej postaci.

Tytuł wystawy zapożyczony został z pieśni Franciszka Schuberta z 1817 roku. Wyjątkowy charakter utworu eksponującego motyw śmierci, w ramionach której Dziewczyna zapada w błogi sen, wyznaczał także wątek tematyczny wystawy.

Punktem wyjścia były trzy filmy Anety Grzeszykowskiej z „czarnej serii” — *Black* (2007), *Ból głowy* (2008), *Bolimorfia* (2010). Wiodącym wątkiem jest w nich motyw śmierci. W warstwie wizualnej łączy je głębia całkowitej czerni, z której wyłania się (bądź wnika w nią) białe ciało artystki, dążącej do odzyskania utraconej jedności i tożsamości za pomocą „anatomicznej” pantomimy. Kolejny film *At Land* wprowadzał postać Mai Deren, przedstawicielki amerykańskiej awangardy. *At Land* to tytuł niemego, czarno-białego filmu Deren z 1944 roku, który Grzeszykowska udźwiękowała, podkładając odgłosy otoczenia oraz dialogi zapożyczone z książki Deren *An Anagram of Ideas on Art, Form and Film*. Składa się on z szeregu somnambulicznych scen, w których występuje Deren odbywająca rodzaj fizycznej i psychicznej podróży. Obie artystki łączy performatywność w podejściu do własnego ciała, stosowanie dokamerowej choreografii oraz formalne eksperymenty obalające tradycyjne pojmowanie czasu i przestrzeni.

Seria czarno-białych fotografii *Negative Book* to nowy projekt zrealizowany specjalnie na wystawę w Zachęcie. Artystka zdekonstruowała fotografię pozytywową, wpisując się tym samym w rozważania na temat charakteru fotograficznego medium i jego różnorodnych transformacji. Cała seria powstała w oparciu o dwa fotograficzne zabiegi. Pierwszy to ekspozycja ciała w całości bądź tylko częściowo pomalowanego na czarno (z zaznaczeniem bielą wszystkich cieni), co na negatywie daje efekt odwrotny — ciało przybiera jasną barwę. Drugi zabieg to użycie zdjęć w wersji negatywowej. Taka manipulacja (zarówno medium, jak i widzem) wydaje się podważać wiarę w obraz, jaki otrzymujemy za pośrednictwem pozytywowej fotografii przekonująco odbijającej rzeczywistość. Zabiegi te odrealniają ciało, pozbawiając możliwości identyfikacji wizualnej oraz odzierają je z warstwy emocjonalnej.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

14 kwietnia Oprowadzenie kuratorskie Marii Brewińskiej

6 maja Spotkanie z Anetą Grzeszykowską

17 maja *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: Barbara Dąbrowska, Maria Kosińska

23 maja *Przyjdź i zadaj pytanie*, prowadzenie: Lukasz Gorczyca

28 maja Spotkanie w języku angielskim z cyklu *Zachęta Talks*, prowadzenie: Benjamin Cope, Lara Szypszak

Basia Bańda. Codzienne wiadomości — Warszawa

kuratorka: **Magda Kardasz**

współpraca: **Karolina Bielawska, Adam Byra**

projekt ekspozycji: **Basia Bańda, Magda Kardasz**

FOLDER

tekst: **Magda Kardasz**

projekt graficzny: **Jakub Jezierski**

wersja językowa **polsko-angielska**

Projekt Basi Bańdy zatytułowany *Codzienne wiadomości — Warszawa* powstał z myślą o wystawie w Miejscu Projektów Zachęty. Składały się nań kolaże z elementami rysunku i obiekty rzeźbiarskie. Źródłem inspiracji stały się tytuły artykułów czy notek z portalu Gazeta.pl/Warszawa, skrótkowo anonując mniej lub bardziej znaczące zdarzenia z bieżącego życia miasta. Artystka wymyśliła, że narysuje portret stolicy widzianej z oddalenia. Swoje śledztwo prowadziła z rodzinnej Zielonej Góry, celowo zatrzymując je na poziomie odczytania gazetowego nagłówka — domniemanej esencji danego zdarzenia. To właśnie te krótkie, acz stanowczo brzmiące, nieweryfikowane przez nią komunikaty, stały się pożywką dla fantazji i plastycznej wyobraźni. Artystka nie tworzy ilustracji do prasowych doniesień, lecz swobodne interpretacje tytułowych stwierdzeń.

Stylizowane na stare ryciny kompozycje powstały na pożółkłym papierze. Obrazy przypominają dawną grafikę lub szkice, komiksy bądź napisy na murach. Pierwsze wrażenie widza to podziw dla harmonii kompozycji, umiejętności odtworzenia klimatu dawnej sztuki. Jednak słodkie czy zabawne przedstawienia Basi Bańdy kryją często drugie — ponure lub wręcz przerażające — dno. W swoich pracach artystka nie tylko interpretuje codzienne błahostki, lecz także odnosi się do realnych problemów życia współczesnego miasta.

Daleka od moralizatorstwa wystawa Basi Bańdy mówiła o złożoności kondycji ludzkiej w jej wymiarze jednostkowym, ale i społecznym, a także o człowieku jako części dzikiej natury i miejskiej dżungli. Była jednocześnie subiektywnym portretem Warszawy, rysowanym przez dowcipną i wyczułoną na absurdu rzeczywistości outsiderkę.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

22 maja *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: Maria Kosińska

28 maja Inauguracja letniego tarasu Miejsca Projektów Zachęty. Spotkanie z artystką na wystawie oraz koncert Wojtka Mazolewskiego i Ola Walickiego

18.05–31.12

Christian Hutzinger. W/W

kurator: **Jacek Malinowski**

współpraca ze strony Zachęty: **Julia Leopold**

partner: **Austriackie Forum Kultury, Warszawa**

sale: **nisza w podziemiach galerii**

W/W to tytuł malarsko-architektonicznej instalacji Christiana Hutzingera, za sprawą której artysta zaanektował fragment nowego wejścia do galerii. W niewykorzystywanej dotąd przestrzeni podziemi Zachęty umieścił charakterystyczne dla swojej twórczości elementy: literę, figurę geometryczną, kolor. Grały one z „niewygodną” wystawienniczo architekturą i podkreślały jej funkcję „wejścia/wyjścia” lub „wstępu” do tego, co czeka wewnątrz. Litera „W” to wywołujący różne skojarzenia znak, którym artysta żonglował i bawił się na każdej dostępnej płaszczyźnie.

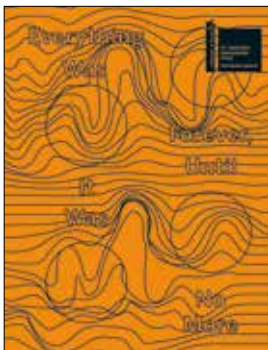
Prace Hutzingera istnieją w nieoczekiwanych warunkach i okolicznościach. Ich specyfiką jest to, że wypełniając miejsce — paradoksalnie — w ogóle go nie zajmują. Ponadto, zajmując przestrzeń i angażując ją, tworzą ją de facto od nowa. Jest to sztuka, w której sformułowanie „bez ograniczeń” ma wielorakie — dosłowne i metaforyczne — znaczenie. Hutzingera można uznać za abstrakcjonistę i instalatora. Może być też malarzem architektury i malarzem w architekturze — symbolistą i dekoratorem współczesności.

1.06–24.11

Konrad Smoleński.

Everything Was Forever, Until It Was No More

komisarz Pawilonu Polskiego: **Hanna Wróblewska**kuratorzy wystawy: **Daniel Muzyczuk, Agnieszka Pindera**asystent komisarza: **Joanna Waśko****KSIĄŻKA**pod redakcją **Daniela Muzyczuka**
i **Agnieszki Pindery**wstęp: **Hanna Wróblewska**teksty: **Julian Barbour, Simon Critchley, Craig Dworkin, Alexandra Hui, Daniel Muzyczuk, Agnieszka Pindera, Eugeniusz Rudnik, Thibaut de Ruyter, Andrey Smirnov**projekt graficzny: **Daghy Nowak**
& **Daniel Szwed [Moonmadness]**
wersja językowa **angielska**

Projekt stanowił kontynuację dotychczasowych poszukiwań Konrada Smoleńskiego, który od przeszło dekady aktywnie działa w obszarze sztuk wizualnych, w centrum swoich zainteresowań stawiając dźwięk.

Jego realizacje łączą punkrockową estetykę z precyzją i elegancją typową dla minimalizmu. Korzystając zarówno z istniejących w obszarze kultury, jak i konstruowanych samodzielnie obiektów dźwiękowych, bada przepływ i funkcje energii. Eksploruje działanie prądu, fal dźwiękowych i systemów nagłośnienia, manipulując znaczeniami przedmiotów, które zwykle wiązane są z kulturą rockową.

Monumentalna instalacja autorstwa Smoleńskiego powtarzała regularnie, na podobieństwo symfonii, utwór rozpisany na tradycyjne spizowane dzwony, szerokopasmowe głośniki i inne rezonujące objekty ułożone w przestrzeni Pawilonu Polskiego. Wszystkie elementy odgrywały równorzędną rolę w kompozycji rozumianej jako struktura zarówno wizualna, jak i audialna, w której kluczowe znaczenie ma opóźnianie i modyfikacja wyjściowego sygnału dzwonu. Działanie, jakiemu artysta poddał dźwięk tradycyjnego instrumentu, kuratorzy analizowali poprzez współczesne teksty literackie i teorie naukowe, dla których wspólne jest przekonanie o nieścistości lub wyczerpaniu pojęcia czasu. Były wśród nich zarówno hipotezy podważające klasyczne ujęcia problemów w fizyce, opowiadania science-fiction, jak i opracowania z zakresu eksperymentów i iluzji dźwiękowych. Tym samym dialog artysty z kuratorami ekspozycji doprowadził do powstania wizji rozpadu języka oraz końca czasu i historii, jakie znamy, bez wartościowania tego zjawiska.

Wystawie towarzyszyła publikacja z tekstami Craiga Dworkina, Alexandry Hui, Andrieja Smirnowa, a także Daniela Muzyczuka i Agnieszki Pindery, którzy w swoich poprzednich projektach, realizowanych zarówno wspólnie, jak i indywidualnie, podejmowali się już komentowania zagadnień z obszaru historii nauki i dźwięku. Interdyscyplinarną książkę uzupełniają rozmowy z fizykiem Julianem Barbourem, filozofem Simonem Critchleyem, legendą muzyki elektroakustycznej Eugeniuszem Rudnikiem i kuratorem Thibaut de Ruyterem.

Tytuł wystawy został zapożyczony z tytułu książki Alexeia Yurchaka: *Everything Was Forever, Until It Was No More. The Last Soviet Generation* (Princeton University Press, 2005).

Udział Polski w 55. Międzynarodowej Wystawie Sztuki w Wenecji finansuje Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Wystawa współorganizowana przez Instytut Adama Mickiewicza.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

13 kwietnia Konferencja prasowa
w Zachęcie

Wernisz wystawy, 30.05.2013. Pośradku: Anna Komarowska, Wojciech Fonikowski, Ambasador RP we Włoszech. Fot. Bartosz Górka

Wernisz wystawy, 30.05.2013. Od prawej: Bogdan Zdrojowski, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Daniel Muzyczuk, Konrad Smoleński. Fot. Bartosz Górka

Fot. Barosz Ciofka

Wolny strzelec

kuratorka: **Ewa Toniak**

współpraca ze strony Zachęty: **Magdalena Komornicka**

współpraca: **Jarosław Wójtowicz**

projekt ekspozycji: **Małgorzata Szcześniak**

sale: nr 1 [Matejkowska], 2 [Narutowicza]

Freelancer to w polskim tłumaczeniu wolny strzelec — osoba o nienormalnym czasie pracy, niezwiązana z pracodawcą stałą umową, zachowująca ślad „wolności” i uczestnicząca w grze rynkowej na innych zasadach. Możemy nazwać ją „wolną od” trudu i nużącego etatyzmu, „wolną do” wyboru rodzaju i charakteru pracy, najczęściej związanej z tzw. wolnymi zawodami i przemysłem kreatywnym. I w takim rozumieniu wolnymi strzelcami są artyści zależni od popytu i podaży na rynku sztuki, których sytuacja podobna jest do sytuacji bytowej wielu dzisiejszych pracowników. Jednak taka charakterystyka skupia się głównie na aspekcie wolności, a ta okazuje się złudna. Wolność od wszystkiego jest wolnością negatywną. Dziś wolność nie oznacza korzystania w pełni z praw obywatelskich, przeciwnie, jest to wolność upadku i klęski doświadczanej przez wielu dryfujących ku niepewnej i nieprzewidywalnej przyszłości.

Wystawa badała przede wszystkim zmianę paradygmatu bycia artystą. W czasie ostatnich 20 lat artyści zostali zmuszeni do redefinicji swojego miejsca na mapie społecznych ról i ekonomicznych współzależności. Skrajnym przejawem tej przemiany było sięgnięcie do tak radykalnej metody protestu, jak strajk artystów w maju 2012 roku zainicjowany przez Obywatelskie Forum Sztuki Współczesnej. Ten temat stanowił kłamrę dla wystawy, dla której inspiracją było libretto pierwszej narodowej niemieckiej opery Carla Marii von Webera zatytułowanej właśnie *Wolny strzelec* (premiera w 1821 roku).

Wystawa miała sprowokować krytyczne pytania o rzeczywisty status wolnego strzelca pozbawiony romantycznej iluzji, negatywne aspekty wolności oraz o to, jak można dziś wyrazić totalną wolność „od”: związków, lojalności, więzi społecznych i społecznego porozumienia.

Artyści: Roman Dziadkiewicz, Rafał Jakubowicz, Paweł Jarodzki, Alicja Karska & Aleksandra Went, Kamil Kuskowski, Jerzy Kosałka, Zbigniew Libera, Aleksandra Polisievic, Anna Senkara & Cezary Koczwarski, Zorka Wollny i Artur Zagajewski, Julita Wójcik

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

3 czerwca Performans Romana Dziadkiewicza podczas wernisażu wystawy

7 czerwca Performans Zorki Wollny i Artura Zagajewskiego Las

9 czerwca Oprowadzanie kuratorskie Ewy Toniak

11 czerwca Pokaz filmu *Wolny strzelec*, reż. Wiesław Saniewski, 1981, Polska, 72 min, z wprowadzeniem dr. Rafała Marszałka

19 czerwca *Sztuka dostępna. Spotkanie dla osób z dysfunkcją wzroku*, prowadzenie: Katarzyna Guzowska, Katarzyna Kucharska-Hornung

20 czerwca *Represyjna hybryda — sztuka a realność pracy* — dyskusja z udziałem Rafała Jakubowicza, Aleki Polis, Ewy Toniak, Jarosława Urbańskiego, Julity Wójcik, prowadzenie: Mikołaj Iwański

26 czerwca Warsztaty dźwiękowe z Zorką Wollny i Arturem Zagajewskim

28 czerwca *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: Barbara Dąbrowska, Maria Kosińska

17 lipca Warsztaty z Pawłem Jarodzkiem

25 lipca, 1 sierpnia Spotkania na wystawie z cyklu *Rozmawiamy i pytamy*, prowadzenie: Marta Przasnek

Roman Dziadkiewicz, Arcydzieło, 2013. Fot. Marek Krzyżanek, Agencja Medium

Wit, Aleksandra Polisievcz, Polot. Nowy percepcjonizm, 2013. Fot. Marek Krzyżanek, Agencja Medium

14.06–18.08

Peter Land. Nagi

kuratorka: **Magda Kardasz**

współpraca: **Katarzyna Kołodziej**

projekt ekspozycji: **Peter Land, Grzegorz Rytel**

sale: **nr 3, 4, 5, 6, 7, klatka schodowa**

Wystawa prezentowała po raz pierwszy w Polsce wybór projektów z różnych okresów twórczości Petera Landa, jednego z najlepszych współczesnych artystów z Danii. Narracja rozwijała się wokół powstających od połowy lat 90. filmów i instalacji wideo, w których występuje artysta w różnych rolach i slapstickowych sytuacjach. Są one ironicznym zapisem ciągłych upadków i ich przewyciężania. Te na pierwszy rzut oka dowcipne prace dotyczą poważnych egzystencjalnych problemów — mówią o kondycji człowieka i artysty w dzisiejszym świecie zmieniających się struktur i wartości. Filmy zostały zestawione z instalacjami rzeźbiarskimi, w których komedia zderza się z tragedią. Pojawiają się w nich także nowe wątki, takie jak procesy edukacyjne postrzegane jako mechanizmy społecznej opresji. Na wystawie można było zobaczyć także fragment najnowszej serii akwareli zatytułowanej *An Attempt at Reconstructing my Elementary School Class, Based on my Memory* — próbę odtworzenia z pamięci klasy ze szkoły podstawowej.

Twórczość Landa odnosi się często do okrutnego świata baśni, literatury, muzyki, ale także klasyków sztuki performatywnej.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

14 czerwca Spotkanie prasowe i oprowadzanie autorskie Petera Landa

16 czerwca Oprowadzanie Petera Landa i Magdy Kardasz

6 sierpnia Pokaz filmów: *Below Zero*, reż. James Parrot, występują: Stan Laurel & Oliver Hardy, Stany Zjednoczone, 1930, 20 min; *Noc myśliwego (Night of the Hunter)*, reż. Charles Laughton, Stany Zjednoczone, 1955, 93 min

2, 4, 9, 11, 18, 30 lipca, 8 sierpnia Spotkania na wystawie w języku polskim i angielskim z cyklu *Rozmawiamy i pytamy*, prowadzenie: Maria Świąciaszek, Julia Syrzystie, Katarzyna Lach, Karolina Banach, Aniela Sieczkowska, Ewa Radzewicz, Anna Drupka

Peter Lind. Bez tytułu (sledzący mężczyzna w kropki na niebieskim dywaniku), 2003. Fot. Marek Krzyżanek, Agencja Medium

Peter Lind, Plac zabaw, 2005. Fot. Marek Krzyżanek, Agencja Medium

21.06–28.07

Janicka & Wilczyk. Inne Miasto

autorzy projektu: **Elżbieta Janicka, Wojciech Wilczyk**

współpraca ze strony Zachęty: **Katarzyna Kołodziej**

sale: **nr 11 [Mały Salon], 12, 13**

Wystawa prezentowana w BWA Galerii Sztuki w Olsztynie, 12.09–18.10.2013

KSIĄŻKA

pod redakcją **Elżbiety Janickiej i Wojciecha Wilczyka**

wstęp: **Hanna Wróblewska**

teksty: **Elżbieta Janicka, Lidia**

Ostałowska, Gabriela Świątek,

Wojciech Wilczyk

projekt graficzny: **Tomasz Bierkowski**

wersja językowa **polsko-angielska**

Inne Miasto to projekt fotograficzny zrealizowany w konwencji dokumentalnej. Praca jest próbą wizualnego opisanie terenu dawnego getta warszawskiego (1940–1943), utworzonego przez hitlerowskie Niemcy w sercu miasta, stolicy Polski. „Miejsce-po-getcie” (określenie Jacka Leociaka) rozciąga się między Pałacem Kultury i Nauki na południu a centrum handlowym Arkadia na północy. Granice dawnego getta od wschodu to Nowe Miasto, plac i Ogród Kraśnińskich, plac Bankowy, tyły gmachu PAST-y. Od zachodu zaś — ulice Żelazna, Okopowa (Cmentarz Żydowski i Stare Powązki).

Prezentowane obrazy odznaczały się jednorodnością formalną. Zawierały również części wspólne: te same fragmenty przestrzeni ukazane w innym wykroju i pod innym kątem, a także punkty orientacyjne. Elementy te pozwalały widzowi zrekonstruować całokształt terytorium dokumentowanego przez artystów. Dopełnieniem zbioru fotografii była mapa opracowana przez kartografa Pawła Wespiańskiego na potrzeby monumentalnej publikacji Barbary Engelking i Jacka Leociaka *Getto warszawskie. Przewodnik po nieistniejącym mieście*. Siatka ulic współczesnej Warszawy została tu nałożona na szczegółowy plan nieistniejącego miasta, z zaznaczeniem nielicznych relikwów zabudowy getta.

Projekt *Inne Miasto* proponuje refleksję nad kolejnymi etapami powstawania powojennej Warszawy, nad koncepcjami architektury i urbanistyki, z których każda wyrasta z oceny przeszłości, będąc zarazem formą myślenia o teraźniejszym i przyszłym społeczeństwie: od egalitarnych wizji budownictwa społecznego po neoliberalną logikę maksymalizacji zysku bez poszanowania wcześniejszych założeń i kosztem spójności społecznej. Ukazane na fotografiach miejsca emblematyczne — niegdysiejszy szpital im. Bersohnów i Baumanów, synagoga Nożyków, dawne Nalewki, dawny Umschlagplatz i inne — osadzają *Inne Miasto* w historii żydowskiej Warszawy. Projekt Elżbiety Janickiej i Wojciecha Wilczyka jest bowiem także próbą bilansu tożsamości terytorium i świadomości wspólnoty, która ukonstytuowała się w miejscu zagłady Żydów. W tym sensie pozwala formułować on pytania o stosunek kultury i społeczeństwa powojennej Polski do katastrofy bez precedensu w historii cywilizacji. *Inne Miasto* stanowi unaocznienie faktu, że zagłada Żydów rozegrała się w centrum tkanki społecznej i kulturowej, lecz nie uzyskała dotychczas reprezentacji kulturowej o centralnej, paradygmatycznej randze.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

21 czerwca Dyskusja podczas konferencji prasowej wystawy z udziałem Elżbiety Janickiej i Wojciecha Wilczyka, prowadzenie: Gabriela Świątek

23 czerwca Oprowadzanie Elżbiety Janickiej i Wojciecha Wilczyka

25 czerwca Spotkanie w języku angielskim z cyklu *Zachęta Talks*, prowadzenie: Benjamin Cope

27 czerwca *Dlaczego hiperrealizm?* — spotkanie autorskie z Wojciechem Wilczykiem, prowadzenie: Joanna Kinowska

6 lipca *Fotografowanie zmian, fotografowanie miasta* — warsztaty fotograficzne, prowadzenie: Jędrzej Sokółowski

6 lipca Spacer po Warszawie z autorami wystawy śladami realizacji projektu *Inne Miasto* (tereny małego getta), prowadzenie: Elżbieta Janicka, Wojciech Wilczyk

11 lipca Spotkanie z Elżbietą Janicką, prowadzenie: Joanna Kinowska

13 lipca *Fotografowanie zmian, fotografowanie miasta* — warsztaty fotograficzne, prowadzenie: Jędrzej Sokółowski

16 lipca Spotkanie na wystawie w języku angielskim z cyklu *Rozmawiamy i pytamy*, prowadzenie: Joanna Nasiłowska

20 lipca Spacer po Muranowie z Beata Chomątowska, autorką książki *Stacja Muranów* [Czarne, Wołowiec 2012]

26 lipca *Patrząc/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: Barbara Dąbrowska, Maria Kosińska

Festiwal The Artists

Koncerty i projekty dźwiękowe artystów sztuk wizualnych

kuratorzy: Katarzyna Kołodziej, Magdalena Komornicka,

Stanisław Welbel

miejsce: muszla koncertowa w parku Skaryszewskim;

Na Lato, ul. Rozbrat 44a

Festiwal stanowił podsumowanie najważniejszych projektów dźwiękowych i muzycznych artystów sztuk wizualnych w Polsce w ciągu ostatnich kilku lat. Wzięli w nim udział twórcy, dla których praca z dźwiękiem jest stałym i nieodłącznym elementem praktyki artystycznej, o poważnym, na skalę międzynarodową dorobku kompozytorskim, koncertowym i wydawniczym w dziedzinie muzyki współczesnej i eksperymentalnej, jak również ci, dla których działalność muzyczna stanowi odrębne pole poszukiwań i eksperymentów i nie jest ściśle związana z twórczością wizualną. Fascynacja wielu artystów muzyką i zaangażowanie w projekty dźwiękowe wiąże się również ze szczególnym podejściem do występowania na scenie, które traktowane jest jak swego rodzaju performans. Wśród projektów zaprezentowanych w ramach festiwalu znalazły się te wykorzystujące zabawę konwencjami, niejednokrotnie ocierające się o teatralizację (kostiumy, wcielanie się w role), ale także minimalistyczne, wyrafinowane dźwiękowo prezentacje, w których ważnym elementem jest warstwa tekstowa traktowana na równi z dźwiękiem.

Tytuł festiwalu nawiązywał do rozpowszechnionej praktyki umieszczenia w nazwie zespołów muzycznych anglojęzycznego rodzajnika określonego „the” — The Doors, The Beatles, The Cars, The Strokes — i miał nasuwać skojarzenia z gwiazdorskim światem muzyki rozrywkowej i rządzącymi nim mechanizmami. Artyści tworzą zespoły, nagrywają płyty, niejednokrotnie wykraczając poza hermetyczny świat galerii sztuki, a ich koncerty nie odbywają się w bezpiecznej przestrzeni galeryjnego *white cube*, ale w popularnych klubach muzycznych i na festiwalach, zaś nagrania trafiają do radia i sprzedaży w dużych sklepach muzycznych. Zespoły założone przez artystów sztuk wizualnych coraz częściej funkcjonują w branży muzycznej jako grupy muzyczne, a nie projekty artystyczne. Jednocześnie wielu artystów tworzy na pograniczu mediów. W ich projektach aspekt wizualny łączy się nierozdzielnie z dźwiękiem, który traktowany jest bardzo świadomie. Wprowadzanie rozróżnienia na sztuki wizualne, performans czy muzykę staje się coraz bardziej sztuczne, a w wielu przypadkach wręcz niemożliwe. Festiwal The Artists rozmywał te granice, a kuratorzy świadomie i celowo operowali narzędziami używanymi przy organizacji wydarzeń i festiwali muzycznych, a nie wystaw sztuki współczesnej, takimi jak jednorazowość wydarzenia, czas i kolejność występów, wyraźny podział na scenę i publiczność itp. Festiwal opuścił też oswojoną przestrzeń galerii i odbywał się m.in. w muszli koncertowej, miejscu kojarzonym z wykonywaniem muzyki na żywo.

Wojciech Bajkowski, muszla koncertowa w parku Skaryszewskim, 22.06.2013. Fot. Bartosz Górka

Galactics, muzeła koncertowa w parku Sienkiewskim, 22.06.2013. Fot. Dominika Kuerner

Wykonawcy: GÓWNO (Maciej Salamon, Tomek Pawluczuk, Marcin Bober, Adam Witkowski, Piotr Kaliński), KASHANTI (Karol Radziszewski, Ivo Nikić i Piotr Kopik), GALACTICS (Rafał Dominik, Krzysztof Czajka, Michał Grzymała), CIPEDRAPSKUAD (Dominika Olszowy, Maria Toboła, Fryderyk Lisek), BORING DRUG (Igor Kłaczyński, Tomek Kowalski i Łukasz Jastrubczak), ZESPÓŁ RANO (Sac-T czyli Tomek Saciłowski i Bobi Peru), Piotr Bosacki / Krzysztof Dys, Anna Zaradny, NAPALM OF DEATH (Igor Krenz, Macio Moretti, Patryk Dąbrowski, Piotr Zabrodzki), Wojciech Bąkowski, x0 (Konrad Smoleński / Adam Witkowski), Wojtek „Polyp” Urbański & dj Sonar Soul

MAPALM OF DEATH, muzyka koncertowa w parku Słoneczyszkim, 22.06.2013, Fot. Bartosz Górka

X.O. Na Lato, 22.06.2013, Fot. Bartosz Górka

28.06–25.08

GMO zabija miodek. Projekt i prezentacja studentów pracowni Łukasza Skąpskiego w Akademii Sztuki w Szczecinie

kurator: Łukasz Skąpski

projekt ekspozycji: Łukasz Skąpski

Wystawa składała się z dwóch części. Pierwsza skupiała prace, które w dużej mierze dotyczyły problemów związanych z uprawami transgenicznymi. Druga — realizacje (głównie wideo) studentów Łukasza Skąpskiego, a w aneksie również ich wybrane projekty powstałe w ciągu ostatnich trzech lat.

21 grudnia 2012 roku prezydent Bronisław Komorowski podpisał ustawę o nasiennictwie, która zezwala na rejestrację i sprzedaż w Polsce nasion zmodyfikowanych genetycznie. Fakt ten stał się bezpośrednią inspiracją dla wystawy w Miejscu Projektów Zachęty. Projekt *GMO zabija miodek* miał charakter eksperymentu. Zachęcając studentów do tematu GMO i wybierając je na wystawę, Łukasz Skąpski chciał uniknąć nadmiernego dydaktyzmu. W rezultacie powstały realizacje mówiące nie tylko o uprawach transgenicznych, ale i o zagrożeniach i katastrofach cywilizacyjnych.

Artyści: Małgorzata Goliżewska, Artur Rozen, Mariusz Samól, Lidia Sapińska, Łukasz Skąpski, Agnieszka Soseńska, Mikołaj Tkacz, Rafał Żarski

FOLDER

tekst: Łukasz Skąpski

projekt graficzny: Jakub Jezierski

wersja językowa polsko-angielska

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

23 sierpnia Pokaz filmu *Więcej niż miód* (*More Than Honey*), reż. Markus Imhoof, Szwajcaria / Niemcy / Austria, 2012, 90 min

Katarzyna Krakowiak. Powstanie i upadek powietrza

kurator: Michał Libera

współpraca ze strony Zachęty: Joanna Waśko

dźwięk: Ralf Meinz

akustyka wnętrz: Andrzej Kłosak

sale: nr 8, 9, 10, hol, nieużywane korytarze i pokoje, pionowy wentylacyjny, przestrzenie pomiędzy monolitycznymi ścianami, szyby dźwigowe, świetliki

Jest to druga część „trylogii architektonicznej” rzeźbiarki Katarzyny Krakowiak, której pierwszą odsłoną był projekt *Making the walls quake as if they were dilating with the secret knowledge of great powers*, wyróżniony na 13. Międzynarodowej Wystawie Architektury w Wenecji w 2012 roku. Nie było to jednak dosłowne przeniesienie tej interwencji z przestrzeni Pawilonu Polskiego do gmachu Zachęty. O ile pawilon w Wenecji posłużył jako struktura przekazująca dźwięki, w budynku Zachęty Krakowiak zobaczyła konstrukcję, która dźwięki pochłania. W obu przypadkach artystka pracowała jednak z całym budynkiem. Stanowiły one materiał jej rzeźb i wyznaczały skalę jej interwencji. Te ostatnie zaś stały się integralnym elementem architektury — ich obecność nie ustawała i rozwijała się w czasie rzeczywistym. W Zachęcie uwaga artystki skupiona była wokół ogromnego systemu nieużytków, które w planach architektonicznych określane są mianem pustek — pomieszczeń technicznych. To ciasne i niedostępne szczeliny między ścianami, nieużywane szyby dźwigowe i klatki schodowe, a przede wszystkim całe piętro świetlików. W tych niewidocznych i nieosiągalnych dla zwiedzających przestrzeniach znajdowała się rzeźba Krakowiak — niedostrzegalna dla oka, w całości zbudowana z dźwięku. W przypadku pracy z niedostępnymi przestrzeniami to całkowicie naturalny wybór — do miejsc, w które włożona była jej rzeźba, nie dociera przecież nic innego poza dźwiękiem i nic innego nie wydostaje się na zewnątrz.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

7 lipca Spotkanie na wystawie z Katarzyną Krakowiak, Michałem Liberą oraz Alicją Gzowską

16 lipca *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: Alicja Korpysz

Letnie Kino Zachęty — pokazy filmowe w ogródku przed Klubem jadalnią Eufemia

9 lipca Wykład Pawła Polita; muzyka: Marc Behrens, *Architectural Commentaries* oraz wybór z kompilacji *Architecture of the Incidental*; filmy: Bruce Nauman, *Walk with Contraposta*, *Playing the Note on the Violin*, 1968

16 lipca Wykład Michała Libery; muzyka: Mark Bain, *Ground Vibrations during Collapse of WTC + Francisco López, Buildings* (NYC); filmy: Gordon Matta-Clark, *Splitting, Bingo / Ninths, Substrait* [*Underground Dailies*], 1974–1976

23 lipca Wykład Stanisława Welbela; film: *Herman's House*, reż. Angad Bhalla, Stany Zjednoczone, 2012, 80 min

23 lipca, 13 sierpnia Spotkania na wystawie w języku angielskim z cyklu *Rozmawiamy i pytamy*, prowadzenie: Anna Drupka

Czas wolny. Fotografie.

Romuald Broniarek, Aleksander Jałosiński, Bogdan Łopieński, Jan Morek, Wojciech Plewiński, Tadeusz Rolke

kurator: **Łukasz Modelski**

współpraca ze strony Zachęty: **Magdalena Komornicka**

projekt ekspozycji: **Grzegorz Rytel**

sale: **nr 11 [Mały Salon], 12, 13**

„Obywatele PRL byli zajęci budowaniem socjalizmu do 16. Potem, w czasie wolnym, po wyjściu z pracy, stawali się innymi ludźmi” — mówi fotoreporter Aleksander Jałosiński w rozmowie z Łukaszem Modelskim.

Wystawa prezentowała zdjęcia sześciu fotografów, którzy większą część życia zawodowego spędzili w PRL-u. Wszyscy pracowali dla oficjalnych tytułów prasowych, zarówno do, jak i po godzinie 16. Był to fotograficzny, nieoficjalny portret tej epoki. Zdjęcia nie przedstawiały ani rządowych ceremonii, ani głów państw, ani bohaterów propagandowych reportaży. Ludzie prezentowani na fotografiach nie byli w pracy — odpoczywali, swobodnie dysponowali swoim czasem.

Fotoreporterzy biorący udział w wystawie pracowali dla każdego niemal rodzaju prasy dostępnej w PRL-u — od zapatrzonego w Zachód „Przekroju”, przez estetyzującą „Polskę”, gazety codzienne, tygodniki, pisma branżowe, po „Przyjaźń” — organ Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. Zdjęcia pokazywane na wystawie powstawały jako ilustracje do artykułów, wywiadów, reportaży, czasem przy okazji zleceń. Życie codzienne PRL-u uchwycone na fotografiach bywa absurdalne, zabawne, ale nierzadko niepokojące. Dla części bohaterów zdjęć „czas wolny” to wysiłek funkcjonowania „pomimo rzeczywistości”, próba zapanowania nad tym, nad czym zapanować się da. Dla innych przeciwnie, to czas zapomnienia w przypadkowej i doraźnej zabawie.

Pokazane fotografie często w zamierzeniu pełniły funkcję propagandową. Równie często jednak — przy świadomym udziale ich twórców, a czasem jedynie dzięki nowemu kontekstowi — stawały się antypropagandą, tym ciekawszą, że publikowaną przecież w oficjalnych mediach.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

27 sierpnia Warsztaty fotograficzne, prowadzenie: Maciek Nabrdalik

29 sierpnia Publiczny przegląd portfolio, prowadzenie: założyciele Agencji Napo Images — Filip Ćwik, Monika Szewczyk, Piotr Małecki

1 września Spotkanie na wystawie z kuratorem Łukaszem Modelskim

3 września Spotkanie w języku angielskim z cyklu *Zachęta Talks*, prowadzenie: Benjamin Cope

6 września *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: Barbara Dąbrowska, Maria Kosińska

12 września Spotkanie z fotografami Wojciechem Plewińskim, Janem Morkiem, Bogdanem Łopieńskim, Tadeuszem Rolke, Aleksandrem Jałosińskim; prowadzenie: Agnieszka Kozak

18 września *Fotobiografia PRL* — spotkanie w związku z książką z udziałem Łukasza Modelskiego, Karoliny Lewandowskiej; prowadzenie: Michał Wójcik

22 września Pokaz filmu *Dziennik z podróży*, reż. Piotr Stasik, Polska, 2013, 52 min

20, 22, 27, 29 sierpnia Spotkania na wystawie w języku polskim i angielskim z cyklu *Rozmawiamy i pytamy*, prowadzenie: Katarzyna Lach, Anna Jędrzejczak, Joanna Nasitowska, Jan Michałowski

Konferencja prasowa, 12.08.2013. Bogdan Lopiński, wśród fotoreporterów pierwszy od lewej Tadeusz Rolka. Fot. Joanna Kinowska

Konferencja prasowa, 12.08.2013. Od lewej: Bogdan Lopiński, Aleksander Jabłoński, Jan Morek, Wojciech Plewiński, Tadeusz Rolka. Fot. Joanna Kinowska

Fot. Marek Krzyżanek, Agencja Medium

Small, illegible text caption located below the right photograph.

Wojciech Gilewicz. Arcus

kuratorka: **Magda Kardasz**

współpraca: **Karolina Bielawska**

projekt ekspozycji: **Wojciech Gilewicz, Magda Kardasz**

FOLDER

tekst: **Magda Kardasz**

projekt graficzny: **Jakub Jezierski**
wersje językowe: **polska i angielska**

Wojciech Gilewicz zaprezentował filmy tworzone w ostatnich latach podczas podróży po Azji i Stanach Zjednoczonych, pokazując interwencje malarzkie i performatywne w przestrzeni miast, czasem wśród przyrody. To nie dokumentacje akcji artystycznych, lecz autonomiczne dzieła o impresyjnym charakterze, ale — paradoksalnie — o bardzo przemyślanej kompozycji filmowych obrazów. Gilewicz kręci je sam, ustawioną na statywie kamerą, co stanowi część performansu — rodzaju partyzanckiej akcji zasysającej wiele nieprzewidywalnych elementów, jakie niesie ze sobą życie ulicy. Pozyskany w ten sposób materiał jest następnie montowany.

Pokazane na wystawie filmy wystawiają na próbę percepcję widza próbującego zidentyfikować wtopione w żywą tkankę miasta malarstwo czy też interpretującego poszczególne obrazy, w których elementy artystycznej interwencji zlewają się z surowymi realiami pejzażu, a akcje artysty z codziennymi poczynaniami ludzi. Autor szczególnie uważnie przygląda się pracy jako podstawowemu elementowi egzystencji człowieka, a także bytowaniu ludzi wyrzuconych poza nawias społeczeństwa i wykonywanym przez nich czynnościom służącym utrzymaniu się na powierzchni. Akcentowanie wątków społecznych to ważna cecha filmów Gilewicza.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

16 października *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: **Maria Kosińska**

27 października Spotkanie z Wojciechem Gilewiczem

In God We Trust

kuratorka: **Maria Brewińska**

współpraca: **Magdalena Komornicka, Katarzyna Stupnicka**

sale: **nr 1 [Matejkowska], 2 [Narutowicza], 3, 4, 5, 6, 7, klatka schodowa**

Wystawa ukazywała wierzenia i praktyki religijne składające się na krajobraz wyznaniowy Stanów Zjednoczonych, gdzie religia odgrywa ważną rolę, a pluralizm wyznań sprawia, że to jedno z najbardziej zróżnicowanych pod względem religijnym państw na świecie. Choć na mapie Stanów Zjednoczonych wciąż przeważają tradycyjne wspólnoty wyznaniowe, jednocześnie jesteśmy świadkami narodzin nowego modelu religijności, zgodnie z którym każdy może dowolnie zdefiniować swoją tożsamość religijną. Kontrowersyjną dewizę użytą w tytule wystawy, nieraz kwestionowaną przez środowiska polityczne i religijne, w kontekście dzisiejszej różnorodności wyznaniowej odczytać można jako sugestię, że Ameryka nie jest już „jednym narodem pod opieką (jednego) Boga” (one Nation under [one] God). Wyrażenie daje się interpretować jako mocną deklarację wiary, ale także jako manifestację prawa do „wyboru własnej religii”, która może przybierać najróżniejsze formy i oblicza.

Pokaz obejmował prace współczesnych artystów amerykańskich wywodzących się z różnych generacji oraz różnych tradycji religijnych. Dotykali oni kwestii związanych z religią, osobliwymi i rzadko spotykanymi wierzeniami, sektami i kultami, starając się przybliżyć widzom niezwykłą dynamikę tych zjawisk i przedstawić wachlarz wyznań i kultur Stanów Zjednoczonych. Wystawa opisywała również wzajemne relacje pomiędzy religią a społeczeństwem, ekonomią, polityką, patriotyzmem, kulturą popularną, czy też tym, co określamy jako „amerykańskość” (American way of life).

Artyści: Nina Berman, Huma Bhabha, Peter Bogers, C-LEVEL Project (Eddo Stern, Peter Brinson, Brody Condon, Michael Wilson, Mark Allen, Jessica Hutchins), Jonathan Durham, Dzine (Carlos Rolon), Angela Ellsworth, Generic Art Solutions (Matt Vis, Tony Campbell), Anthony Goicolea, Erin Cosgrove, Guerra De La Paz (Alain Guerra, Neraldo de la Paz), Christian Jankowski, Joseph Johnson, William Klein, Oliver Laric, Nora Ligorano i Marshall Resse, David LaChapelle, Nate Lowman, Joanna Malinowska, Michael Murphy, Rashaad Newsome, Rob Pruitt, Michael Rakowitz, Jay Rosenblatt, Martha Rosler, Andres Serrano, Jeff Sonhouse, Kim Sooja, Jim Shaw, Piotr Uklański, Jordan Wolfson, Shannon Taggart, Bill Viola

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

8 września Orowadzanie Katarzyny Stupnickiej i Stanisława Welbela

11 września *Sztuka dostępna. Spotkanie dla osób z dysfunkcją wzroku*, prowadzenie: Katarzyna Guzowska, Katarzyna Kucharska-Hornung

17 września Pokaz filmu *Rock My Religion*, reż. Dan Graham, Stany Zjednoczone, 1983–1984, 55 min

20 września *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: Barbara Dąbrowska, Maria Kosińska

24 września Pokaz filmu *Jesus Camp*, reż. Heidi Ewing, Rachel Grady, Stany Zjednoczone, 2006, 84 min

8 października Pokaz filmu *Jonestown: The Life and Death of Peoples Temple*, reż. Stanley Nelson, Stany Zjednoczone, 2006, 86 min

9 października *Przyjdź i zadaj pytanie*, prowadzenie: Monika Fabijańska

15 października Pokaz filmu *Waco: The Rules of Engagement*, reż. William Gazecki, Stany Zjednoczone, 1997, 136 min

16 października Wykład Williama Glassa *In God We Trust / W Bogu pokładamy ufność? Religia w postindustrialnych Stanach Zjednoczonych*

22 października Spotkanie w języku angielskim z cyklu *Zachęta Talks*, prowadzenie: Benjamin Cope

23 października Wykład Stanisława Obirka *Blaski i cienie religijności Amerykanów*

29 października Pokaz filmu *In the Light of Reverence*, reż. Christopher McLeod, Stany Zjednoczone, 2001, 73 min

5 listopada Pokaz filmu *Searching for The Wrong-Eyed Jesus*, reż. Andrew Douglas, 2003, Wielka Brytania, 87 min

11 listopada Orowadzanie kuratorskie Marii Brewińskiej

12 listopada Pokaz filmu *Marjoe*, reż. Howard Smith, Sarah Kernochan, Stany Zjednoczone, 1972, 88 min

13.09–17.11

SPOJRZENIA 2013

— Nagroda Fundacji Deutsche Bank, 6. edycja

kuratorki: Ewa Łączyńska-Widz, Jadwiga Sawicka
współpraca ze strony Zachęty: Katarzyna Kołodziej
ekspozycja: Ewa Łączyńska-Widz, Jadwiga Sawicka, Kaja Gliwa
organizatorzy: Fundacja Deutsche Bank, Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki, Deutsche Bank Polska S.A.
sale: nr 8, 9, 10

KATALOG
pod redakcją Ewy Łączyńskiej-Widz i Jadwigi Sawickiej
wstępy: Tessen von Heydebreck, Krzysztof Kalicki, Hanna Wróblewska, Bogdan Zdrojewski
teksty: Tymek Borowski, Piotr Bosacki, Karolina Breguła, Sebastian Cichocki, Tomasz Fudala, Aleksandra Jach, Łukasz Jastrubczak, Marcin Krasny, Ewa Łączyńska-Widz, Anca Milhuleț, Agnieszka Polska, Maria Rubersz, Stanisław Ruksza, Jadwiga Sawicka, Karol Sienkiewicz
projekt graficzny: Kaja Gliwa
wersja językowa polsko-angielska

Po raz szósty Fundacja Deutsche Bank, Deutsche Bank Polska i Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki zaprosiły na wystawę konkursową *Spojrzenia 2013* — *Nagroda Fundacji Deutsche Bank*, prezentującą najciekawszych młodych, lecz uznanych już artystów polskich. Inaczej niż w poprzednich edycjach finalistów było pięciu, a wszystkie prace na wystawie były pokazami premierowymi.

Artyści wybrani przez komitet nominujący urodzili się pomiędzy 1977 a 1985 rokiem. Prezentowane projekty były efektem pracy przez kilka miesięcy przed otwarciem wystawy, ale skupiały się w nich zainteresowania i doświadczenia z ostatnich dwóch lat. I choć wybrana piątka nie miała stanowić reprezentacji polskiej sceny artystycznej, to w ich twórczości można odnaleźć praktyki charakterystyczne dla najnowszej rodzimej sztuki.

Chętnie sięgają po różne media, wśród nich najczęściej film. Prace wykorzystujące to medium pokazali **Karolina Breguła**, **Łukasz Jastrubczak** i **Agnieszka Polska**. *Obraz* Breguły dotyczy figury nowoczesności połączonej z codziennością. To kolejny już — po *Fire-Followers* — film artystki, w którym za pomocą realistycznego obrazu z kamery filmowej przedstawia ona fikcyjne życie wybranej społeczności. Zupełnie inny charakter ma filmowy kolaż Agnieszki Polskiej — opowieść o niebie dla artystów. Artystka tym razem w żartobliwej konwencji łączy ikoniczne postaci sztuki z różnych okresów — w miejscu, w którym mogą odpoczywać po trudach życia. Łukasz Jastrubczak za tło dla swojego nowego filmu obrał centrum renesansowej Florencji. W architektonicznej perspektywie Gallerii degli Uffizzi i Pallazzo Vecchio pojawia się „konceptualista” — bohater z geometrycznymi atrybutami znanymi z poprzednich projektów artysty. Klasyka europejskiej sztuki spotyka się tu z echem sztuki amerykańskich mistrzów land artu. Związki między realnym przedmiotem a obrazem filmowym są obecne w pracy **Piotra Bosackiego** *Rzeczy oczywiste*, na którą składają się film animowany i zbiór przedmiotów. Artysta po raz kolejny przedstawia nie tylko poetycki, ale również filozoficzny traktat literacki. Z dużym dystansem przygląda się rzeczywistości **Tymek Borowski**. Jego schematy, rysunki, plakaty, blogi czy wirtualni artyści stanowią ciekawą analizę świata sztuki. Prezentowany na wystawie projekt to wielkoformatowa gazetka ścienna uzupełniona o medium plakatu i znajdująca swoją kontynuację w wirtualnej rzeczywistości.

Decyzją międzynarodowego jury zwycięzcą został Łukasz Jastrubczak, który otrzymał nagrodę w wysokości 15 tys. euro. Drugą nagrodę — trzymiesięczny pobyt studyjny w Villa Romana we Florencji — przyznana została Karolinie Bregule. Laureatem nagrody publiczności został Tymek Borowski.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

15 września Oprowadzenie kuratorskie Jadwigi Sawickiej

26 września Spotkanie z Piotrem Bosackim

1 października *Sztuka dostępna. Spotkanie dla osób z dysfunkcją wzroku*, prowadzenie: Katarzyna Kucharska-Hornung

3 października Spotkanie z Tymkiem Borowskim

10 października Spotkanie z Karoliną Bregułą

17 października Spotkanie z Łukaszem Jastrubczakiem

19 października Spotkanie z Agnieszką Polską

25 października *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: Barbara Dąbrowska, Maria Kosińska

14 listopada Oprowadzenie przez Aleksandrę Jach, Marcina Krasnego i Stanisława Rukszę — kuratorów z komitetu nominującego artystów do wystawy i konkursu

17 listopada Oprowadzenie przez Tomasza Fudalę i Marię Rubersz — kuratorów z komitetu nominującego artystów do wystawy i konkursu

Nagroda Fundacji
Deutsche Bank

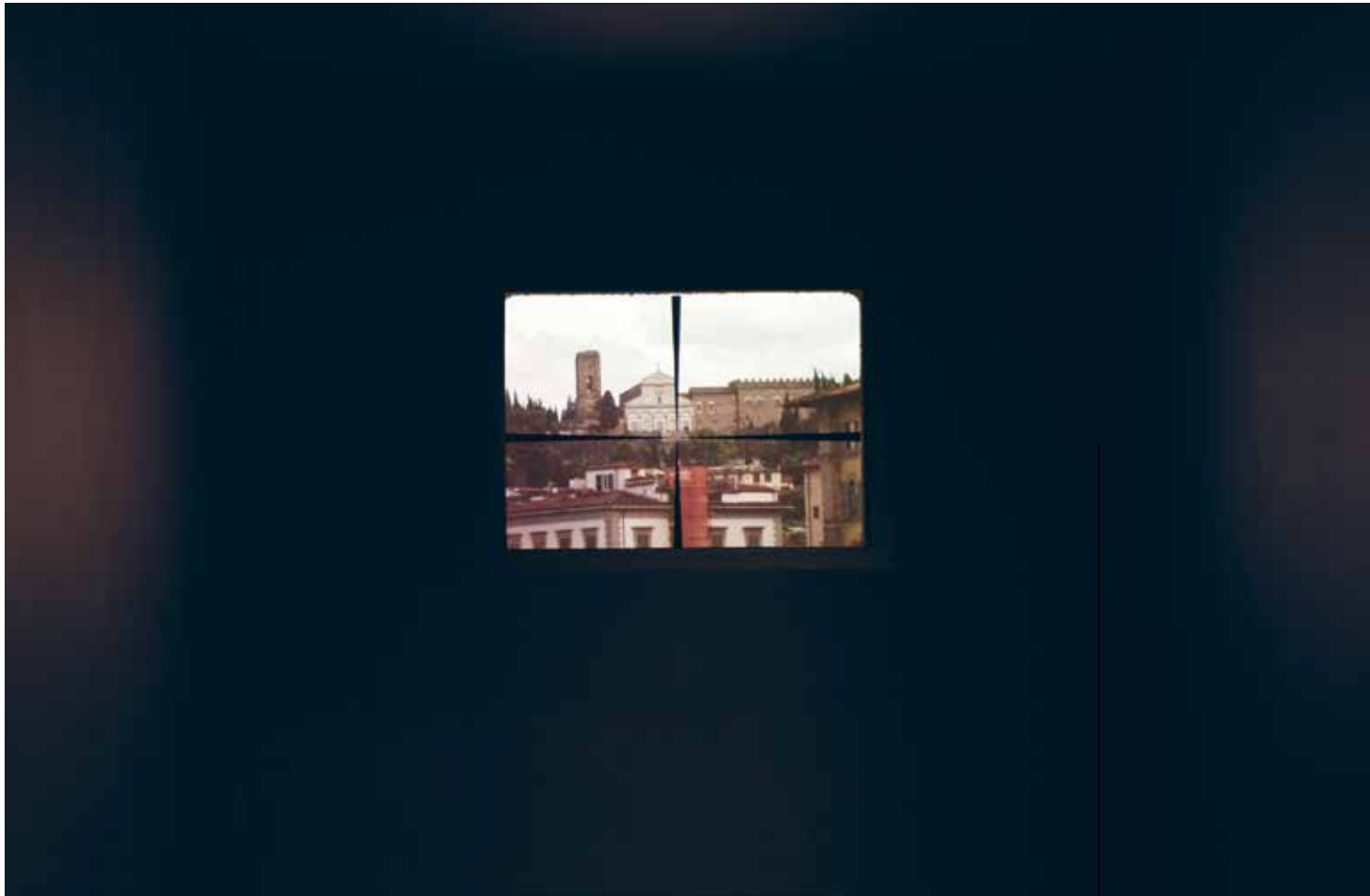
SPOŁECZNI 13

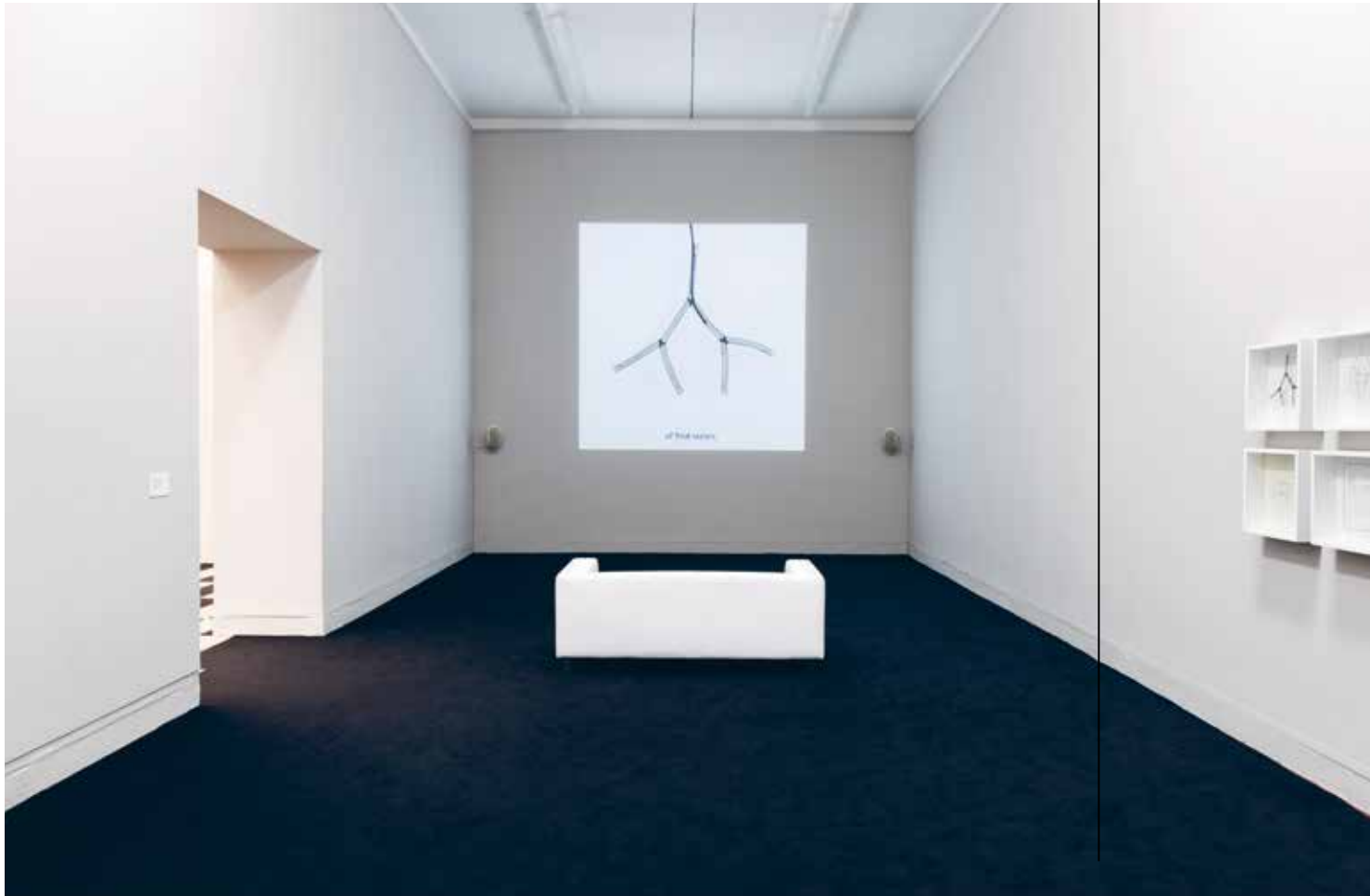
Karolina Biegala i Lukasz Jastrubczak. Fot. Marek Krzyżanek. Agencja Medium

Agnieszka Polska, Future Days, 2013. Fot. Marcin Landsberg

Lukasz Jastrubczak, Perspektywa porzaki, 2013. Fot. Maciej Landsberg

Piotr Bosacki, Rzeczy odczytane, 2013. Fot. Maciej Landsberg

14.10–15.12

Domy srebrne jak namioty

kuratorka: **Monika Weychert Waluszko**

współpraca ze strony Zachęty: **Magdalena Komornicka**

konsultacja: **Tomasz Koper**

asysta przy pracy Aernouta Mika: **Emile Miedema, Martijn Rooker**

sale: **nr 11 [Mały Salon], 12, 13**

Wystawa prezentowana w Muzeum Współczesnym Wrocław, 14.02–19.05.2014

KSIĄŻKA

pod redakcją **Moniki Weychert Waluszko**

wstęp: **Hanna Wróblewska**

teksty: **Thomas Acton, Daniel Baker, Ethel Brooks, Timea**

Jungaus, Tomasz Koper, Delaine

Le Bas, Tomasz Malkowski i Marcin

Szczelina, Monika Weychert

Waluszko

projekt graficzny: **Magdalena**

Frankowska, Artur Frankowski /

Fontarte

wersja językowa: **polska**

Romowie żyją obok nas, jednak wiele nas dzieli, a najbardziej nasze spojrzenie na tych obcych etnicznie współmieszkańców. Są tu, a zarazem pozostają nieobecni — ignorowani lub nienawidzeni. Wystawa prezentowała m.in. zbiór sztychów, fotografii i obrazów (powstałych od XIX do XX wieku) pokazujących stereotypowy obraz Romów w sztuce polskiej. Natomiast prace artystów współczesnych z różnych krajów przedstawiały możliwe drogi wyjścia poza utrwalone klisze. Podstawowe tematy to: ukryta integracja a wymuszona asymilacja, nomadyzm jako możliwa alternatywa społeczna, pojęcie „cygańskości”, głos Romów w dyskusji o zagładzie. Wspólnym mianownikiem łączącym wiele wątków stała się architektura.

Od dawna zastanawia nieobecność komentarza społecznego, politycznego czy historycznego na temat historii stosunków polsko-romskich: pełnej pogromów, nietolerancji i niezrozumienia. W roku 2013 konflikty wybuchły we Wrocławiu, gdzie narodowcy chcieli spalić romskie koczowisko, czy w Andrychowie, gdzie mieszkańcy zażądali wysiedlenia romskich sąsiadów. Polski kontekst jest także interesujący ze względu na środowisko artystyczne, które — zwykle wrażliwe społecznie — do tej pory nie sięgnęło po wątek rasistowskich praktyk obecnych w naszych czasach i tuż obok nas. Historie przemilczane niosą ze sobą o wiele większy potencjał i siłę niż te wielokrotnie opowiedziane. Rolą wystawy zorganizowanej w Zachęcie było wyprowadzenie romskiej tematyki z marginesów do głównego dyskursu społecznego, politycznego, ekonomicznego czy estetycznego, a przez to zerwanie z nieobecnością i niewidzialnością Romów w polskim społeczeństwie.

Artyści: **Neal Adams, Daniel Baker, W. Beechey, H. Bogaerts, Tadeusz Borowski, Bownik, Olga Boznańska, Constant (Constant Nieuwenhuys), Kazimierz Czapiński, Hubert Czerepok, Maria Demiter, Dengler, Jerzy Dorożyński, Jerzy Ficowski, Wojciech Gerson, Maksymilian Gierymski, Edward Gorazdowski, Marcelina Gunia, Wojciech Jerzy Has, John Heartfield (Helmut Herzfelde), Anna Kamińska, Juliusz Kossak, Antoni Kozakiewicz, Jan Krajewski, Ignacy Krieger, Joe Kubert, Aleksandra Kubiak, Delaine Le Bas, Stan Lee, Leon Lewkiewicz, Jerzy Litwora, Iain McKell, Aernout Mik, Karol Młodnicki, Jana Müller, Janusz Nel Siedlecki, Edward Nicz, Kazimierz Olszewski, Krystyn Olszewski, Igor Omulecki, R. Paulussen, Antoni Piotrowski, Michał Pocięcha, Dorota Podlaska, Jerzy Potrzebowski, Izabella Rapf-Sławikowska, Francis Reisz, Tadeusz Rolke, Marek Rudowski, Julian Schübeler, Payam Sharifi, Zygmunt Sidorowicz, Władysław Siwek, Jan Styfi, Tomasz Tomaszewski, Bruce Weber, Alex Wedding (Grete Weiskopf), Mateusz Wiśniewski, Piotr Wójcik, Andrzej Zajkowski oraz autorzy anonimowi**

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

14 października Spotkanie prasowe z **Moniką Weychert Waluszko** i **Joanną Kos-Krauze**; pokaz filmu *Papusza*

19–20 października Szkolenie dla nauczycieli *Romowie – inni, ale czy obcy?*, prowadzenie: **Joanna Talewicz-Kwiatkowska**

20 października Spotkanie z kuratorką **Moniką Weychert Waluszko**

5 listopada Spotkanie w języku angielskim z cyklu *Zachęta Talks*, prowadzenie: **Benjamin Cope**

9 listopada Spotkanie z przedstawicielami Stowarzyszenia na Rzecz Integracji Społeczeństwa Wielokulturowego NOMADA; dyskusja z udziałem **Timei Junghaus, Marii Hlavajovej i Thomasa Actona**; prowadzenie: **Katarzyna Roj**

13 listopada *Sztuka dostępna. Spotkanie dla osób z dysfunkcją wzroku*, prowadzenie: **Maria Kosińska, Marta Lissowska**

14 listopada *Sztuka dostępna. Spotkanie dla osób z dysfunkcją słuchu*, prowadzenie: **Sara Magdzicka, Karolina Żyniewicz**

15 listopada *Patrzyć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: **Barbara Dąbrowska, Maria Kosińska**

19 listopada Pokaz filmu *Gadjo Dilo*, reż. **Tony Gatlif**, Francja / Rumunia, 1997, 102 min

21 listopada Spotkanie z **Edwardem Dębickim**, prowadzenie: **Monika Weychert Waluszko**

26 listopada Pokaz filmu *Tabor wędruje do nieba*, reż. **Emil Loteanu**, ZSRR, 1975, 109 min

3 grudnia Pokaz filmu *Spotkałem nawet szczęśliwych Cyganów*, reż. **Aleksandar Petrović**, Jugosławia, 1967, 94 min

5 grudnia Warsztaty dla dorosłych *Cygan i Gadzio — Portret*

10 grudnia Pokaz filmu *Cygan*, reż. **Martin Šulík**, Czechy / Słowacja, 2011, 100 min

17 grudnia Pokaz filmu *To tylko wiatr*, reż. **Benedek Fliegauf**, Węgry / Niemcy / Francja, 2012, 86 min

Spotkanie prasowe, 14.10.2013. Fot. Marek Krzyżanek, Agencja Medium

Wernisaż wystawy, 14.10.2013. Od lewej: Dorota Podlaska, Bownik, Daniel Baker, Monika Weychert-Waluszko, Delaine Le Bas, Aleksandra Kubiak, Tomasz Tomaszewski, Marcelina Gunita. Fot. Marek Krzyżanek, Agencja Medium

Aernout Mik, *Według, według / na nowo*, 2013. Fot. Sebastian Madajski, Zachęta

12.11.13

-6.01.14

Michał Frydrych. Łagodne przejście od opowiadania do rzucania cienia

kuratorka: **Magda Kardasz**

współpraca: **Karolina Bielawska**

projekt ekspozycji: **Michał Frydrych**

FOLDER

teksty: **Michał Frydrych, Magda Kardasz**

projekt graficzny: **Jakub Jezierski**

wersja językowa **polsko-angielska**

Michał Frydrych stworzył dzieło totalne zawłaszczające ściany, okna, sufit, podłogę oraz przestrzeń wewnętrzną pierwszego piętra galerii. Na czarno-biały szachownicowy ornament nałożył niebieskie i czerwone formy o obłych kształtach, które przy bliższym oglądzie okazywały się literami — słowami — krótszymi i dłuższymi tekstami. Surowa geometria tła kontrastowała z psychodeliczną miękkością słów. Słowa stały się formą przestrzenną. W umieszczonym na ścianie czy zawieszonym w przestrzeni kształcie uważny odbiorca mógł rozpoznać narrację. Teksty Frydrycha są zwykle ciągiem metafor, wrażeniowym zapisem odczuć i stanów wewnętrznych autora (podmiotu malarsko-lirycznego), przypominają poezję wizualną.

Wnętrze galerii było równomiernie oświetlone jaskrawym, zimnym światłem, co dodatkowo unifikowało przestrzeń i — paradoksalnie — powodowało u widza hipnotyczne poczucie jej rozwibrowania i odrealnienia.

Frydrych analizuje świat od strony języka, dostrzegając jednocześnie siłę oddziaływania obrazu. Jego ostatnie projekty konsekwentnie zacierają granice między tymi dziedzinami. Wystawa w MPZ była rodzajem działającego na zmysły totalnego environment.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

6 grudnia *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*, prowadzenie: **Maria Kosińska**

29.11.13
–9.02.14

Mapa. Migracje artystyczne a zimna wojna

kuratorka: **Joanna Kordjak-Piotrowska**
współpraca artystyczna: **Janek Simon**
współpraca: **Katarzyna Kołodziej**
sale: nr 3, 4, 5, 6

Wystawa prezentowała dynamiczną mapę świata sztuki po drugiej wojnie światowej — w świetle europejskich i pozaeuropejskich podróży artystycznych polskich twórców i krytyków sztuki. Zaznaczone zostały na niej punkty i wektory owych wypraw, ale także to, w jaki sposób — pomimo żelaznej kurtyny i polityki izolacji — dokonywała się wówczas wymiana wiedzy i przepływ inspiracji. Wspomniane w podtytule migracje dotyczyły nie tylko samych artystów, ich oficjalnych i półoficjalnych podróży, lecz obejmowały również fenomen podróżujących dzieł i wędrujących idei. Czasową kłamrę przywołanych na wystawie zjawisk i wydarzeń wyznaczały umownie przyjęte daty: rok 1947 (moment intensywnej wymiany kulturalnej, głównie z Francją, w ramach programu stypendialnego) i 1959 (apogeum „ekspansji” polskiego odwilżowego modernizmu na Zachodzie).

Kontekst dla przywołanych historii stanowiła zmieniająca się mapa polityczna świata „po katastrofie”, stojącego w obliczu konfliktu nuklearnego, pomiędzy jedną wojną a groźbą kolejnej. O dynamice tych zmian decydowała zimnowojenna rywalizacja o strefy wpływów w Europie i na Dalekim i Bliskim Wschodzie. Mieliśmy do czynienia, z jednej strony, z rozpadem dotychczasowego systemu kolonialnego, z drugiej zaś — z umacnianiem pozycji Związku Radzieckiego i stalinowską polityką kolonizacji zarówno wobec radzieckich republik, jak i krajów satelickich, znajdujących się w orbicie wpływów Moskwy.

Artyści: Roman Artymowski, Walerian Borowczyk, Tytus Dzieduszycki, Oskar Hansen, Maria Jarema, Jerzy Malina, Ewa Kantor, Tadeusz Kantor, Aleksander Kobzdej, Jerzy Kujawski, Lech Kunka, Jan Lenica, Mieczysław Porębski, Jerzy Sołtan, Ryszard Stanisławski, Andrzej Strumiłło, Bogusław Szwacz, Andrzej Wróblewski, Anna Molska & Janek Simon

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

1 grudnia Oprowadzanie kuratorskie
Joanny Kordjak-Piotrowskiej

11 grudnia *Sztuka dostępna. Spotkanie dla osób z dysfunkcją wzroku*,
prowadzenie: Katarzyna Kucharska-
Hornung, Michalina Izert

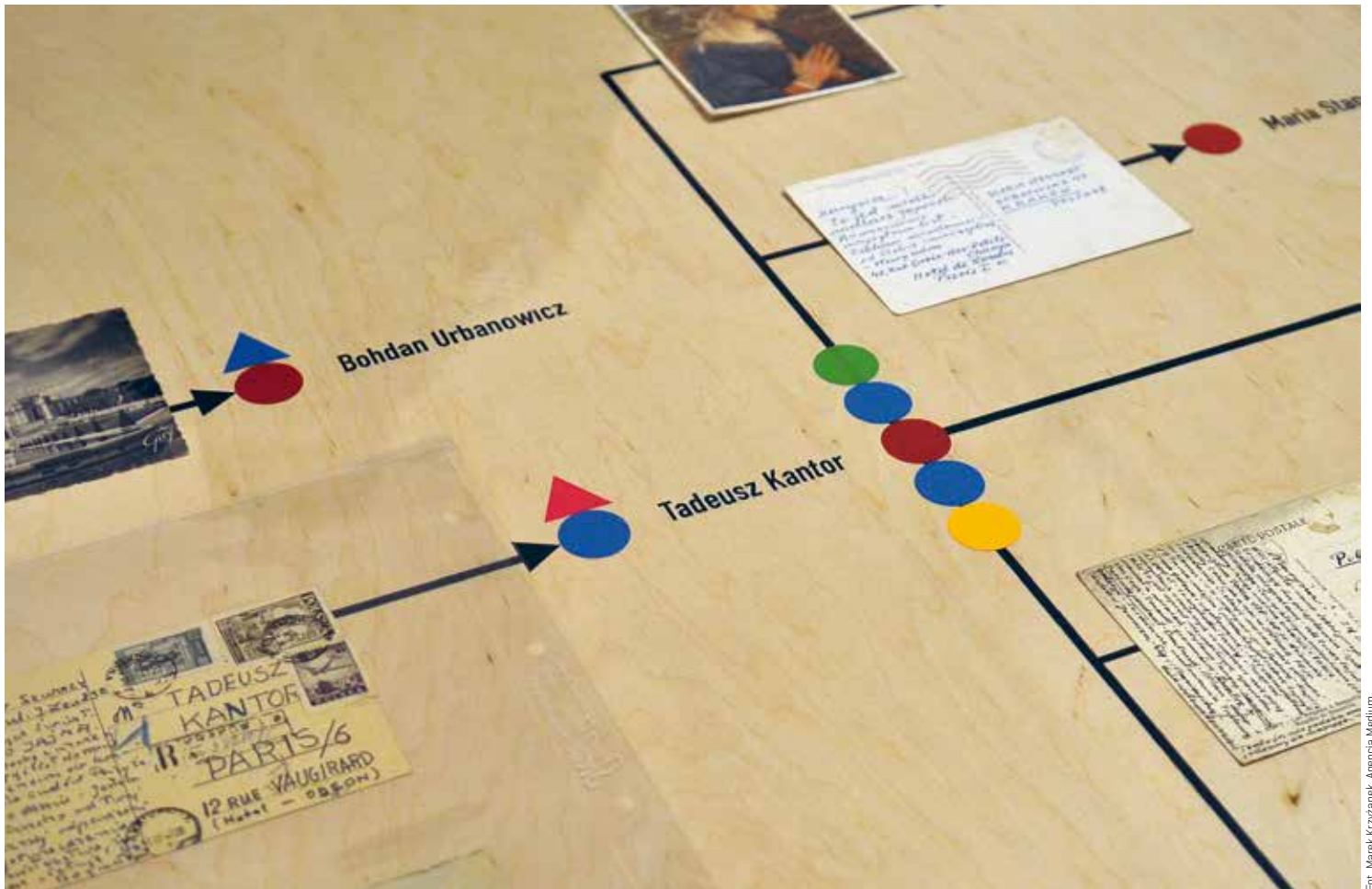
13 grudnia *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*,
prowadzenie: Barbara Dąbrowska, Maria Kosińska

17 grudnia Spotkanie w języku angielskim z cyklu *Zachęta Talks*,
prowadzenie: Benjamin Cope

Oprawa: Joanna Kordjak-Piotrowska; Fot. Marek Krzyżanek, Agencja Medium

Fot. Marek Krzyżanek, Agencja Medium

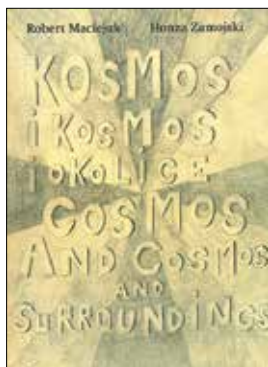
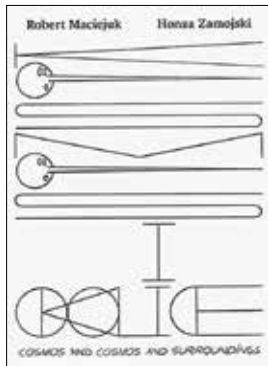

Fot. Sebastian Madziński, Zachęta

29.11.13
-16.02.14

Robert Maciejuk, Honza Zamojski. Góra i dół

współpraca ze strony Zachęty: Katarzyna Kołodziej
sale: nr 1 [Matejkowska], 2 [Narutowicza]

KSIĄŻKA ARTYSTYCZNA
tekst: **Andrzej Kostołowski**
projekt graficzny: **Honza Zamojski**
dwie wersje okładki: **Honzy Zamojskiego** [górze] i **Roberta Maciejuka** [dół]
wersja językowa **polsko-angielska**

Wystawa Roberta Maciejuka i Honzy Zamojskiego to kulminacyjny punkt ich wieloletniej współpracy i przyjaźni. Wspólnie zrobili książkę *Wazony*, Honza był też dwukrotnie kuratorem wystaw Roberta w Galerii Starter. W Zachęcie po raz pierwszy ich prace złożyły się na jedną wystawę.

Obu artystów mimo różnic formalnych więcej łączy niż dzieli. Poczucie humoru oraz spora doza autoironii pozwalają im zdystansować się wobec własnej twórczości, jak i bez kompleksów i oporów żerować na cudzej. Obaj sięgają po proste środki wyrazu, poruszając się pomiędzy tym, co racjonalne, prawdopodobne i prawdziwe, a tym, co emocjonalne, sentymentalne i religijne. Wątpliwości stają się dla nich katalizatorem tworzenia.

Na wystawie prezentowane były przeważnie prace nowe, nigdy wcześniej nie pokazywane publicznie. Od wielkoformatowych rysunków i obrazów olejnych, przez formy w przestrzeni, aż po artystyczną książkę obu twórców, do której zaprosili krytyka sztuki Andrzeja Kostołowskiego. Rozpiętość formalna w realizacjach Maciejuka i Zamojskiego jest spora, jednak powracające motywy spajały w całość wieloelementową instalację. To rodzaj prowadzonego z szacunkiem wobec siebie nawzajem krytycznego dialogu z tradycją — ale też i przyjacielskiej dyskusji.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

17 grudnia *Sztuka dostępna. Spotkanie dla osób z dysfunkcją słuchu*, prowadzenie: Karolina Iwańczyk, Marta Lissowska

12.12.13
–23.02.14

Amor e ódio a Lygia Clark / Kocham i nienawidzę Lygii Clark

kuratorka: **Magda Kardasz**

współpraca: **Magdalena Komornicka**

sale: nr 7, 8, 9, 10, hol

PRZEWODNIK PO WYSTAWIE
pod redakcją **Magdy Kardasz**
tekst: **Magda Kardasz**
słownik inspiracji: **zespół**
projekt graficzny: **Jakub Jezierski**
wersje językowe **polska i angielska**

Wystawa prezentowała brazylijskich artystów młodej generacji, którzy w swojej twórczości odnoszą się do dzieł tamtejszych klasyków sztuki współczesnej — głównie reprezentantów modernizmu — zarówno w sztukach wizualnych, jak i architekturze. Konkretyzm i neokonkretyzm, multidyscyplinarny nurt tropicalismo, konceptualizm lat 70. XX wieku, realizacje modernistycznych architektów stały się swoistą wizytówką Brazylii, a także cenną częścią światowego dziedzictwa kulturalnego. Znaczenie tych osiągnięć dostrzega także młode pokolenie brazylijskich twórców. W pracach wielu z nich znaleźć możemy mniej lub bardziej bezpośrednie odniesienia do dzieł Alfreda Volpiego, Lygii Clark, Hélia Oiticiki, Amílcar de Castro, Cilda Meirelesa, projektów Lúcia Costy, Oscara Niemeyera, Liny Bo Bardi, Paula Mendesa da Rochy, imponujących założeń architektonicznych Brasílii, parku Ibirapuera w São Paulo czy ikonicznych dzisiaj muzeów sztuki nowoczesnej w Rio de Janeiro i São Paulo.

Na wystawie pokazano dużą grupę dzieł stanowiących swoisty komentarz do modernistycznego dziedzictwa, manifestujących spojrzenie na to zagadnienie z perspektywy czasu (i weryfikujących utopię) lub poprzez pryzmat ważnej dla młodych kultury ulicznej czy popularnej. Dużą grupę takich prac zaprezentował Marcelo Cidade, twórca rzeźby, której tytuł posłużył za tytuł wystawy.

Życie w cieniu sławy starszej generacji bywa też trudne, może budzić w młodych potrzebę odcięcia pepowiny, odrzucenia starego, by zacząć wszystko od początku i pójść swoją drogą. Stąd na wystawie grupa dzieł młodego pokolenia artystów z Brazylii (Daniel Steegmann Mangrané, Yuri Firmeza) proponujących jako alternatywę ucieczkę do natury, czy też symbolicznie zaznaczających istnienie jeszcze innych kierunków refleksji i artystycznych poszukiwań.

Leandro Nerefuhi i Rafael RG zostali poproszeni o stworzenie specjalnych projektów na wystawę. Pobyt studyjny w Warszawie zaowocował pomysłami dwóch instalacji odnoszących się do kolonialnego i kulturowego dziedzictwa Brazylii oraz ukrytych aspektów modernizmu.

Artyści prezentowani na wystawie wykorzystują różne media: rzeźbę, instalację, relief, fotografię, film, tworzą też konceptualne projekty narracyjne. Wystawie towarzyszył program filmowy złożony z filmów fabularnych twórców kina brazylijskiego oraz filmów dokumentujących działalność wybranych czołowych postaci brazylijskiej nowoczesności.

Artyści: Jonathas de Andrade, Laura Belém, Cadu, Marcelo Cidade, Theo Craveiro, Detanico/Lain, Yuri Firmeza, Bina Fonyat, Daniel Murgel, Leandro Nerefuhi, f. marquespenteado, Guilherme Peters, Laercio Redondo, Mauro Restiffe, Rafael RG, Fabiano Rodrigues, Luiz Roque, Beto Shwafaty, Lucas Simões, Daniel Steegmann Mangrané, Roberto Winter, Bob Wolfenson

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

12 grudnia Performans Leandra Nerefuha podczas wernisażu wystawy, z udziałem Magdy Ptasznik i Zbigniewa Kowalskiego

15 grudnia Orowadzenie kuratorskie Magdy Kardasz

NAJSŁAWNIEJSZA NIEWOLNICA Z BRAZYLI BYŁA BIAŁA

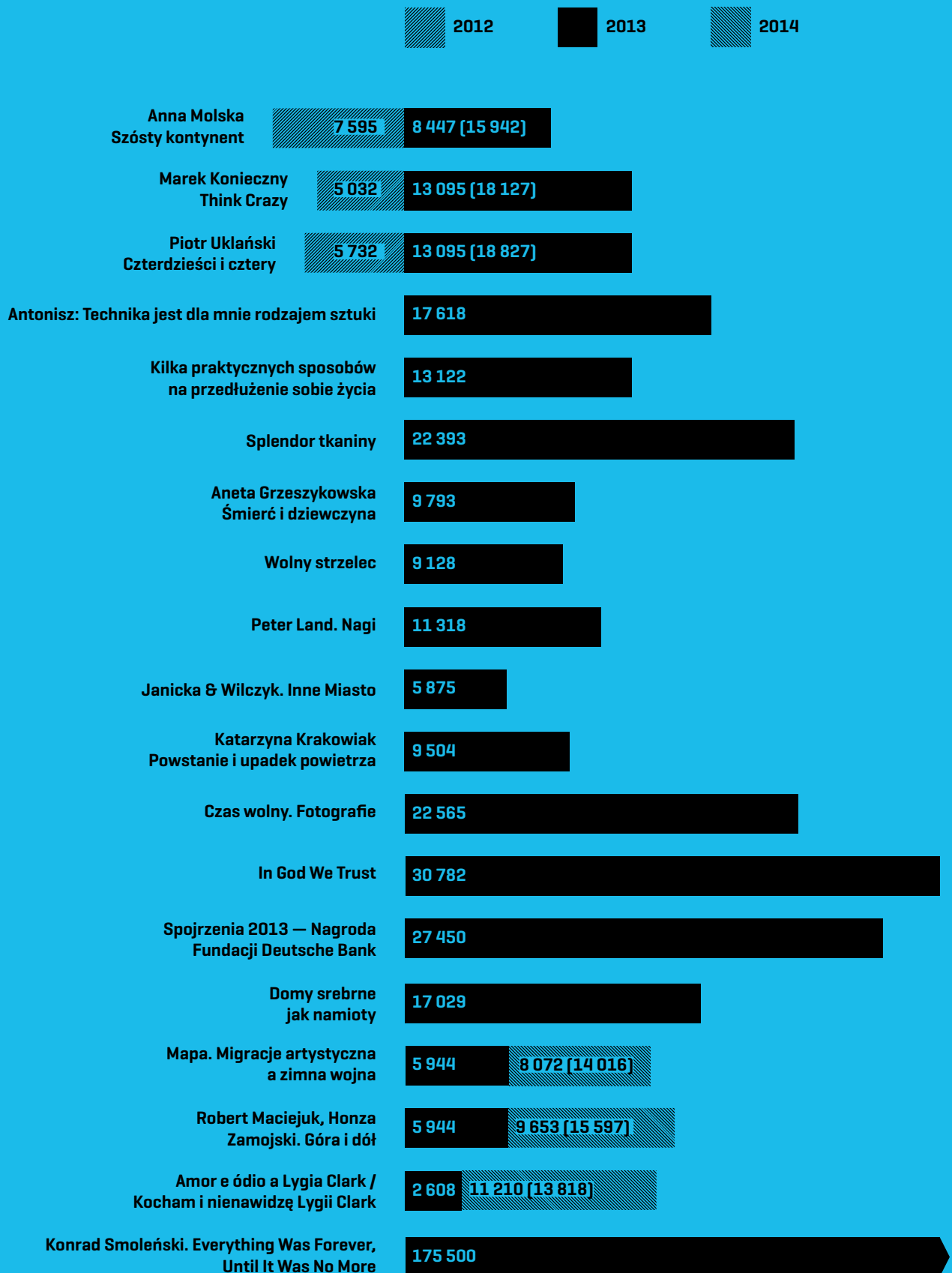

Antonisz: Technika jest dla mnie

Frekwencja na wystawach

POZOSTAŁE WYDARZENIA

22.01 Promocja książki Sławomira Marca *Sztuka polska 1993–2014. Arthome versus Artworld* [Wydawnictwo Oleksiejuk, Warszawa 2012], spotkanie z autorem, prowadzenie: Stach Szablowski

6.03 *Plac Małachowskiego. Centrum miasta. Centrum wydarzeń?* — konsultacje społeczne. Organizator: Centrum Komunikacji Społecznej Urzędu m.st. Warszawy

6.03 Spotkanie wokół książki *Niewidzialne miasto* [pod redakcją Marka Krajewskiego, Fundacja Bęc Zmiana, Warszawa 2013]; udział: Rafał Drozdowski, Bogna Kietlińska, Iwona Kurz, Marek Krajewski, Tomasz Rakowski, Maciej Frąckowiak

13.03 Warsztaty *Opowieść kolekcji* w ramach Tygodnia Otwartej Edukacji, prowadzenie: Magda Staroszczyk [Klancyk]

17.03 Spacer wokół placu Małachowskiego z Jerzym S. Majewskim. Organizator: Centrum Komunikacji Społecznej Urzędu m.st. Warszawy

18–19.03 17. Międzynarodowe Sympozjum *Beethoven: wzniosłość i entuzjazm* w ramach 17. Wielkanocnego Festiwalu Ludwiga van Beethovena

18.04 Promocja książki *Shadow Architecture/Architektura cienia* [pod redakcją Aleksandry Wasilkowskiej, Fundacja Inna Przestrzeń, Warszawa 2012]; udział: Aleksandra Wasilkowska, Joanna Erbel, Krzysztof Herbst, Grzegorz Buczek, Urszula Majewska, prowadzenie: Bogna Świątkowska

21.04 SPOTLIGHT KIDS — warsztaty, oprowadzania i rodzinny pobyt w Zachęcie. Warsztaty dla dzieci: *Abecadło z pieca spadło*, prowadzenie: Aneta Grzeszykowska; *Wyprawa w kosmos*, prowadzenie: Agnieszka Brzeżańska; *Kolorowe przypadki*, prowadzenie: Janusz Łukowicz. Spotkanie dla dorosłych *Znaczenie fotografii w sztuce współczesnej*, prowadzenie: Bownik. Współorganizator: Platforma Promocji Sztuki Współczesnej dla Dzieci SPOTLIGHT KIDS

22.04 Nagroda Krytyki Artystycznej im. Jerzego Stajudy, laureaci: Piotr Kosiewski i Artur Żmijewski

24.04 Promocja książki *Miejsce Kordegarda 1990–2001*, udział: Wiesława Wierzychowska, współredaktorka i współinicjatorka książki oraz dr Bartłomiej Gutowski, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, prowadzenie: Łukasz Modelski

27.04 Dzień Wolnej Sztuki

8.05 Promocja książki *Krystiana Robb-Narbutt. Rysunki, przedmioty, pracownia* [pod redakcją Doroty Jareckiej i Wandy Siedleckiej]. Otwarcie prezentacji: Agnieszka

Sztuka dostępna, spotkanie dla osób z dysfunkcją wzroku na wystawie *Mapa. Migracje artystyczna a zimna wojna*, 11.12.2013. Fot. Anna Zdzięborska

Morawińska, dyrektor Muzeum Narodowego w Warszawie, Grzegorz Gauden, przewodniczący Rady Fundacji im. Krystiana Robb-Narbutt. W programie film Róży Fabjanowskiej *Spotkanie z Krystianą* oraz dyskusja panelowa z udziałem współautorów: Doroty Jareckiej, Adama Lipszyca, Agnieszki Morawińskiej, Wandy Siedleckiej, Ewy Toniai, prowadzenie: Katarzyna Bojarska

14.05 Konferencja prasowa *Alternativa 2013* Instytutu Sztuki Wyspa, udział: Jakub Szczęsny, Mirosław Bałka, Ewa Partum oraz Aneta Szyłak, dyrektor artystyczna Alternativa 2013

15.05 Spotkanie towarzyszące wystawie *Unexposed: Bez cenzury? — irańska i polska sztuka współczesna*. Pokaz filmu *Schody do spełnienia*, reż. Rokhsareh Ghaem Maghami, Iran, 2011, 51 min [PLANETE+DOC]. Organizatorzy: Stowarzyszenie Art Cantara, Porozumienie Kobiet 8 Marca, Solidarni z Iranem — program Instytutu Lecha Wałęsy. Współpraca: Zachęta i PLANETE+DOC

18.05 Noc Muzeów: Koncert WEF, akcja *MOCAK w Zachęcie*, Zachęta w *MOCAK-u*, akcja *Pytania na fasadzie*

22.05 *Sztuka dostępna. Spotkanie dla osób z dysfunkcją wzroku* — Katarzyna Kozyra. *Marzenia i sztuka krytyczna*, prowadzenie: Katarzyna Kucharska-Hornung, Katarzyna Guzowska

22.05 Międzynarodowa konferencja *Cenzura, demokracja, płeć. Feministyczna krytyka i strategie oporu*. Współorganizator: Fundacja im. Heinricha Bölla

24.05 Konferencja *Prawo autorskie — w poszukiwaniu elastyczności*. Konferencja współorganizowana przez europejską koalicję Copyright for Creativity, Centrum Cyfrowe Projekt: Polska oraz Fundację Nowoczesna Polska, przy wsparciu Zachęty

29.05 Sto lat *Święta wiosny — od Niżyńskiego do Kozyra*. Projekcje filmowe: Pina Bausch, *Das Frühlingopfer/The Rite of Spring*, 36'24", Tero Saarinen, *HUNT*, 33'18", Katarzyna Kozyra, *Święta wiosny — wersja demo 4'24"* oraz pełna wersja 13'56". Współorganizator: Instytut Muzyki i Tańca

8.06 Ogólnopolska interdyscyplinarna studencko-doktorancka konferencja naukowa organizowana we współpracy z Uniwersytetem Warszawskim *Dziewczyny: riot grrrls, cwaniary, triksterki, łobuziary*. Partnerzy i patronaty medialne: Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki, Fundacja Sztuczna, Fundacja Feminoteka, Fundacja im. Heinricha Bölla, Praktyka Teoretyczna. Wsparcie konferencji: Koło naukowe Czarny Kwadrat, Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego.

15.06 *Fundamenty. O wystawach w Pawilonie Polskim na Biennale Architektury w Wenecji* — spotkanie skierowane do

osób zainteresowanych konkursem na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim na 14. Międzynarodowej Wystawie Architektury w Wenecji w 2014 roku; udział: prof. Marta Leśniakowska, Grzegorz Piątek, Jarosław Trybuś, Katarzyna Krakowiak, Michał Libera, Joanna Waśko, prowadzenie: Ewa Porębska

24.06 *Jadwiga Sawicka. W co ubiera się sztuka?* — warsztaty dla osób dorosłych z niepełnosprawnością wzroku i słuchu w ramach projektu *Warsztat na Zachęty* realizowanego przez Fundację Kultury bez Barier i Zachęty — Narodową Galerię Sztuki, prowadzenie: Katarzyna Guzowska, Katarzyna Kucharska-Hornung

22.07 *Henryk Stażewski* — warsztaty dla osób dorosłych z niepełnosprawnością wzroku i słuchu w ramach projektu *Warsztat na Zachęty* realizowanego przez Fundację Kultury bez Barier i Zachęty — Narodową Galerię Sztuki, prowadzenie: Katarzyna Guzowska, Katarzyna Kucharska-Hornung

7.08 Pokaz filmu *Spotkania na krańcach świata*, reż. Werner Herzog, Stany Zjednoczone, 2007, 99 min, poprzedzony rozmową z Mikołajem Golachowskim. Projekcja z audiodeskrypcją i napisami dla niesłyszących. Organizator: Fundacja Kultury bez Barier

10.08 *MINUS10DB*, koncert ambientowy połączony z performansem malarskim w MPZ, uczestnicy: ZEN LU [Chiny],

koncert ambientowy MINUS100B, ZEN LUJ (Chiny), 1.0.08.2013, Fot. Jan Michałowski

Gold Plated Face, Michał Wolski, Kim_Nasung, De Form, KEN-BO [Chiny]

1.09 Premiera książki Agnieszki i Maćka Nabrdalików *The Irreversible*

7.09 Koncert Anthony Chorale w MPZ w ramach Święta Ulicy Gałczyńskiego

16.09 *Włodzimierz Pawlak* — warsztaty dla osób dorosłych z niepełnosprawnością wzroku i słuchu w ramach projektu *Warsztat na Zachętę* realizowanego przez Fundację Kultury bez Barier i Zachętę — Narodową Galerię Sztuki, prowadzenie: Katarzyna Guzowska, Katarzyna Kucharska-Hornung

25.09 Konferencja dla nauczycieli z prezentacją oferty galerii *Edukacja kulturalna w Warszawie w roku szkolnym 2013/2014*

26.09 *Julita Wójcik* — warsztaty w Polskim Związku Głuchych, prowadzenie: Karolina Żyniewicz, Maria Kosińska

28.09 Koncert Milito w ramach zamknięcia letniego tarasu Miejsca Projektów Zachęty

1.10 *Sztuka dostępna. Spotkanie dla osób z dysfunkcją słuchu* — Stanisław Drózdź. *Pojęciokształty*, prowadzenie: Maria Kosińska, Karolina Żyniewicz

7.10 Szkolenie dla nauczycieli z cyklu *Kolekcja Zachęty* — przewodnik po polskiej sztuce współczesnej: *Julita Wójcik*, prowa-

dzenie: Zofia Hejke i Maria Kosińska. Współorganizator: Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń
11-12.10 Konferencja *OpenGLAM 2013. Otwarte zasoby kultury*. Współorganizatorzy: Centrum Cyfrowe Projekt: Polska, Stowarzyszenie Wikimedia Polska

16-20.10 Warsztaty Julity Wójcik — odnowienie Tęczy. Organizator: Instytut Adama Mickiewicza

21-22.10 Sympozjum performatywne *Gest wobec obrazu fotograficznego*. Organizacja: Krzysztof Pijarski

23-24.10 Warsztaty towarzyszące konferencji *O mieście z mieszkańcami*. Współorganizatorzy: Centrum Deliberacji w Instytucie Socjologii UW i Ośrodek Kultury Francuskiej i Studiów Frankofońskich

28.10 *Paweł Jarodzki* — warsztaty dla osób dorosłych z niepełnosprawnością wzroku i słuchu w ramach projektu *Warsztat na Zachętę* realizowanego przez Fundację Kultury bez Barier i Zachętę — Narodową Galerię Sztuki, prowadzenie: Katarzyna Guzowska, Katarzyna Kucharska-Hornung

4.11 Szkolenie dla nauczycieli z cyklu *Kolekcja Zachęty* — przewodnik po polskiej sztuce współczesnej: *Paweł Althamer*, prowadzenie: Zofia Hejke, Maria Kosińska. Współorganizator: Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń

6.11 Yuri Avvakumov *One Space Alone* — wykład

6.11 *Autyzm wprowadza zmysły w błąd* — warsztat dla widzów galerii w ramach projektu *Kultura przyjazna osobom z autyzmem* realizowanego przez Fundację SYNAPSIS we współpracy z Zachętą — Narodową Galerią Sztuki, prowadzenie: Olga Świeża, Angelika Laszczuk, Aleksandra Sztajerwald [Fundacja SYNAPSIS]

7.11 Pokaz filmu dla osób z niepełnosprawnością sensoryczną w ramach cyklu *Zakochaj się w filmie: Nie zapomnij mnie*, reż. David Sieveking, Niemcy, 2012, 88 min. Projekcja z audiodeskrypcją i napisami dla niesłyszących. Organizator: Fundacja Kultury bez Barier

22–23.11 Ogólnopolska konferencja Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego *Sztuka edukacji. Kultura w programach nauczania*. Współorganizatorzy: Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie. Patronat honorowy nad konferencją: Bogdan Zdrojewski, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Krystyna Szumilas, Minister Edukacji Narodowej

5.12 Spotkanie w ramach debaty wokół przyszłorocznej Międzynarodowej Wystawy Architektury w Wenecji, poświęcone książce z serii *Modernizmy. Architektura nowoczesności w II Rzeczypospolitej*; udział: Małgorzata Omilanowska, Joanna Sosnowska, Andrzej Szczerski, Jarosław Trybuś

9.12 Szkolenie dla nauczycieli z cyklu *Kolekcja Zachęty — przewodnik po polskiej sztuce współczesnej: Jadwiga Sawicka*, prowadzenie: Zofia Hejke i Maria Kosińska. Współorganizator: Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń

13.12 Promocja książki Juliana Antonisza *Opowieści graficzne* (Fundacja Korporacja Ha!art, Kraków 2013); udział: Malwina Antoniszczak, Jakub Wydrzyński, Ewelina Sasin

19.12 Podwójna premiera magazynu „Biuro”. Koncerty: Kuba Suchar, Czarny Latawiec; wizualizacje: VJ Emiko. Organizator: BWA Wrocław

20.12.2013–5.01.2014 *Bliźniemu swemu...*, wystawa przedaukcyjna. Organizator: Fundacja „Bliźniemu swemu...”

Antonisz: Technika jest dla mnie rodzajem sztuki

21.01–17.03

W ZACHĘCIE trwa pierwsza retrospektywa Juliana Józefa Antoniszczaka, artysty, wynalazcy, szalonego naukowca i wizjonera, którego twórczość powraca do nas w postaci jednego z najciekawszych fenomenów polskiej kultury drugiej połowy XX wieku. [...] Sześć lat temu retrospektywę filmów Antoniszczaka pokazywał festiwal Nowe Horyzonty. Rzecz nie w tym, że o klasyku animacji się nie pamięta, tylko że nigdy nie był naprawdę znany. Dopiero wystawa w Zachęcie ujawnia skalę zjawiska. [...] Jest takie słowo, dziś już niemodne: kiedyś takie indywidualia jak Julian Józef Antoniszczak nazywano geniuszami.

Stach Szablowski, *Moje własne Hollywood*, „Zwierciadło” 2013, nr 3, s. 159

Z BOGATEGO, obejmującego 36 filmów, dorobku Antonisza, na wystawie w Zachęcie znalazło się kilkanaście, które częściowo lub w całości (zarówno obraz, jak i dźwięk) zrealizował metodą non-camerową, a wśród nich tak znane, jak: *Fobia* (1967), *Jak działa jamniczek* (1971), *Słońce* (1977) [...], a także odcinki *Polskich Kronik Non-Camerowych* (1981–87) — alternatywy wobec sztucznego, napuszonego języka oficjalnej *Polskiej Kroniki Filmowej*. Wystawa dała też wgląd w nie mniej frapujący warsztat artysty. Kładąc silny nacisk na powrót do rękodzieła oraz archaicznych metod pracy, w swych poszukiwaniach Antonisz odwołał się do źródeł kina jako ludowej, jarmarcznej rozrywki. Pociągały go kinetyczne zabawki, optyczne maszyny oraz wszelkie wynalazki techniczne związane z narodzinami kina.

Agnieszka Maria Wasieczko, *Technika rodzajem sztuki*, „Exit” 2013, nr 2 [94], s. 6442

Kilka praktycznych sposobów na przedłużenie sobie życia

15.02–31.03

KONCEPCJA WYSTAWY, której tytuł zainspirowany został filmem Juliana Antonisza z 1974 r., opiera się na jednym z Antoniszowych wynalazków. Chodzi o przenośne urządzenie do produkcji animacji noncamerowych. Mechanizm, który był prosty w obsłudze i mieścił się w małym pudełku, miał służyć

do twórczego reagowania i rozpowszechniania amatorskiej animacji. Na wystawie, w której biorą udział m.in. Piotr Bosacki, Bownik, Olgierd Chmielewski, Peter Fischli i David Weiss, Daniel Malone, Jan Mioduszewski, Janek Simon oraz Radek Szłaga, pokazywane są także obiekty funkcjonujące jako autonomiczne byty, np. rysujące maszyny.

Agata Gogońkiewicz, Paweł Dybicz, *Kilka praktycznych sposobów na przedłużenie sobie życia*, „Przeгляд” 2013, nr 9 [25.02–3.03]

Splendor tkaniny

8.03–19.05

DLA WIELU wystawa tkaniny artystycznej w Zachęcie może mieć [...] wymiar nostalgiczny. Na wystawę [...], zajmującą całe piętro galerii, widzów przyciąga też przystępna, lekkostrawna forma. Po zeszłorocznym pokazie *Sztuka wszędzie*, Zachęta po raz kolejny udowadnia, że można ciekawie i efektywnie przygotować wystawę bądź co bądź historyczną. [...] Splendor tkaniny rozpada się na kilka wątków. W centrum pozostaje „polska szkoła” — to tu bije serce wystawy. Ramę dla niego stanowi jednak szeroka narracja, w której tkanina jawi się jako medium reprezentacyjne, nasycone ideologicznie, propagandowe. [...] Kurator Michał Jachula wplótł w nią też prace współczesnych artystów, w jakiś sposób z tkaniny korzystające lub do niej nawiązujące.

Karol Sienkiewicz, *Wątki i osnowy*, „Dwutygodnik” 2013, nr 104, <http://www.dwutygodnik.com/artukul/4408-watki-i-osnowy.html> [dostęp 31.01.2014]

WYSTAWĘ *Splendor tkaniny* należy uznać za ciekawe i udane przedsięwzięcie stawiające istotne pytania o kształt sztuki polskiej ostatnich kilkadziesiąt lat. Michałowi Jachule udało się stworzyć szeroką panoramę zjawiska funkcjonującego na obrzeżu współczesnych dyskusji o sztuce, a tym samym zadać pytanie o to, na ile należy przewartościować dominujące artystyczne kano-ny. [...] Minusy wystawy? Przede wszystkim zbyt mało miejsca jak na taką liczbę prac, z których wiele mierzy niekiedy kilka metrów kwadratowych. Kurator otrzymał całe I piętro, niemniej jednak to za mało jak na tak dużą, ambitnie pomyślaną wystawę. Prace rozwieszono gęsto, niekiedy niemal przylegają do siebie. Przechodząc przez kolejne sale, nie sposób nie utwierdzić się w przekonaniu, że tkaniny wymagają oddechu, przestrzeni, że ich

właściwy odbiór wymaga stworzenia im lepszych warunków niż te, które zaferowała galeria.

Kamil Kopania, *Powrót tkaniny?*, „Magazyn O.pl” 2013, http://magazyn.o.pl/2013/kamil_kopania_powrot_tkaniny_splendor_tkaniny/ [dostęp 30.01.2014]

W PRZESTRZEŃ wystawy wchodzi się równolegle do przestrzeni instytucji — poprzez instalację Franciszka Orłowskiego — materializację intymnych akcji całkowitej wymiany ubrań artysty i kilkunastu bezdomnych. Te pozyskane, pocięte fragmenty w patchwork zszyła krawcowa. Utworzyły „wiatrołap”, o którego dwa skrzydła ocieramy się, wchodząc do wnętrza odnowionego holu. Dalej schodami po jasnym dywanie według projektu Leona Tarasewicza, którym podmieniono czerwień splendoru dziewiętnastowiecznego salonu sztuki i na którym odciskamy z pewnością ślad obuwia. [...] Prace te płynnie wprowadzają w przestrzeń wystawy i ukazują konteksty, w jakich rozpatrywana będzie tu tkanina, nie tyle jako medium sztuki, co jako płaszczyzna społecznego zaplecza sztuki.

Ewa Tatar, *Fenomeny materii włókna*. „Splendor tkaniny” w Zachęcie, „Szum” 2013,

<http://magazynszum.pl/ktytyka/fenomeny-materii-wlokna-ewa-tatar-o-wystawie-splendor-tkaniny/> [dostęp 30.01.2014]

Matka Ziemia Siostra Księżyc, instalacja, performans Joanny Malinowskiej i Christiana Tomaszewskiego [część wystawy Splendor tkaniny]

5.04–19.05

SPLENDOR TKANINY domyka — również ideologicznie — zainaugurowany kilka tygodni po otwarciu wystawy projekt Joanny Malinowskiej i Christiana Tomaszewskiego *Matka Ziemia Siostra Księżyc*, wcześniej pokazywany za granicą. Największą salę galerii, nazywaną popularnie „betonami”, wypełnił ogromny kombinezon radzieckiej kosmonautki, nawiązujący do rzeźby Niki de Saint-Phalle *Ona* z 1966, do której widzowie wchodziłi przez wielką waginę. Na specjalnym pokazie w Zachęcie w wnętrza skafandra wychodziły modelki w futurystycznych strojach. W tej scenerii nawet noszone przez nie buty relaksy wyglądały na cytaty z przyszłości. Ten niecodzienny pokaz mody był jednak bardziej dodatkiem niż integralną częścią wystawy.

Karol Sienkiewicz, *Wątki i osnowy*, „Dwutygodnik” 2013, nr 104, <http://www.dwutygodnik.com/artukul/4408-watki-i-osnowy.html> [dostęp 31.01.2013]

Aneta Grzeszykowska. Śmierć i dziewczyna

12.04–2.06

DZIEWCZYNA trzyma w ustach zapalony zimny ogień, który po chwili wybuchu. Jej ciało rozpada się na kawałki: ramiona poruszają się osobno, nogi osobno — czysty surrealizm. Oto film *Ból głowy* Anety Grzeszykowskiej, który robi właśnie światową karierę: od nowojorskiego SculptureCenter po paryskie Triennale. Jedna z najbardziej utalentowanych artystek otworzyła przed tygodniem wystawę w warszawskiej Zachęcie. Po raz kolejny w przejmujący, ale i efektowny sposób opowiada o problemach z tożsamością: o równoczesnym ukrywaniu i odnajdywaniu siebie samej. Brzmi zagadkowo? Za to wygląda doskonale.

Adrianna Prodeus, *Ze śmiercią jej do twarzy*, „Newsweek Polska” 2013, nr 17 [22/26.04], s. 114

W TWÓRCZOŚCI artystki ciało stanowi pole eksploracji, badań prowadzących do stopniowego zatracania własnej tożsamości, do fizycznej nieobecności, w konsekwencji do niebytu. W tym kontekście tytuł wystawy w stołecznej Zachęcie *Śmierć i dziewczyna* nawiązuje do pieśni skomponowanej w 1817 r. przez Franciszka Schuberta z tekstem Matthiasa Claudiusa, w którym dziewczyna czuje lęk przez Śmiercią, niepokój o własne ciało, mimo iż Śmierć ludzi ją, że będzie to tylko sen.

Malwina Domagała, *Antynomie czerni i bieli*, „Exit” 2013, nr 2 [94], s. 6450

Christian Hutzinger W/W

18.05–31.12

AUSTRIACKI ARTYSTA Christian Hutzinger zaprojektuje i osobiście wykona w Zachęcie malarską instalację site specific. Umieści ją we wnęce, w pobliżu nowego wejścia do galerii, tworząc nietuzinkową przestrzeń wystawienniczą. Miejsce, w którym artysta umieści swoje dzieło, to niewielka, symetryczna wnęka w pobliżu nowego wejścia do galerii w piwnicach budynku. [...] Twórczość Christiana Hutzingera była wielokrotnie pokazywana nie tylko w ważnych galeriach w Austrii, ale też w Japonii, Chinach, Czechach, Indiach czy Belgii. Artysta zajmuje się malarstwem, instalacją, kolażem, obiektem i fotografią.

Magdalena Linke, *Zachęta: Przedsiamek sztuki*, „Art & Business” 2013 [13.05], <http://www.artbiznes.pl/index.php/zacheta-przedsiamek-sztuki> [dostęp 30.02.2014]

Wolny strzelec

3.06–4.08

ZAWÓD ARTYSTA to zawód dla twardzieli. Przekonamy się o tym na otwieranej w poniedziałek w Zachęcie wystawie *Wolny strzelec*. Kuratorka Ewa Toniak zaprosiła kilkunastu artystów, by odnieśli się do tytułowego określenia [...]. Pisze we wprowadzeniu do wystawy: „Freelancer to w polskim tłumaczeniu wolny strzelec — osoba o nie-normowanym czasie pracy, niezwiązana z pracodawcą stałą umową, zachowująca ślad wolności i uczestnicząca w grze rynkowej na innych zasadach.[...]”. Wystawa w Zachęcie wpisuje się w debatę, która towarzyszyła ubiegłorocznemu strajkowi artystów, zainicjowanemu przez Obywatelskie Forum Sztuki Współczesnej.

Agnieszka Kowalska, *Wolny strzelec. O zawodzie artysty w Zachęcie*, „Gazeta Wyborcza” — dodatek „Co Jest Grane” 2013, nr 125 (31.05.2013)

NA ZDJĘCIACH trudno poznać Zbigniewa Libere — wygląda jak bezdomny albo zbieg ze szpitala psychiatrycznego. Czy tak Libera widzi swoją przyszłość, przyszłość artystów w ogóle? To najnowsza wystawa w Zachęcie, która podejmuje problem kiepskiej sytuacji polskich twórców, w większości tytułowych wolnych strzelców, freelancerów, którym wolność przysługuje nie tylko w sferze kreatywnych działań, lecz jest to także wolność od tzw. socjalu. [...] Ciekawa, potrzebna wystawa.

Joanna Ruszczyk, *Sztuka przetrwania*, „Newsweek Polska” 2013, nr 24 (10–16.06)

Peter Land. Nagi

14.06–18.08

PO RAZ PIERWSZY w Polsce zobaczymy wybór projektów z różnych okresów twórczości jednego z najlepszych współczesnych artystów z Danii — Petera Landa. [...] W Zachęcie zobaczymy wybór filmów i instalacji wideo [...], stworzonych od lat 90. Wiele z nich przypomina dokumentację performance’ów, ale sam Land w nich nie występuje. Krytycy porównują je też do slapstickowych komedii. [...] W serii prac malarskich i rzeźbiarskich Land pokazuje z kolei edukację jako opresyjny, oparty na ucisku proces. Dzieci są tu tak naprawdę dorosłymi, bo to w nich odbijają się nadzieje i lęki rodziców.

Agnieszka Kowalska, *Na głęboką wodę. Peter Land w Zachęcie*, „Gazeta Wyborcza” (dodatek „Co Jest Grane”) 2013, nr 137 (14.06)

Janicka & Wilczyk. Inne Miasto

21.06–28.07

DUET ARTYSTYCZNY Janicka & Wilczyk powstał w związku z realizacją projektu *Inne Miasto*. Ich pierwsze wspólne dzieło to cykl fotografii ukazujących panoramę współczesnej Warszawy, jednak pod obrazem niby zwykłego „tu i teraz” tkwi drugie dno — zdjęcia wykonano bowiem w obrębie dawnego getta warszawskiego. Oglądamy więc spektakl nadpisywania miasta, zacierania jego przeszłości, gdzie wśród symboli nowoczesności, szklanych drapaczy chmur, stoją ostatnie pamiątki po żydowskiej historii Warszawy.

Tomasz Malkowski, *Janicka & Wilczyk — Inne Miasto*, „Arch” 2013, nr 5 (19), s. 106

NIBY BANALNY pomysł — sfotografowanie granic żydowskiego getta z czasów okupacji w Warszawie. A efekt jakże zaskakujący. Niby tak. Prosty pomysł. Ale tak naprawdę ilu z nas umiałoby wytyczyć precyzyjnie te granice? Elżbieta Janicka i Wojciech Wilczyk wymyślili ciekawy sposób, jak je pokazać. Robią to z wysokości — z okien mieszkań, biur, klatek schodowych. Starym, ciężkim aparatem. Nie w czerni i bieli, nie w sepii, a w kolorze. Od jesieni do wiosny, tak by roślinność nie zdominowała obrazu. A jest nim głównie architektura, poszczególne warstwy miasta — od tych nielicznych przedwojennych ostańców po place budów nowych apartamentowców.

Agnieszka Kowalska, *Warstwy Warszawy*, „Gazeta Wyborcza” (dodatek „Co Jest Grane”) 2013, nr 143 (21.06)

Katarzyna Krakowiak. Powstanie i upadek powietrza

1.07–18.08

TO KOLEJNA wersja pracy wyróżnionej na biennale architektury w Wenecji. Tam rzeźba Katarzyny Krakowiak „zbierała” odgłosy otoczenia. Tu — pochłania i wzmacnia dźwięki z niedostępnych przestrzeni Zachęty.

Powstanie i upadek powietrza to druga część „trylogii architektonicznej” Katarzyny Krakowiak, której pierwszą odsłoną był projekt *Making the walls quake as if they were dilating with the secret knowledge of great powers*, wyróżniony na 13. Międzynarodowej Wystawie Architektury w Wenecji w 2012 roku [...].

Spacerując po galerii, wszędzie szukamy więc źródeł tych dziwnych, głośnych, niepokojących dźwięków. Zmieniają się

one w zależności od natężenia ruchu publiczności, od tego, czy projekcje w sąsiednich salach są włączone czy nie. Można powiedzieć, że Katarzyna Krakowiak jest pierwszą artystką, której praca jest prezentowana równocześnie w aż trzynastu pomieszczeniach Zachęty.

Agnieszka Kowalska, *Rzeźba z dźwięków w galerii*, „Gazeta Wyborcza” (dodatek „Co Jest Grane”) 2013, nr 155 [5.07.2013]

KATARZYNA KRAKOWIAK jest znana z tego, że lubi podważać instytucjonalny status quo: taki wydzźwięk miała praca w Wenecji, warto także przypomnieć z tej okazji jej *Panoramę* w krakowskim Bunkrze Sztuki. Tym razem gest krytyczny artystki sprowadził się do odgródnienia wyremontowanej przestrzeni galerii od przestrzeni starszej. Przejścia, którymi zwykle wchodzi się do nowej Zachęty, zostały zamurowane; ta negacja została także wyrażona poprzez dekonstrukcję „sali betonów”: zdemontowana tu została rampa oświetleniowa, odsłonięto świetliki i kartonowo-gipsowe ściany, a także zamurowano wejścia do dwóch pozostałych sal wystawienniczych. Ściany i podłoga zostały ponadto pokryte warstewką betonu, co ma dodatkowo wzmocnić gest „przekreślenia” dotychczasowej funkcji architektury i skierować wzrok widza ku górze, w kierunku szklanych sufitów [...].

Podczas wernisazu światła w galerii zostały przyciemnione i goście Zachęty mogli podziwiać wnętrza przy bardziej naturalnym oświetleniu. Później niestety nie było to możliwe, więc efekt estetyczny jest słabszy; dodatkowo, może utrudnić odczytanie intencji projektu Krakowiak, który wcale nie jest łatwy do zrozumienia. Ja sama, błąkając się za dnia po wnętrzach Zachęty, czułam się raczej zagubiona: sala betonów wywarła na mnie co prawda duże wrażenie, ale niekoniecznie odczytałam to jako gest „odarcia z iluzji”: bardziej widziałam w nim chęć wykreowania przestrzeni monumentalnej i naznaczonej atmosferą na poły sakralną. Zaś sam dźwięk generowany przez instalację Krakowiak przywodził na myśl... odgłosy remontu, jaki właśnie ma miejsce na fasadzie galerii.

Karolina Plinta, *Krytyczne wymiary polskiego monumentalizmu. „Powstanie i upadek powietrza” Katarzyny Krakowiak*, <http://magazynsum.pl/krytyka/krytyczne-wymiary-polskiego-monumentalizmu-powstanie-i-upadek-powietrza-katarzyna-krakowiak/> [dostęp 10.02.2014]

Czas wolny. Fotografie. Romuald Broniarek, Aleksander Jałosiński, Bogdan Łopieński, Jan Morek, Wojciech Plewiński, Tadeusz Rolke

12.08–22.09

OPATULONA BABULEŃKA stoi przy okienku do rejestracji. Nad jej głową widnieje napis „Proszę pukać”, a pod spodem „i czekać”. Na innym zdjęciu — witryna zakładu fryzjerskiego, a w niej tabliczka z informacją „Pracuję, gdy jestem wolny”. Dowcip? Skądże. Polska Ludowa. W dodatku po godzinach — do 22 września w warszawskiej Zachęcie można oglądać wystawę *Czas wolny. Fotografie*.

Anna Maziuk, *Na nas już czas*, „W Sieci” 2013, nr 34 [26.08–1.09.2013]

DO TEJ pory na fotografiach z czasu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oglądaliśmy pracujących robotników, rządowe ceremonie, głowy państwa czy bohaterów propagandowych reportaży. Takimi zdjęciami zasypywały Polaków największe pisma jak „Przekrój”, „Polska” czy „Przyjaźń”. A co nasi rodacy porabiali „po godzinach”, kiedy już nie musieli budować socjalizmu? Właśnie na ich wolnym czasie skupia się wystawa w narodowej galerii sztuki. Pokazano na niej ponad 200 zdjęć sześciu wybitnych polskich fotografów — Bogdana Łopieńskiego, Aleksandra Jałosińskiego, Jana Morka, Tadeusza Rolke, Romualda Broniarka i Wojciecha Plewińskiego — rejestrujących w swoich obiektywach niemal cały okres PRL-u (pierwsze zdjęcie pokazane na wystawie wykonane zostało w 1955 roku, ostatnie — w 1989).

Kaja Werbanowska, *Nieoficjalny PRL*, „Foto” 2013, nr 9/10, s. 37

Wystawa — przygnębiająca. Niby o czasie wolnym, a więc powinno być wesoło i beztrudno, a tymczasem jest dość smutno. Jednak i źródła fotografii są dziwne. Oto Łukasz Modelski przy okazji fascynującej książki *Fotobiografia PRL*, na którą złożyły się jego bolesne wywiady z sześcioma fotografami pracującymi dla bardzo różnych koncesjonowanych tytułów — od tygodnika „Przyjaźń”, wydawanego przez Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, przez „Sztandar Młodych”, „Stolicę”, „Polskę, aż do otwartego na mody zachodnie „Przekroju” — wybrał z ich archiwów zdjęcia, by wystawą swą napisać własny esej o PRL. Niby nostalgiczny, vintage’owy, ale przecież przytłaczający prawdą o minionej epoce. [...]

Kim byli bowiem fotografowie, fotoreporterzy czasów PRL? To jednak arystokracja komunistycznego społeczeństwa, ważni, bogaci, dla prowincjuszy półbogowie przyjeżdżający z centrali, z profesjonalnym sprzętem, robiący mądre miny i wiedzący lepiej: jak kadrować, jak pozować, jak patrzeć.

Andrzej Horubała, *Czas wolny, czas smutny*, „Do Rzeczy” 2013, nr 30 (19–25.08.2013), s. 46

In God We Trust

5.09–10.11

DO 10 LISTOPADA trwa w warszawskiej Zachęcie wystawa *In God We Trust*, której celem jest „ukazanie bogactwa wierzeń i praktyk religijnych składających się na krajobraz wyznaniowy Stanów Zjednoczonych.”

Zapowiadano ją w atmosferze skandalu. Ci, którzy przyszli wiedzeni nadzieją na skandal, wychodzili z galerii rozczarowani. W pracach trudno było doszukać się bluźnierstwa. Ja też wyszedłem rozczarowany, choć oczywiście nie brakiem bluźnierstw. Wystawa była bowiem dosyć przewidywalna. I jak dla mnie, teologa, za dużo w niej było prac o amerykańskiej religijności, a za mało o tym, jak można wierzyć „po amerykańsku”. Religijność Stanów Zjednoczonych ma bowiem często niewiele wspólnego z wiarą, tak jak co raz mniej wspólnego z Bogiem ma ów „God” z banknotu dolarowego, w którym Amerykanie pokładają nadzieję. [...]

Wystawa w Zachęcie jest niejednorodna. Większość stanowią prace o charakterze dokumentalnym, czasami krytycznym — w gruncie rzeczy dzieła o tematyce bardziej kościelnej niż religijnej. Na wystawie pokazano jednak kilka prac, o których można powiedzieć, że są sakralne, to znaczy próbują przełożyć wielkie problemy wiary na nowy język.

Do najciekawszych należą prace wideo Billa Violi zatytułowane *Przemienienie* oraz *Wstąpienie Izoldy*. Główną „rolę” gra w nich woda oraz niebieskie światło, za pomocą których autor próbuje wyrazić stany mistyczne: przemianę, oczyszczenie, transformację. Ten nowy język sakralny wydaje się czytelny, a zarazem bardzo sugestywny.

Oryginalną próbą tłumaczenia aktu religijnego na język nowych mediów jest praca Olivera Larica *W dół, do góry*. Wykorzystał on nagrania umieszczone na YouTube ukazujące chrzest dorosłych praktykowany w wielu Kościołach protestanckich. Film podzielony jest na dwie ścieżki wyświetlane na dwóch

ekranach: na jednym widzimy zanurzenie, na drugim — wynurzenie z wody chrzcielnej, co ma ukazywać symboliczną cezurę między starym a nowym życiem.

ks. Andrzej Draguła, *W bogach nadzieja*, „Tygodnik Powszechny” 2013, nr 40 (6.10.2013)

NIE MOGŁO też na tej wystawie zabraknąć tak zwanego religijnego kiczu, nad którym od wielu lat pastwią się współcześni artyści. *Targ dewocjonaliów* Dzine’a (Carlosa Rolona), czyli stragan wypełniony różnego rodzaju dewocjonaliami jest tego przykładem.

Jaki jest cel takiej pracy? Samo ukazanie, że wyznawcy posługują się tanim kiczem jest zbyt oczywiste (warto zauważyć, że wśród dewocjonaliów na straganie znalazła się m.in. fotografia Jana Pawła II autorstwa Grzegorza Gałązki, która według mnie nie jest żadnym kiczem, ale po prostu dobrym portretem). Chodzi raczej o wskazanie na ich prymitywizm. Ale gdyby artysta tak naprawdę pojął, czym są te obrazy i figurki — musiałyby klęknąć przed tym straganiem ze łzami w oczach lub przynajmniej pochylić się z uwagą. I wcale nie w religijnym uniesieniu. Musiałyby uznać, że kicz jest protezą piękną.

Piotr Bernatowicz, *Komu ufa współczesny artysta?*, „Arteon” 2013, nr 10 (październik), s. 19

NIEPRZERWANY strumyczek publiczności odwiedzającej warszawską Zachętę nie robi może wrażenia rwącej rzeki, jednak wyraziście unaocznia, że zainteresowanie aktualną sztuką Zachodu bynajmniej nie słabnie. Zwłaszcza wtedy, gdy — jak ma to miejsce w przypadku wystawy *In God We Trust* — obiektem zainteresowania artystów stają się sprawy posiadające w życiu duchowym całych społeczności wymiar pierwszorzędny, by nie rzec — ostateczny. [...]

Wystawa ta, prezentująca kilkadziesiąt prac artystów wywodzących się z rozmaitych funkcjonujących w amerykańskiej przestrzeni społecznej grup mniejszości etnicznych i kulturowych, miała zapewne stanowić zgodnie z intencjami jej organizatorów coś w rodzaju katalogu przejawów ponowoczesnej duchowości.

Jacek Staniszewski, *Katalog panowoczesnej duchowości*, „Rzeczpospolita” 2013, nr 227 (28–29.09.2013)

SPOJRZENIA 2013 — Nagroda Fundacji Deutsche Bank, 6. Edycja

13.09–17.11

PO RAZ szósty Fundacja Deutsche Bank, Deutsche Bank Polska i Zachęta organizują konkurs *Spojrzenia*, który wyróżnia najciekawszych młodych, uznanych już polskich artystów. Tym razem finalistów jest pięciu, a wszystkie prace, jakie zobaczymy na otwieranej w piątek w Zachęcie wystawie konkursowej, to pokazy premierowe.

Artyści wybrani przez komitet nominujący złożony z krytyków sztuki i kuratorów to: Tomek Borowski, Piotr Bosacki, Karolina Breguła, Łukasz Jastrubczak i Agnieszka Polska. Urodzeni pomiędzy 1977 a 1985, reprezentują Warszawę, Poznań i Kraków.

Agnieszka Kowalska, *Pięć świeżych spojrzeń*, „Gazeta Wyborcza” [dodatek „Co Jest Grane”] 2013, nr 214 [13.09.2013]

OBECA, SZÓSTA edycja *Spojrzeń — Nagrody Fundacji Deutsche Bank*, według zapisanej w katalogu deklaracji organizatorów i ich honorowego patrona, ministra Zdrojewskiego, ma — jak poprzednie — prezentować i promować dokonania najmłodszych twórców polskiej sceny artystycznej. Sęk w tym, że tu już nie ma czego przedstawiać, a tym bardziej promować, bo w wypadku każdego z tych młodych uczestników cała ta robota dawno została już wykonana. Tegoroczni nominowani do nagrody *Spojrzeń*: Tymek Borowski, Piotr Bosacki, Karolina Breguła, Łukasz Jastrubczak i Agnieszka Polska to są hurtem stali bywalcy licznych wystaw ostatnich kilku lat, w prominentnych, przeważnie subsydiowanych odgórnie krajowych i międzynarodowych instytucjach sztuki.

Andrzej Biernacki, *Spojrzenie Pod pu... Blicke*, „Arteon” 2013, nr 10, s. 16

24 PAŹDZIERNIKA BR. w warszawskiej Zachęcie — Narodowej Galerii Sztuki odbyła się gala rozstrzygnięcia 6. edycji konkursu *Spojrzeń 2013 — Nagroda Fundacji Deutsche Bank*, poprowadziła ją Bogna Świątkowska. Decyzją międzynarodowego jury laureatem został Łukasz Jastrubczak. Nagroda w wysokości 15 tys. euro trafiła do niego za ryzyko eksperymentowania, za nieinstrumentalne, samodzielne podejście do aktualnych technologii, swobodę w podejściu do obowiązujących dyskursów, efemeryczność, wrażliwość, umiejętność pracy z przesunięciami percepcji oraz zjawiskami marginalnymi. Drugą nagrodę — trzymiesięczny pobyt studyjny w Villa Romana we Florencji — otrzymała Karoli-

na Breguła wyróżniona za umiejętność odpowiadania na kontekst i specyfikę miejsca.

Znamy zwycięzców *Spojrzeń 2013*, „Gazeta Finansowa” 2013, nr 45 [8–14.11.2013].

Domy srebrne jak namioty

14.10–15.12

NIE JEST to wystawa obszerna. Zajmuje zaledwie trzy sale Zachęty. W środkowej nad głowami widzów rozpościera się przedziwna konstrukcja stworzona przez holenderskiego artystę Aernouta Mika, bliższa idei namiotu niż zadaszania tradycyjnego domu. Pod nią, na ścianach umieszczono dziesiątki wyobrażeń Romów, powstałych od XIX do XXI wieku. Są tu obrazy, ryciny, fotografie, filmy. Dzieła wybitne i, delikatnie mówiąc, nie najlepszego sortu. *Portret kobiety — Cyganka* Olgi Boznańskiej z 1888 r. i zdjęcia Tadeusza Rolkego oraz Tomasza Tomaszewskiego. Widzimy sceny z taboru, nocne ognisko, Cygankę wróżącą z kart. Wszystkie te prace łączy jedno: ich autorami nie są Romowie. To inni o nich opowiadają.

Piotr Kasiewski, *Dobre miejsce na postój*, „Tygodnik Powszechny” 2013, nr 46 [17.11.2013]

NA OTWARCIU wystawy, która mówi o sztuce Romów i Romach w sztuce, zostają przedstawiona dwójce brytyjskich artystów biorących w niej udział. To Delaine Le Bas i Daniel Baker.

Le Bas postawiła w Zachęcie namiot malowany i ozdobiony barwnie i z przepychem, Baker pokazuje pracę *Lustrzana biblioteka*. Są to lśniące metalowe (odwrócone lewa–prawa) okładki książek na temat Romów, ale nie przez Romów napisanych. Artysta tłumaczy mi, że instalacja odnosi się do romskiego upodobania do złoceni i luster oraz do ich braku kultury literackiej.

Mówię, że to ciekawe, ale jedna rzecz jest jeszcze ciekawsza: mianowicie nie widzę tu artystów romskich. — Ależ to my jesteśmy Romami — mówią mi Le Bas i Baker i oświecają mnie w kwestii romskiej diaspory. W XIX w. Romowie rozprzeczli się po świecie razem z falą emigrantów z Europy, głównie wschodniej, a do Wysp Brytyjskich dopłynęli na statkach. Mieszkają też w USA i Australii. Ta krótkka wymiana zdań wystarczy, by rzucić światło na wiele antyromskich stereotypów [...].

Dorota Jarecka, *To my jesteśmy Romami*, „Gazeta Wyborcza” 2013, nr 242 [16.10.2013]

Mapa. Migracje artystyczne a zimna wojna

29.11.2013–9.02.2014

DO PICASSA polscy artyści jeździli nie tylko na audycje, ale też pożyczyć pieniądze. Wystawa w Zachęcie opowiada o sztuce pierwszych dekad PRL poprzez historię stempli w paszporcie.

Mapa. Migracje artystyczne a zimna wojna pokazuje ciekawy problem — współpracy polskich twórców z państwem — czy też, jeśli ktoś woli — państwa z twórcami na polu tzw. wymiany międzynarodowej. Z jednej strony — granice komunistycznej Polski były szczelne, zwłaszcza w okresie stalinizmu. Z drugiej — dobry artysta mógł tak ułożyć sobie życie, żeby istniejące struktury i możliwości, np. stypendialne, wyzyskać bez wielkiego uszczerbku moralnego czy naginania poglądów politycznych.

dj, gw, *Dokoła świata z artystami z PRL*, „Metro” 2013, nr 2684 [3.12.2013]

TA WYSTAWA pokazuje naszą sztukę w kontekście międzynarodowym poprzez odtworzenie mapy podróży polskich twórców i ich dzieł w latach 40. i 50. XX w. Wystawa pomaga zrozumieć, dlaczego mimo podziału świata na rywalizujące bloki nie udało się spacyfikować artystycznej awangardy.

Na jednym ze zdjęć z 1948 r. Oskar Hansen i Lech Kunka w towarzystwie dziewczyny siedzą w makiecie szybowca zdającego się unosić nad wieżą Eiffla. Nie wyglądają jak uciekinierzy z socjalistycznego obozu, ale młodzi zdobywcy zachodniego świata.

Monika Kuc, *Wieczny urok Paryża*, „Rzeczpospolita” 2013, nr 286 [9.12.13]

WYSTAWA POKAZUJE różne kierunki tych wyjazdów. Do 1949 r., a więc zanim nastał ostry stalinizm, był to raczej Zachód. Potem przeważały „bratnie” kraje socjalistyczne: Albania, Bułgaria, Jugosławia, oraz sojusznicy na południu i wschodzie: Wietnam, Chiny, Egipt. Zachód jako cel podróży wrócił po 1956 r.

Dorota Jarecka, *Obywatele świata sztuki*, „Gazeta Wyborcza” 2013, nr 280 [2.12.2013]

Robert Maciejuk, Honza Zamojski Góra i dół

29.11.2013–16.02.2014

HONZA ZAMOJSKI i Robert Maciejuk są prezentowani ramię w ramię na autoironicznej wystawie w Narodowej Galerii Sztuki Zachęta. Pocztówkowe zdjęcia psów i kotów, drabina zgięta tak, że część jej stopni jest zupełnie niefunkcjonalna, pejzaże jakby wyjęte z kina drogi — artyści lubią sobie stroić żarty. Ich *Góra i dół* jest kalejdoskopem prac, w których puszcza do widza oko. Rzeczywistość, z którą grają, to konwencje sztuki. Pojawiają się tu pytania, co może trafić do galerii i zostać uznane za artystyczne. Albo drwina z mody na pokazy zderzające dwóch wielkich mistrzów.

Anna Theiss, *Duety do mety*, „Wprost” 2013, nr 50 [9–15.12.2013]

Amor e ódio a Lygia Clark / Kocham i nienawidzę Lygii Clark

12.12.2013–23.02.2014

W GALERII Zachęta możemy już oglądać wystawę brazylijskich artystów młodej generacji, którzy w swojej twórczości odnoszą się do dzieł tamtejszych klasyków sztuki współczesnej.

Ich punktem odniesienia jest głównie modernizm — zarówno w sztukach wizualnych, jak i architekturze — który stał się swoistą wizytówką Brazylii. [...]

To komentarz młodych do modernistycznego dziedzictwa, mierzący się z jego utopijnością, wpisujący je we współczesny, popularny lub uliczny kontekst.

Agnieszka Kowalska, *Odcinają pępowinę*, „Gazeta Wyborcza” [dodatek „Co Jest Grane”] 2013, nr 290 [13.12.2013]

NAJSŁAWNIEJSZA NIEWOLNICA z Brazylii była biała, pokpiwa Rafael RG, młody twórca z São Paulo. Instalację pod tym tytułem stworzył specjalnie dla Zachęty, bo zauważył, że Polakom Brazylija kojarzy się wciąż z Isaurą, bohaterką popularnego serialu telewizyjnego. Trudno zaprzeczyć, że ten stereotyp powszechnie zastępuje nam znajomość współczesnej kultury i sztuki z odległego kraju, ale teraz mamy wyjątkową okazję pogłębić wiedzę.

Wystawa w Zachęcie daje panoramiczny obraz młodej sztuki brazylijskiej, a także wcześniejszych generacji, bo cechą

charakterystyczną życia artystycznego w Brazylii jest dziś ożywiony dialog z tradycją modernizmu.

Monika Kuc, *Sztuka kochana i nienawiedzona*, „Rzeczpospolita” 2013, nr 294 [18.12.2013]

MIEJSCE PROJEKTÓW ZACHĘTY

Basia Bańda. Codzienne wiadomości — Warszawa

26.04–23.06

W PIĄTEK artystka otworzyła wystawę *Codzienne wiadomości* — Warszawa w galerii Miejsce Projektów Zachęty. Mieszka w Zielonej Górze, a za zadanie dostała zmierzenie się ze specyfiką stolicy. [...]

Trudne zadanie. Sięgnęła więc po patent, który wykonała już w Krakowie na wystawie w Bunkrze Sztuki. Stworzyła tam cykl prac inspirowanych tytułami newsów z krakowskiej Gazety.pl. Czy różniły się czymś od warszawskich? — Tam było chyba mniej morderstw, a jeśli już, to często pojawiali się w ich kontekście jacyś krewcy górale — śmieje się Bańda.

Nasz stołeczny portal śledziła od lutego niemal codziennie. I przyznaje, że wkręciła się w te warszawskie sprawy. Zaintrygowała ją, jaki obraz Warszawy wyłoni się z tego eksperymentu. Oczywiście szybko zorientowała się, że najczęściej pojawiają się w portalu historie krwawe i absurdalne. — Kronika policyjna — podsumowuje.

Agnieszka Kowalska, *Z portalu do galerii*, „Gazeta Wyborcza — Stołeczna” 2013, nr 99 [27/28.04.2013]

55. MIĘDZYNARODOWA WYSTAWA SZTUKI, PAWILON POLSKI, WENECJA

Konrad Smoleński. Everything Was Forever, Until It Was No More

1.06–24.11

RAZ NA GODZINĘ nad Giardini rozlega się bicie dzwonów. Ich dźwięk dociera do innych pawilonów i przenika tym samym zgromadzone na Biennale dzieła sztuki. Dzwony nie biją na alarm, raczej wzywają do przyścia — jak te w niedzielę — lub po prostu wyznaczają rytm upływu czasu zwiedzania Biennale, od otwarcia

do zamknięcia. Tyle że to nie kościół wzywa swych wiernych, lecz Pawilon Polonia, w którym znajduje się instalacja dźwiękowa Konrada Smoleńskiego. Od momentu ogłoszenia wyników konkursu wiązano z nią duże nadzieje. [...]

Karol Sienkiewicz, *Wszystko, zawsze, nigdy więcej*, „Dwutygodnik.com” 2013, nr 109, <http://www.dwutygodnik.com/artukul/4577-wszystko-zawsze-nigdy-wiecej.html> [dostęp 11.02.2014]

PROJEKT SMOLEŃSKIEGO łączy warstwę materialną oraz ulotną pod postacią dźwięków. Serce instalacji stanowią dwa dzwony. Pracujące przez kilka minut instrumenty wydadzą dźwięk, który następnie będzie rozbrzmiewał przez kolejnych kilka minut. Powstały odgłos zostanie zebrany dodatkowo mikrofonami, następnie zarejestrowany, by przejść do systemu, gdzie następuje właściwa obróbka materiału — dźwięk dzwonu jest opóźniany, obniżany, ton uderzeniowy zostaje przefiltrowany i wzbogacony o dużą ilość reverbów (pogłos splotowy — przyp. red.). [...]

Interesujący wydaje się tytuł pracy Smoleńskiego, który został przez niego zapożyczony z książki rosyjskiego antropologa Alexeia Yurchaka, dotyczącej kwestii upadku Związku Radzieckiego. [...] Jednak, zdaniem Smoleńskiego, wydźwięk jego pracy nie daje się przełożyć na treść tekstu Yurchaka. „Pożyczyłem ten tytuł, bo on świetnie obrazuje to, co chcę osiągnąć na wystawie, a nie dlatego, że treść tej książki pokrywa się z treścią wystawy”.

Milena Maćkowiak, Agata Ruszkowska, *Poczuć dźwięk*, „Arteon” 2013, nr 6, s. 23

THE POLISH Pavilion: This country seems to be consistently producing the strongest Biennale entries, year after year. This time, Konrad Smolenski installed two bells on rockers. Each hour, these deliberately crudely cast behemoths ring, filling the space with a clanging that is almost unbearable, as if you are high in one of those bell towers whose sounds wakes most people up in Venice each morning. Then, after the bells have tolled, their sounds well up around you, emanating from two banks of speaker that define the space and frame the objects. The noise gets more and more distorted and deep, washing over you and making your innards rumble. The piece has the foreboding of an earthquake and the excitement of a rock concert, though I am not sure what it means.

Aaron Betsky, *Simply the Best. Less is more at the 55th Venice Biennale*, „Architect Magazine” 2013, June 4, <http://www.architectmagazine.com/arts-andculture/best-pavilions-at-the-venice-biennale.html> [dostęp 11.02.2014]

EDUKACJA

Słuch_ Stwory, warsztaty plastyczno-muzyczne dla dzieci w Miejscu Projektów Zachęty w ramach Święta Ulicy Gałczyńskiego, prowadzenie: Zuza Golińska, Olivier Heim, 7.09.2013. Fot. Karolina Bielawska

DZIAŁ EDUKACJI tworzy program towarzyszący wystawom w Zachęcie i Miejscu Projektów Zachęty. Organizuje spotkania z artystami i kuratorami, wykłady, panele dyskusyjne, pokazy filmowe i warsztaty. Większość tych wydarzeń jest otwarta (bez zapisów) i bezpłatna. Opracowujemy też teksty edukacyjne oraz przewodniki po ekspozycjach, publikowane w folderach towarzyszących wystawom oraz udostępniane w przestrzeni galerii. Program edukacyjny ma służyć przede wszystkim poszerzeniu kontekstu wystawy i zachęcić do bardziej wnikliwego spojrzenia na prezentowane dzieła sztuki.

Szeroki i zróżnicowany program powstał do wystaw *Antonisz: Technika jest dla mnie rodzajem sztuki* oraz *Splendor tkaniny*. Wystawa Juliana Antonisza była świetną okazją do prezentacji filmów non-camerowych i spotkań z córkami artysty, które współpracowały przy wystawie. Wspólnie z Filmoteką Narodową zorganizowaliśmy *Ostry weekend zaangażowany* w Iluzjonie Filmoteki Narodowej, czyli przegląd polskiej animacji powstałej w Studiu Filmów Animowanych w Krakowie w latach 1970–1980.

Wystawa *Splendor tkaniny* przybliżyła historię tkaniny — medium, które nieczęsto pojawia się w muzeach i galeriach współczesnych. Przy okazji wystaw *Aneta Grzeszykowska. Śmierć i dziewczyna*; *Peter Land. Nagi czy Janicka & Wilczyk. Inne Miasto*, a także *Spojrzenia 2013 — Nagroda Fundacji Deutsche Bank* zorganizowaliśmy spotkania autorskie, nie tylko w przestrzeni galerii (w tym spaceru po terenach dawnego getta warszawskiego, towarzyszące wystawie *Inne Miasto*). Spotkania autorskie artystów biorących udział w wystawie *Spojrzenia* przybrały różną formę: od tradycyjnego wykładu po mniej typowe wystąpienia — np. Łukasz Jastrubczak stworzył instalację dźwiękową, w której wykorzystał mikrofony nagłaśniające odgłosy towarzyszące grze w tenisa stołowego. W tak przygotowanej przestrzeni artysta stoczył kilka pingpongowych pojedynków z publicznością. Karolina Breguła zaprosiła gości, którzy wygłosili wykłady na temat sztuki innych twórców, ale w nawiązaniu do pokazywanej na wystawie pracy artystki. Agnieszka Polska zaprezentowała przygotowany specjalnie na spot-

kanie kolaż filmowy, w którym zawarła fragmenty inspirujących ją filmów.

O dzisiejszej sytuacji artysty — motywie przewodnim wystawy *Wolny strzelec* — dyskutowaliśmy wraz ze specjalistami podczas debaty, także w kontekście ekonomicznym. Z kolei wystawa *In God We Trust* stała się okazją do prezentacji skomplikowanych związków religii i sztuki w Stanach Zjednoczonych, co znalazło także odbicie w programie filmowym. Odbyły się także wykłady, m.in. profesorów Stanisława Obirka i Williama Glassa.

Szczególny nacisk położyliśmy na program towarzyszący wystawie *Domy srebrne jak namioty* — zaproszeni goście przybliżyli marginalizowaną kwestię romską w sztuce współczesnej, polityce i kulturze. Gościliśmy kuratorki zagranicznych wystaw sztuki romskiej: Timeę Junghaus i Marię Hlavajovą oraz profesora Thomasa Actona, wybitnego specjalistę w dziedzinie kultury romskiej.

Wydarzenia edukacyjne kierowane są do publiczności w różnym wieku. Od wielu lat realizowany jest program warsztatów dla dzieci w formie rodzinnych spotkań na wystawie lub poświęconych wybranej książce (*Zachęta czyta dzieciom*). Opiekunowie i wychowawcy mogą także zamówić zajęcia przeznaczone dla każdej grupy wiekowej: od przedszkolaków do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Młodszy widzowie poświęcają więcej czasu na własną pracę plastyczną, starsi mogą samodzielnie interpretować dzieła sztuki. Do większości wystaw tworzymy materiały edukacyjne zawierające informacje biograficzne o artyście, opis wystawy, zestaw pytań i zadań do wykonania oraz ilustracje. W ferie i wakacje przygotowujemy specjalną ofertę zajęć warsztatowych dla dzieci i młodzieży.

W 2013 roku zainicjowana została nowa seria spotkań skierowanych do młodzieży gimnazjalnej pt. *Czy artyście wszystko wolno?*. Odbywają się przez cały rok i są podzielone na

EDUKACJA W LICZBACH

Ludzie:

13

osób prowadzących warsztaty

72

praktykantów i wolontariuszy

8

nauczycieli w Komitecie Nauczycielskim

pięć tematycznych bloków skupionych wokół sztuki współczesnej. Każdy blok składa się z kilku spotkań i dotyczy innego zagadnienia. Na zajęciach uczestnicy poznają przykłady najbardziej znanych dzieł sztuki, które oburzały, szokowały, a część z nich wciąż wywołuje silne emocje. Ważną część cyklu stanowią zajęcia twórcze — podczas nich młodzież tworzy własne dzieła oraz materiał zdjęciowy i wideo.

Niesłabnącym zainteresowaniem cieszy się pionierska seria spotkań dla seniorów *Patrzyć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*. W 2013 roku wprowadziliśmy nowość: to *Zachęta Talks* — comiesięczne spotkania w języku angielskim przeznaczone dla obcokrajowców przebywających w Warszawie.

Bardzo ważną częścią działalności edukacyjnej jest stale rozwijana współpraca z nauczycielami. Kontynuujemy program *Zachęta dla nauczycieli* obejmujący m.in. spotkania z kuratorami wystaw, warsztaty i szkolenia. W trakcie spotkań z kuratorem przedstawiamy potencjał edukacyjny wystawy, zwracając szczególną uwagę na możliwości odczytywania prac jako tekstów kultury. We współpracy z Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń przeprowadziliśmy trzy szkolenia weekendowe nawiązujące tematyką do aktualnych wystaw. Rozpoczął się również

EDUKACJA W LICZBACH

556 [19 423]

wydarzeń edukacyjnych uczestników

w tym m.in.:

163 [12 250]

imprezy i spotkania

w tym:

29 [1340]

wykładów i prelekcje

13 [481]spotkań z cyklu *Patrzyć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy***30** [2291]

wieczornych projekcji filmowych

17 [564]

oprowadzań kuratorskich i autorskich

30 [416]spotkań z cyklu *Sztuka dostępna***6** [48]spotkań z cyklu *Zachęta Talks***4** [4510]

koncerty

25 [2260]

paneli dyskusyjnych, konferencji edukacyjnych

8 [290]spotkań i szkoleń w ramach programu *Zachęta dla nauczycieli***1** [50]

performans

392 [6873]

warsztaty

w tym:

60 [1408]

rodzinnych

4 [124]z cyklu *Zachęta czyta dzieciom***247** [3676]

dla grup szkolnych i przedszkolnych

10 [259]

dla Uniwersytetu Dzieci

12 [272]dla gimnazjalistów z cyklu *Czy artyście wszystko walno?***15** [216]

dla dorosłych

29 [563]

urodzinowe

22 [214]

oprowadzań niedzielnych

1 [300]

inne

Spacer po Muranowie z Beatą Chomątowską, autorką książki *Stacja Muranów*, wydarzenie towarzyszące wystawie *Janicka & Wilczyk. Inne Miasto*, 20.07.13. Fot. Dominika Kucner

roczny kurs *Kolekcja Zachęty* — jest to przewodnik po polskiej sztuce współczesnej, którego celem jest przybliżenie twórczości najważniejszych polskich artystów (rok szkolny 2013/14).

W listopadzie w Zachęcie odbyła się ogólnopolska konferencja dla nauczycieli i edukatorów *Sztuka edukacji. Kultura w programach nauczania* zorganizowana razem z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, we współpracy z Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski i Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie. Podczas dwudniowej konferencji nauczyciele i edukatorzy uczestniczyli w warsztatach i panelach dyskusyjnych. Po prezentacji projektów, realizowanych wspólnie przez szkoły i instytucje kultury lub organizacje pozarządowe, toczyły się rozmowa o potrzebach tych środowisk i możliwościach współpracy w zakresie edukacji dzieci i młodzieży.

Z myślą o nauczycielach przygotowujemy otwarte materiały edukacyjne, przeznaczone do wykorzystania podczas zajęć w szkole, a udostępniane na licencjach Creative

Commons. Nasz program edukacyjny opiniuje powołany przez dyrektora Zachęty komitet nauczycielski, w którego skład wchodzi ośmiu nauczycieli przedmiotów humanistycznych i artystycznych.

Dział edukacji był szczególnie zaangażowany we współorganizowane przez Zachętę ważne wydarzenia, np. coroczne sympozjum muzykologiczne przy okazji 17. Wielkanocnego Festiwalu Ludwiga van Beethovena, spotkania i dyskusje na temat kultury i prawa wraz z Centrum Cyfrowym Projekt: Polska, Małą Warszawską Jesień oraz koncerty i konferencję Warsaw Electronic Festival. Pracownicy działu edukacji biorą udział w zewnętrznych inicjatywach edukacyjnych, współpracują z innymi instytucjami oraz podnoszą swoje kwalifikacje i umiejętności poprzez szkolenia.

Dział edukacji opiekuje się programem staży i praktyk dla studentów polskich i zagranicznych. Współpracuje też z nami wielu wolontariuszy, którzy zdobywają doświadczenie pracy w galerii. Dziękujemy im wszystkim!

KOLEKCJA

OPIEKĘ NAD kolekcją Zachęty oraz wszystkimi dziełami sztuki, które są eksponowane w galerii, sprawuje dział zbiorów i inwentarzy. Zajmuje się dokumentacją dzieł, ich inwentaryzacją i digitalizacją oraz pracuje nad pozyskiwaniem nowych prac do kolekcji, a przede wszystkim ich jak najszerszym udostępnianiem. Budowanie kolekcji to istotna część działalności galerii. Jest to możliwe dzięki środkom finansowym pochodzącym od sponsorów (takich jak Fundacja Sztuki Polskiej ING, która wspiera zbiory Zachęty od kilku lat), pieniądzem wypracowanym przez galerię specjalnie na ten cel, grantom czy darowiznom dzieł przez artystów.

W zbiorach Zachęty znajdują się prace mistrzów XX wieku oraz wybitnych artystów współczesnych. Obiekty dokumentują wiele ważnych zjawisk w sztuce polskiej od końca lat 40. XX wieku do czasów najnowszych. Szczególnie reprezentatywne są zbiory malarstwa z lat 70., 80. i 90. oraz zapoczątkowana w II połowie lat 90. kolekcja sztuki wideo. Obecnie zasada poszerzania kolekcji jest wyraźnie określona — trafiają do niej prace przede wszystkim polskich twórców współczesnych prezentowanych w Zachęcie oraz dzieła, które galeria współprodukuje w związku ze swoimi projektami, realizowanymi zarówno w gmachu Zachęty, jak i poza nim (np. w Pawilonie Polskim na Biennale w Wenecji).

Jednym z ważniejszych zadań jest także wypożyczanie dzieł z kolekcji galeriom i muzeom na wystawy w Polsce i za granicą, prace z naszych zbiorów pojawiają się również na organizowanych przez Zachętę ekspozycjach.

W 2013 roku wypożyczyliśmy 73 prace z kolekcji i znajdujące się w depozycie na wystawy do innych instytucji, m.in. *International Women's Day* w Maneżu (Museum and Exhibition Association) w Moskwie; *Mikołaj Smoczyński. Co outsider może nam powiedzieć o rzeczywistości?* oraz *British British Polish Polish: Sztuka krańców Europy, długie lata 90. i dziś* w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujaz-

Christian Hutzinger, *Bez tytułu [CH 23/2008]*, 2008, akryl, płótno. Fot. Jacek Sielski

dowski w Warszawie; *Teresa Murak. Zu wem gehst Du* w Instytucie Polskim w Düsseldorfie; *Good Girls* w The National Museum of Contemporary Art (MNAC) w Bukareszcie; *Art of Memory* w Bonniers Konsthall w Sztokholmie; *Jerzy „Jurry” Zieliński* w Luxembourg & Dayan Gallery w Londynie; ... *apokryfy, imponderabilia. Alina Szapocznikow* w Państwowej Galerii Sztuki w Sopocie; *Krzysztof Wodiczko: Out/Inside(rs)* w DOX Centre for Contemporary Art w Pradze i *The Naked Man* w Ludwig Museum w Budapeszcie.

W roku 2013 kolekcja wzbogaciła się o 26 prac. Dzięki darowi artysty trafiło do niej 10 fotografii Bogdana Łopieńskiego — *Fotoreportaże z I Biennale Form Przestrzennych w Elblągu*, 1965/2012, przyjętych do depozytu. Włączona została też ukończona kopia producencka wideoinstalacji Anny Molskiej *Szósty kontynent*; koszty produkcji zostały pokryte dzięki wsparciu Fundacji Sztuki Polskiej ING w 2012 roku.

Do kolekcji kupiono 12 prac Anety Grzeszykowskiej z cyklu *Negative Book*, tusz

pigmentowy na papierze bawełnianym, 38 × 50 cm, w tym 7 prac dzięki tegorocznemu sponsoringowi Fundacji Sztuki Polskiej ING.

Zbiory rozszerzone zostały także o prace współprodukowane i dary artystów: Christian Hutzinger, *Bez tytułu (CH 23/2008)*, 2008, akryl na płótnie, 190 × 160 cm; Zbigniew Libera, *Wolny strzelec (Autoportret)*, 2013, 2 wydruki fotograficzne na płycie dibond, 50 × 66 i 50 × 99 cm; José Eduardo Yaque Llorente, *Horyzont zdarzeń*, 150 × 228 cm, 2012, węgiel na papierze.

KOLEKCJA W LICZBACH

3481

prac

— w tym: —

695

malarstwo

88

rzeźb

19

instalacji

2102

grafik

307

rysunków

186

fotografii

84

prac wideo

— w tym: —

155

depozytów

DOKUMENTACJA I BIBLIOTEKA

DZIAŁ DOKUMENTACJI Zachęty posiada jeden z największych w Polsce zbiór katalogów i archiwaliów dokumentujących polskie życie artystyczne po 1945 roku. Od 1950 roku gromadzi dokumentację wystaw prezentowanych w galeriach Zachęta i Kordegarda (od kwietnia 2010 Projekt Kordegarda; od kwietnia 2012 Miejsce Projektów Zachęty) oraz innych wydarzeń artystycznych organizowanych przez galerie. W zbiorach znajdują się również informacje o twórczości artystów polskich działających po 1945 roku. Do 2014 roku założono karty osobowe i zebrano dokumenty dotyczące 33 387 artystów. Zbiór poszerza się systematycznie o nazwiska artystów młodszego pokolenia. W dziale dokumentacji znajduje się archiwum fotograficzne (zdjęcia cyfrowe, diapozytywy, negatywy) dotyczące wystaw organizowanych przez galerię Zachęta od 1950 roku. Dział posiada także zbiór katalogów wystaw prezentowanych w Zachęcie (ponad 1300 tytułów) i galerii Kordegarda, Projekcie Kordegarda i Miejscu Projektów Zachęty (ponad 650 tytułów), druków zwartych związanych z działalnością przedwojennego Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych (sprawozdania, przewodniki, katalogi — ponad 200 tytułów) oraz druków zwartych i innych materiałów archiwalnych związanych z działalnością Centralnego Biura Wystaw Artystycznych.

W 2013 roku został opracowany trzyletni naukowy program badawczy *Historia wystaw w Zachęcie — Centralnym Biurze Wystaw Artystycznych w latach 1949–1970*. W ramach serii wydawniczej *Archiwum Zachęty* przygotowano do druku tom *Paryska lewica w stalinowskiej Warszawie. Wystawa współczesnej plastyki francuskiej w CBWA w 1952 roku* dr Karoliny Zychowicz. W przygotowaniu tom *Architektura w Zachęcie. Lata 50. XX wieku* dr hab. Gabrieli Świtek. Część badań poświęconych wystawom w CBWA w latach 50. XX wieku została zaprezentowana podczas wykładu *Architecture as Politics: Constructing the Image of the City in the*

1950s w ramach panelu plenarnego *Aesthetics and Politics* zorganizowanego przez prof. Aleša Erjavca i Miško Šuvakovića na 19. Międzynarodowym Kongresie Estetyki w Krakowie (21–27.07.2013) oraz wykładem *Architektura w Zachęcie. Lata 50. XX wieku* dla Studium Doktoranckiego, Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa (26.11.2013). Pracownicy działu dokumentacji uczestniczyli również w popularyzacji sztuki współczesnej i archiwum Zachęty w ramach Międzynarodowego Dnia Archiwów, IV Warszawskiego Pikniku Archiwalnego, Pałac Staszica, Warszawa (8.06.2013; wykład *Archiwum Zachęty i młodzież lat 50. XX wieku. Jak korzystać z działu dokumentacji?*).

Biblioteka będąca częścią działu dokumentacji gromadzi książki dotyczące sztuki oraz nauk humanistycznych, katalogi wystaw organizowanych w Polsce i za granicą oraz czasopisma polskie i zagraniczne poświęcone sztuce. Od 2009 roku profilujemy zbiory w bibliotece ze szczególnym uwzględnieniem sztuki współczesnej; uzupełniany jest także cyfrowy katalog druków zwartych i czasopism. Czytelnicy mogą korzystać w bibliotece z części materiałów archiwalnych na nośnikach elektronicznych. W 2012 roku przeniesiono część zbiorów bibliotecznych do nowej czytelnicy; w następnym roku liczba osób korzystających z zasobów działu dokumentacji i biblioteki zwiększyła się o prawie połowę (z 347 osób w 2012 do 716 osób w 2013). Biblioteka prowadzi wymianę międzybiblioteczną z polskimi i zagranicznymi instytucjami kultury oraz wypożyczenia międzybiblioteczne. W czytelnicy są udostępniane książki, czasopisma oraz dokumentacja polskich artystów i informacje o działalności wystawienniczej Zachęty. Pracownicy biblioteki udzielają informacji naukowej oraz pomocy bibliograficznej osobom piszącym prace z zakresu sztuki współczesnej.

Dla Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego dział dokumentacji przygotowuje noty biograficzne i szczegółowe informacje

o artystach, którzy w danym roku obchodzą jubileusz pracy twórczej. Co roku studenci historii sztuki, bibliotekoznawstwa lub kulturoznawstwa odbywają w dziale dokumentacji i bibliotece praktyki z zakresu dokumentacji sztuki współczesnej. Istnieje możliwość odbycia praktyk indywidualnie, w ramach umów z uczelniami lub w ramach programów płatnych z Europejskiego Funduszu Społecznego Kapitał Ludzki Narodowa Strategia Spójności.

DOKUMENTACJA W LICZBACH

założono dokumentację:

24

wystawom zorganizowanym przez galerię Zachęta

do dokumentacji wystaw dołączono:

6638

zdjęć cyfrowych

445

odbitek

3928

recenzji prasowych zostało opracowanych i dołączonych do dokumentacji artystów i wystaw

373

publikacje włączono do katalogu biblioteki

6482

publikacje są wpisane do katalogu elektronicznego

716

osób skorzystało z materiałów działu dokumentacji i biblioteki

6

osób odbyło praktyki, w tym dwie osoby odbyły płatny staż w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Kapitał Ludzki

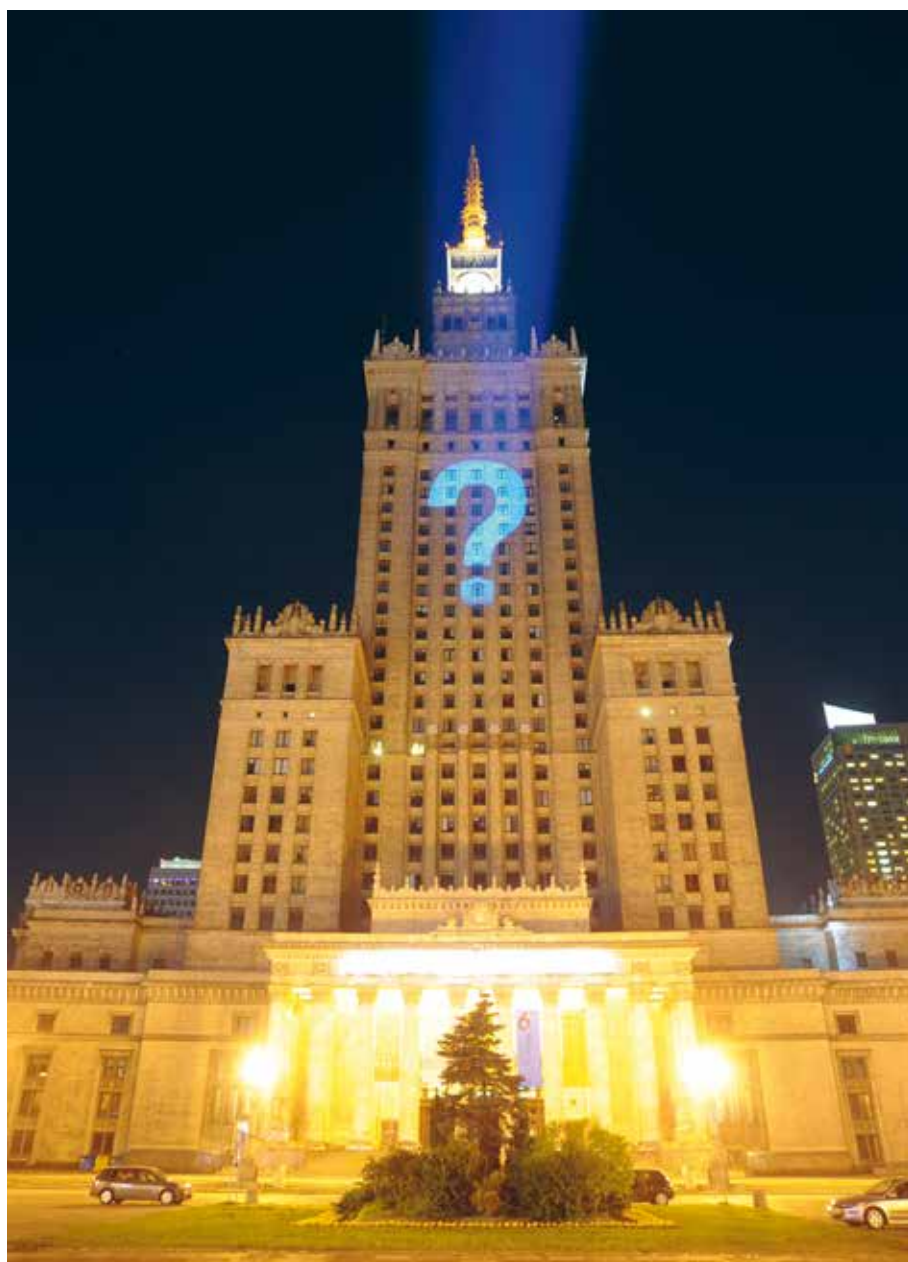
33 387

artystów posiada dokumentację indywidualną

PROMOCJA

WIOSNĄ 2013 Zachęta rozpoczęła akcję promocyjną, której celem było rozbudzenie ciekawości widzów. Projekt był kontynuacją, a jednocześnie wynikiem szerszych zmian realizowanych od 2011 roku, kiedy wprowadziliśmy program Otwarta Zachęta. Uznaliśmy, że nastał moment, aby zaprezentować się i zaprosić do nas wszystkich. Być w kontakcie z widzami, znać ich zdanie, ponieważ ich opinia jest dla nas bardzo ważna. Chcieliśmy zainteresować jeszcze niezainteresowanych — tych, dla których sztuka współczesna pozostaje nieoswojona. Zachęcić do dialogu, wymiany myśli, by na tej podstawie jeszcze lepiej, w bardziej dostępny sposób prezentować działania galerii i realizować naszą misję — upowszechnianie i promocję sztuki współczesnej, otwartość. Nasze działania oparliśmy na zadawaniu pytań — niezwiązanych wcale ze sztuką. Pytań po prostu. Założyliśmy, że jeżeli ludzie będą pytali, to otworzy się pole do dialogu, do poszukiwania odpowiedzi, a centralnym punktem tych działań staną się być może instytucje kultury. Dlatego jako nasz symbol wybraliśmy znak zapytania.

Akcję zainaugurowała projekcja wielkiego znaku zapytania na Pałacu Kultury i Nauki. Ten znak — obecny m.in. w kampanii plakatowej, prasowej, mediach społecznościowych — pojawił się także na zdjęciach Pawła Fabjańskiego, który współpracował z Zachętą przy tym projekcie. Z naszym działaniem wyszliśmy poza Warszawę — byliśmy we Wrocławiu, Gdańsku, Poznaniu, Łodzi. Gościliśmy także na 13. Międzynarodowym Festiwalu Filmowym T-Mobile Nowe Horyzonty we Wrocławiu. Tutaj swoją premierę miał kampanijny spot pokazywany zarówno w przestrzeni Kina Nowe Horyzonty, jak i w klubie festiwalowym we wrocławskim Arsenale. Jesienną odsłoną kampanii pobudzaliśmy ciekawość w równie niecodzienny sposób. W zabawę *Jak wchodzimy do Zachęty?* włączyły się zaprzyjaźnione z nami księgarnie

Fot. Joanna Kinowska

— w przeznaczonych do sprzedaży książkach zostały ukryte roczne karnety wstępu do galerii.

W 2013 roku zorganizowaliśmy kampanie promocyjne wystaw: *Splendor tkaniny*; *In God We Trust*; *Spojrzenia 2013 — Nagroda Fundacji Deutsche Bank*; *Amor e ódio a Lygia Clark / Kocham i nienawidzę Lygii Clark*.

Od kilku lat Zachęta obecna jest na Facebooku, gdzie promuje swoje działania. Pod koniec 2013 roku nasz fanpage liczył ponad 29 500 użytkowników, zaś grupa 6 500. Za pośrednictwem Facebooka zrealizowaliśmy cztery kampanie reklamowe promujące wystawy: *Antonisz: Technika jest dla mnie rodzajem*

OTWARTA ZACHĘTA

sztuki; *In God We Trust*; *Spojrzenia 2013* — *Nagroda Fundacji Deutsche Bank* oraz *Domy srebrne jak namioty*. Na Facebooku promowaliśmy także nowo otwarty profil Pawilonu Polskiego w Wenecji. Podczas realizowanych kampanii nasz zasięg wynosił aż 3 miliony użytkowników. Na potrzeby 6. edycji konkursu *Spojrzenia* — *Nagroda Fundacji Deutsche Bank* założyliśmy konto na portalu Twitter. W ciągu trzech miesięcy zyskaliśmy ponad pół tysiąca obserwatorów. Była to pierwsza w Polsce inicjatywa kulturalna, która na taką skalę wykorzystwała nowoczesne technologie i media społecznościowe. Nowe media, których widoczny wpływ zauważamy w twórczości nominowanych do nagrody artystów, posłużyły jako łącznik między młodą sztuką a światem technologii i biznesu. W 2013 roku stronę internetową galerii odwiedziło prawie 400 tysięcy osób.

Wzbogaciliśmy nasz program dla publiczności o wspólną ofertę Zachęty i Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych. Zostając członkiem TZSP, każdy może mieć wpływ na bogactwo oferty i programu galerii. Swoim członkom Towarzystwo przybliża sztukę współczesną, oferuje możliwość bezpłatnego zwiedzania wszystkich wystaw organizowanych w galerii, pierwszeństwo przy zaproszeniach na wydarzenia specjalne oraz możliwość uczestniczenia w wydarzeniach tylko dla członków Towarzystwa. Więcej informacji o działalności i projektach TZSP można przeczytać na stronie: www.tzsp.art.pl.

ROK 2013 to już trzeci rok realizacji projektu Otwarta Zachęta. Kontynuowaliśmy w nim działania podjęte w latach poprzednich, kiedy jako jedna z pierwszych instytucji publicznych w Polsce postawiliśmy na otwartość.

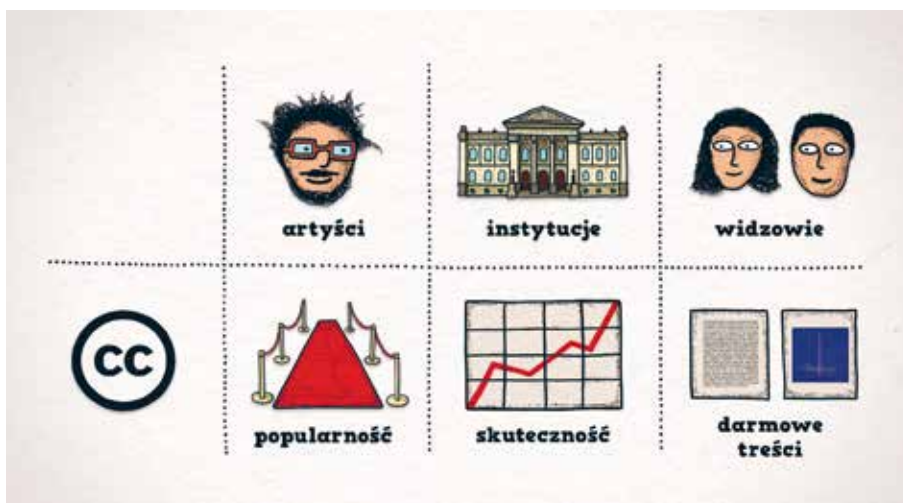
Otwarta Zachęta to także Zachęta dostępna — bez barier architektonicznych oraz z programem edukacyjnym odpowiadającym na potrzeby bardzo różnych grup odbiorców. W tym roku rozszerzyliśmy naszą ofertę edukacyjną dla osób z niepełnosprawnością sensoryczną. Raz w miesiącu odbywały się rozpoczęte w 2012 spotkania z cyklu *Sztuka dostępna* dla dorosłych z dysfunkcją wzroku. Specjalny dobór tematów, sposób omawiania, możliwość dotykowego poznania wybranych obiektów z naszej kolekcji lub prac prezentowanych na wystawach, dały szansę obcowania ze sztuką współczesną na co dzień wykluczonej z dostępu do niej grupie społecznej. Od jesieni 2013 w ramach *Sztuki dostępnej* organizujemy też spotkania dla osób niesłyszących. Razem z Fundacją Kultury bez Barrier zrealizowaliśmy również projekt *Warsztat na Zachętę*, dedykowany osobom z dysfunkcją wzroku i słuchu. Wychodząc od wybranych, reprezentatywnych dzieł z kolekcji Zachęty, w czasie czterech spotkań przyjrzelśmy się artystom różnych pokoleń (Henrykowi Stażewskiemu, Włodzimierzowi Pawlakowi, Pawłowi Jarodzkiemu, Jadwidze Sawickiej), tendencjom w sztuce, najważniejszym zagadnieniom podejmowanym przez twórców. Efektem zajęć integracyjnych było opracowanie pakietów edukacyjnych umożliwiających aktywne, kompetentne i samodzielne poznawanie sztuki współczesnej.

Ponadto, we współpracy z Fundacją SYNOPSIS, prowadzącą projekt *Kultura przyjazna osobom z autyzmem*, edukatorzy i animatorzy Zachęty przeszli szkolenie na temat zaburzeń ze spektrum autyzmu. Wspólnie z terapeutami z fundacji przygotowaliśmy i zrealizowaliśmy warsztaty dla dzieci i młodzieży

z autyzmem — dziś będące już częścią naszej oferty edukacyjnej. Powstały również przewodniki, dzięki którym osoby z autyzmem i ich opiekunowie mogą przygotować się do wizyty w Zachęcie.

Do naszych dobrych praktyk weszło już na stałe przygotowywanie audiodeskrypcji oraz spotkania z tłumaczeniem na Polski Język Migowy. Strona internetowa jest łatwa w nawigacji dla użytkowników korzystających z programów do czytania zawartości stron, zawiera też osobną zakładkę ułatwiającą znalezienie informacji istotnych dla osób z dysfunkcją wzroku i słuchu. Najważniejsze informacje o galerii zostały przetłumaczone na Polski Język Migowy. Z myślą o osobach z dysfunkcją wzroku nagraliśmy audiodeskrypcję budynku Zachęty. Opis architektury zawiera praktyczne informacje ułatwiające poruszanie się po galerii, ale przede wszystkim ma dać wyobrażenie o skali budynku, jego stylu, ikonografii i historii.

Jedną z najważniejszych inicjatyw podjętych w ramach projektu Otwarta Zachęta było stworzenie portalu otwartościowego, na którym prezentujemy reprodukcje prac z kolekcji, dokumentację fotograficzną wystaw i wernisaży, materiały edukacyjne i dokumentacyjne, teksty z katalogów, foldery towarzyszące wystawom, filmy, pliki audio z zapisem spotkań i wykładów w galerii, a także audiodeskrypcje. OtwartaZacheta.pl działa od września 2012 roku, a w 2013 sukcesywnie powiększaliśmy bazę udostępnianych zasobów (blisko 2000 dokumentów, w tym 450 prac z kolekcji i ponad 1000 zdjęć z wystaw). Wszystkie pliki są do pobrania i udostępnione na licencjach Creative Commons. W minionym roku uruchomiliśmy również wersję angielską strony oraz wersję mobilną pozwalającą na wygodne korzystanie z portalu w telefonach komórkowych i na tabletach. OtwartaZacheta.pl została wyróżniona przez TVP Kultura — otrzymaliśmy nagrodę Gwarancje Kultury 2013 w kategorii

„Wydarzenie w sieci”. Kolekcja i portal promowane były także podczas Nocy Muzeów we współpracy z krakowskim MOCĄK-iem w ramach akcji MOCĄK w Zachęcie, Zachęta w MOCĄK-u (17 maja w Krakowie i 18 maja w Warszawie).

Dzięki projektowi Otwarta Zachęta poczuliśmy, że jesteśmy częścią większej całości i przynależymy do środowiska GLAM (Galleries, Libraries, Archives, Museums). GLAM to nowe myślenie o misji i funkcjonowaniu instytucji kultury i dziedzictwa, gdzie bardzo ważną rolę odgrywa kwestia dostępności i możliwości dalszego wykorzystywania zasobów nad którymi instytucje te sprawują opiekę. W dniach 11–12 października odbyła się w Zachęcie pierwsza w Polsce konferencja *OpenGLAM 2013. Otwarte zasoby kultury*, którą współorganizowaliśmy z Centrum Cyfrowym Projekt: Polska i Stowarzyszeniem Wikimedia Polska. Inicjatywa była skierowana przede wszystkim do pracowników instytucji kultury i dziedzictwa. Do udziału zaprosiliśmy również osoby współpracujące z tymi instytucjami oraz prowadzące projekty z wykorzystywaniem ich zbiorów: badaczy, animatorów kultury, twórców i pracowników organizacji pozarządowych. Była to świetna okazja do spotkania różnych instytucji i środowisk. Szczególnie istotny był tu udział wielu przedstawicieli polskich muzeów i galerii. Dzięki konferencji poczuliśmy, że nasze działania mają sens, choć uświadomiliśmy sobie również, jak wiele pracy jeszcze przed nami.

Tradycyjnie już w grudniowy poniedziałek zaprosiliśmy publiczność na dzień otwarty w Zachęcie. W ubiegłym roku odbył się on pod hasłem „12 godzin ze sztuką”. Od godziny 10 do 22 galeria była czynna dla zwiedzających, którzy mogli bezpłatnie obejrzeć aktualne wystawy: *Domy srebrne jak namioty*; *Mapa. Migracje artystyczne a zimna wojna* oraz *Robert Maciejuk, Honza Zamojski. Góra i dół*. Odbyły się warsztaty dla dzieci i młodzieży, a także

WYDAWNICTWA

spotkania z kuratorami na wystawach. Osoby pracujące w okolicach Zachęty zaprosiliśmy na *Lunch ze sztuką* — lunch w bistro mieszczącym się w podziemiach galerii połączony z krótkim zwiedzaniem wystaw. W tym czasie do dyspozycji gości byli przewodnicy, którzy odpowiadali na wszystkie pytania. Po południu chętni wzięli udział w spacerze po placu Małachowskiego, nad którego rewitalizacją pracujemy wraz z sąsiadującymi instytucjami. Wieczór w Zachęcie zakończyła promocja książki Kuby Dąbrowskiego *113,604 Stray Dogs*, a w Miejscu Projektów Zachęty — koncert zespołu Enchanted Hunters.

Podczas dnia otwartego odbyły się również dwie bardzo ważne dla nas premiery: książki dla dzieci Zofii Dubowskiej i Jana Bajtlika *Kto to jest artysta?* oraz filmów animowanych *To Zachęta dla wszystkich*. Najmłodszych widzów i ich rodziców zaprosiliśmy na warsztaty rodzinne z autorami książki, którzy przygotowali dla uczestników zabawę pełną szalonej typografii. *To Zachęta dla wszystkich* jest serią czterech filmów animowanych opowiadających o idei Otwartej Zachęty, wprowadzonych zmianach, portalu czy licencjach Creative Commons. Ich premierowy pokaz odbył się z udziałem autora — Tymka Borowskiego (Czosnek Studio) — z którym potem rozmawialiśmy nie tylko o Otwartej Zachęcie, ale i jego zaangażowaniu w otwartą kulturę.

DZIAŁ WYDAWNICTW zajmuje się opracowaniem redakcyjnym i przygotowaniem do druku katalogów, folderów i innych publikacji towarzyszących wystawom oraz koordynacją procesu edytorskiego i poligraficznego. Współpracuje ze wszystkimi działami galerii, m.in. przy realizacji kampanii promocyjnych, przygotowaniu materiałów edukacyjnych (ulotek, kart pracy na warsztaty itp.) oraz z kuratorami i zeznikiem prasowym (teksty i podpisy do prac na wystawach, materiały prasowe).

W roku 2013 oprócz książek, katalogów i folderów towarzyszących wystawom w Zachęcie i Miejscu Projektów Zachęty wydana została, we współpracy z Towarzystwem Zachęty Sztuk Pięknych, książka *Miejsce Kordegarda 1990–2001*. Dokumentuje ona szczególnie okres w dziejach warszawskiej galerii Kordegarda, który przypadł na czas transformacji ustrojowej kraju, ale też ważny dla samej galerii z powodu barwnej osobowości ówczesnej prowadzącej, Danuty Wróblewskiej. Książka zawiera teksty m.in. Andy Rottenberg, Andrzeja Oseki, Joanny Polakówny, Jacka Sempolińskiego, prezentuje też wszystkie wystawy w galerii Kordegarda, jakie odbyły się w tym czasie.

Dużym sukcesem okazała się także książka Zofii Dubowskiej i Jana Bajtlika *Kto to jest artysta?* To książeczka dla dzieci w wieku przedszkolnym, która na przykładzie dzieł polskiej sztuki współczesnej pokazuje, czym zajmuje się artysta i co składa się na „bycie artystą”. Czytając prosty tekst, dziecko ma kontakt z konkretnymi dziełami sztuki. Dzięki oryginalnej oprawie graficznej i typografii książka sama w sobie będąca dziełem sztuki cieszyła się ogromnym zainteresowaniem i zebrała dobre recenzje.

SZTUKA DZISIEJSZA, szczególnie ta wystawiana w galeriach sztuki współczesnej, często nie przypomina tej, z którą mogłaby się

Miejsce Kordegarda 1990–2001, pod redakcją Joanny Mansfeld i Wiesławy Wierchowskiej; projekt graficzny: Paweł Osiał

Kto to jest artysta?, koncepcja i tekst: Zofia Dubowska; opracowanie graficzne: Jan Bajtlik; sfinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

kojarzyć: realistycznych martwych natur, krajobrazów, portretów... Mimetyzm, czyli odwzorowanie rzeczywistości, ustąpił miejsca formom, którym daleko do „uniwersalnego” obrazu, uchwycenia istoty rzeczy... [...] Interesujące stało się to, co wyjątkowe, jednostkowe... Wrażenie, uczucie, subiektywne odbieranie rzeczywistości, czasem intelektualne zabawy z formą, eksperymenty z zastaniami, skostniałymi koncepcjami sztuki [...] Sztuką stało się nie tyle to, co piękne — brzydota stała się pojęciem [...] estetycznym.

[...] *Kto to jest artysta?* nawiązuje do powyższego, a jakże. Jest mowa o tym, że artyści nie zawsze wykonują rzeczy piękne,

że mogą inaczej odbierać rzeczywistość. Inaczej, czyli nietuzinkowo, kreatywnie. [...] Dodatkową zaletą publikacji jest prezentacja dzieł [...] samej galerii Zachęta. Może to... zachęta właśnie, by odwiedzić ten przybytek sztuki?

Marta Rusek-Cabaj, *Zofia Dubowska i Jan Bajtlik, Kto to jest artysta?*, mcbooki.blogspot.com; <http://mcbooki.blogspot.com/2014/01/zofia-dubowska-i-jan-bajtlik-ko-to.html> (dostęp 28.03.2014)

W 2013 roku zaczęliśmy także publikować cykliczne foldery poświęcone wystawom i wydarzeniom odbywającym się w Zachęcie i Miejscu Projektów Zachęty, a także przez nas organizowanym. Ukazały się dotąd trzy numery tego wydawnictwa, którego celem jest jak najszersze przybliżenie naszym widzom aktualnych wydarzeń. W każdym numerze znajdziemy krótką charakterystykę poszczególnych wystaw, interesujące materiały uzupełniające problematykę z nimi związaną (wywiady, przedruki fragmentów artykułów itp.), a także kalendarz wydarzeń edukacyjnych, zapowiedzi książek i nowości w Księgarni Artystycznej, najświeższe wiadomości i przede wszystkim bogaty materiał wizualny. Poprzez wysokonakładowy, tani folder chcemy dotrzeć z informacjami o Zachęcie do jak największej grupy naszych widzów. Mamy nadzieję, że folder *Zachęta* spodobał się naszej publiczności!

Foldery:
Zachęta czerwiec, lipiec, sierpień 2012
Zachęta wrzesień, październik 2012
Zachęta listopad, grudzień 2012
 zespół redakcyjny: Dorota Karaszewska, Marta Miś,
 Małgorzata Jurkiewicz, Jolanta Pienkos
 projekt graficzny: Magdalena Piwowar

WYDAWNICTWA W LICZBACH

katalogi i książki

14
[20 720]
 łączny nakład

Informatory i foldery

16
[31 901]
 łączny nakład

plakaty

29
[1434]
 łączny nakład

zaproszenia

23
[28 100]
 łączny nakład

ulotki i inne druki

20
[59 404]
 łączny nakład

KSIĘGARNIA

KSIĘGARNIA ARTYSTYCZNA specjalizuje się w sprzedaży polskich i zagranicznych publikacji poświęconych sztuce. Oprócz katalogów wystaw prezentowanych w Zachęcie oraz w innych galeriach i muzeach, można tu kupić albumy, opracowania naukowe, zbiory esejów, poradniki, leksykony, a także wydawnictwa dla dzieci i filmy DVD. Uzupełnieniem oferty są czasopisma, pocztówki, reprodukcje, plakaty, kalendarze, zabawki, nietuzinkowe pamiątki warszawskie i gadzety z logo Zachęty. Prowadzimy sprzedaż biletów na imprezy kulturalne (e-Bilet), oferujemy też Karty Stałego Klienta.

Współpracujemy z działem edukacji przy spotkaniach promocyjnych książek oraz przy cyklu warsztatów dla dzieci *Zachęta czyta dzieciom*.

W lipcu 2013 roku została podjęta współpraca z Fundacją Nowej Kultury Bęc Zmiana w zakresie dystrybucji hurtowej wydawnictw Zachęty. Przyczyniło się to do ich sprzedaży w wielu nowych miejscach w Polsce oraz ich obecności na Targach Książki w Krakowie (23–26 października 2013), Targach Książki Artystycznej Rookie Book Fair w Poznaniu (7–8 grudnia 2013) oraz Targach Dobrej Książki we Wrocławiu (5–8 grudnia 2013). Księgarnia Artystyczna brała również udział w BAZARCH, czyli pierwszych targach książek o architekturze (15 grudnia 2013), oferując wydawnictwa Zachęty na temat architektury, oraz w Trzecim Bielańskim Jarmarku Rodzinnym (24 listopada 2013), gdzie zaprezentowała szeroką ofertę publikacji dla dzieci.

Wydawnictwa Zachęty były także prezentowane w październiku 2013 roku w witrynie Głównej Księgarni Naukowej im. Bolesława Prusa.

KSIĘGARNIA W LICZBACH

sprzedaż katalogów i folderów Zachęty

5211

egzemplarzy

sprzedaż innych wydawnictw

20 578

egzemplarzy

rozdanych Kart Stałego Klienta

48

targi i kiermasze, na których prezentowana była oferta Księgarni Artystycznej

6

promocje książek

3

INWESTYCJE

W ROKU 2013 wykonano prace modernizacyjno-budowlane, mające na celu utrzymanie zabytkowego budynku galerii w stanie niepogorszonym oraz zapobiegnięcie postępującej destrukcji dachu i niższych partii elewacji frontowej. Przeprowadzono inwentaryzację architektoniczno-budowlaną budynku oraz wszystkich instalacji technicznych.

Wymieniono również dwie wyeksploatowane windy osobowe na nowe, co stworzyło bezpieczne warunki użytkowania ich również przez osoby niepełnosprawne.

Wykonana została także modernizacja części dachu galerii oraz fasady budynku. Mycie i naprawa tynków i ozdób architektonicznych, sztukaterii, okładzin oraz rzeźb kamiennych, a także na malowanie gmachu poprzedzone było prowadzonymi pod nadzorem konserwatorskim badaniami stratograficznymi w celu odtworzenia pierwotnej kolorystyki elewacji. Przeprowadzona została również renowacja ozdobnych kandelabrow i elementów kutych, krat okiennych i drzwi wejściowych oraz modernizacja wodociągowej instalacji pożarowej.

wyjście
cał

cała Poznań

OSIĄGNIĘCIA ZESPOŁU ZACHĘTY

Nagrody, dyplomy, pełnione funkcje

Maria Brewińska

- członek zarządu AICA
- kuratorka wystawy Goshki Macugi, nagroda Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego dla artystki za wystawę w Zachęcie — Narodowej Galerii Sztuki

Małgorzata Bogdańska-Krzyżanek, Joanna Waśko

- udział w projekcie koordynowanym przez dr Monikę Jadzińską [Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Warszawie] *Innowacje i nowe technologie konserwacji dotyczące badań i ochrony dzieł sztuki z tworzyw sztucznych. Zrównoważony rozwój poprzez zbudowanie bazy wiedzy dla badań identyfikacyjnych, metodyki konserwacji i ekspozycji w kolekcjach i przestrzeni publicznej, 2011–2014*

Julia Maria Koszewska

- doktorantka na Międzywydziałowych Środowiskowych Studiach Doktoranckich na Wydziale Historycznym z siedzibą w Instytucie Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego
- założycielka [2008] i członkini Zarządu Religions for Peace — European Interfaith Youth Network [do grudnia 2013]
- członkini Europejskiej Rady Liderów Religijnych [do grudnia 2013]
- członkini Sądu Koleżeńskiego Stowarzyszenia Wikimedia Polska
- członkini Rady Fundacji ePaństwo [do lutego 2013]
- producent towarzyszący w filmie *Syrena* [reż. Jonah Bleicher] na podstawie opowiadania Etgara Kereta pod tym samym tytułem
- członkini Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Żydowskie Motywy [od kwietnia 2013]
- członkini European Sociological Association, European Association for Jewish Studies oraz Librarians Without Borders
- odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi przyznany przez Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego za „wybitne zasługi w działalności publicznej i społecznej, za osiągnięcia w tworzeniu, pogłębianiu i szerzeniu kultury religijnej, intelektualnej, artystycznej i politycznej, za działalność oświatową na rzecz dzieci i młodzieży” [uroczystość wręczenia w Pałacu Prezydenckim 24.04.2013]

Gabriela Świttek

- uzyskała stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie historii sztuki — historii sztuki nowoczesnej, Uniwersytet Warszawski [27.11.2013]
- kierownik Zakładu Teorii Sztuki, Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego
- wiceprzewodnicząca Rady Naukowej, Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego
- członkini Rady Wydziału Historycznego, Uniwersytet Warszawski
- ekspert powołany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Zespole Sterującym Programu *Kolekcje — priorytet 1. — Narodowe kolekcje sztuki współczesnej* w edycji 2013 Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego [styczeń 2013].
- ekspert powołany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Zespole Sterującym Programu *Kolekcje — priorytet 2. — Regionalne kolekcje sztuki współczesnej* w edycji 2013 Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego [styczeń–kwiecień 2013]
- uczestniczka Rady Programowej Fundacji Kultura Miejsca

Stanisław Welbel

- doktorant w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk, promotorka: prof. Marta Leśniakowska

Hanna Wróblewska

- uczestniczka Rady Programowej Galerii Arsenał w Białymstoku
- uczestniczka Rady Programowej Centrum Nauki Kopernik, kadencja 2011–2016 [powołana 1.08.2011]
- uczestniczka Rady Programowej Fundacji Kultura Miejsca
- uczestniczka Kapituły Nagrody Krytyki Artystycznej im. Jerzego Stajudy
- ekspert powołany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Zespole Sterującym Programu *Kolekcje — priorytet 4. — Kolekcje muzealne*

Karolina Zychowicz

- uzyskała stopień doktora w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie historii sztuki, Katolicki Uniwersytet Lubelski [24.06.2013, praca doktorska *Léger w Polsce. Recepcja twórczości artysty w XX wieku* napisana pod kierunkiem Małgorzaty Kitowskiej-Łysiak, prof. KUL]

- członek zespołu badawczego *Polska krytyka artystyczna XX-XXI wieku* w Instytucie Historii Sztuki KUL [w ramach grantu przyznanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego]
- sekretarz Kapituły Nagrody Krytyki Artystycznej im. Jerzego Stajudy [od 2012 roku]

Wystawy w kraju i za granicą organizowane przez pracowników Zachęty, spotkania, wykłady, sympozja w kraju i za granicą

24–30.01.2013 Stanisław Welbel

Artis 10th Curatorial Research Trip to Israel

1–2.02.2013 Julia Maria Koszewska

współorganizowanie i udział w 1st Personal Democracy Forum organizowanym przez Fundację ePaństwo we współpracy z Omidyar Network oraz Open Society Foundation, konferencja pod patronatem Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz m.st. Warszawa, Warszawa; współorganizowanie i udział w BarCamp 2013 *Przejmujemy państwo* organizowany przez Fundację ePaństwo [wydarzenie towarzyszące PDF CEE 2013], Warszawa

20.03.2013 Gabriela Świtek

wykład inauguracyjny *Grunt i horyzont*, Ogólnopolska Studencko-Doktorancka Konferencja Naukowa *Przestrzenie realne / Przestrzenie wyobrażone*, Instytut Kultury Polskiej, Uniwersytet Warszawski

9.04.2013 Gabriela Świtek

wykład *Grunt i horyzont* dla Studium Doktoranckiego, Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa

8–9.04.2013 Gabriela Świtek

moderowanie panelu *Duchowość* w ramach Ogólnopolskiej Studencko-Doktoranckiej Konferencji Naukowej *Sztuka polska w okresie przemian ustrojowych lat. 90.*, Sekcja Współczesna Koła Naukowego Studentów Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego

15.04.2013 Zofia Dubowska-Grynberg

udział w warsztatach eksperckich *Reforma prawa autorskiego dla edukacji*, organizowanych przez Centrum Cyfrowe Projekt: Polska

19.04.2013 Julia Maria Koszewska

współorganizowanie akcji społecznej *Syreny dla uczczenia powstania w getcie warszawskim* [facebook.com/syreny2013], Warszawa

24.04.2013 Zofia Dubowska-Grynberg, Maria Świerżewska-Franczak

wystąpienie na konferencji THAT Camp, Lublin

26.04.2013 Anna Zdzieborska (wraz z Pauliną Celińską)

wystąpienie *Sztuka dostępna* podczas konferencji *Kierujemy na sztukę*, Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie

7.05.2013 Julia Maria Koszewska

uczestniczka obrad Roundtable Meeting on Inter-religious Dialogue in Promoting Freedom of Religion or Belief; spotkanie organizowane przez Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie w siedzibie głównej OBWE, Wiedeń

15–16.05.2013 Julia Maria Koszewska

udział w konferencji *Peace Spirituality Encounter* organizowanej przez Pax Christi International, Warszawa

21.05.2013 Gabriela Świtek

prowadzenie spotkania autorskiego w związku z książką dr hab. Iwony Luby *Berlin. Szalone lata dwudzieste, nocne życie i sztuka*, Stowarzyszenie Historyków Sztuki, Warszawa

31.05–9.06.2013 Hanna Wróblewska

mentorka w projekcie *Młode menadżerki kultury* prowadzonym przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e”

5–6.06.2013 Małgorzata Bogdańska-Krzyżanek, Maria Świerżewska-Franczak

udział w konferencji *We Are Museums*, Wilno

8.06.2013 Julia Maria Koszewska, Gabriela Świtek, Karolina Zychowicz

wykład *Archiwum Zachęty i młodzież lat 50. XX wieku. Jak korzystać z działu dokumentacji?* w ramach Międzynarodowego Dnia Archiwów, IV Warszawski Piknik Archiwalny, Pałac Staszica, Warszawa

21.06.2013 Gabriela Świtek

prowadzenie dyskusji panelowej, w ramach wystawy *Janicka & Wilczyk. Inne Miasta*, Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa

25.06.2013 Hanna Wróblewska

udział w obradach Henkel Art Award 2013

1–17.07.2013 Stanisław Welbel

Suddenly 2013 Curatorial Residency, Beauchery-Saint-Martin, Francja

3.07.2013 Julia Maria Koszewska

udział w konferencji inauguracyjnej *Szerokie Porozumienie na rzecz Umiejętności Cyfrowych w Polsce*, Warszawa

21–27.07.2013 Gabriela Świtek

referat w ramach panelu plenarnego *Aesthetics and Politics* na zaproszenie organizatorów, prof. Aleša Erjavca i Miško Šuvakovića: *Architecture as Politics: Constructing the Image of the City in the 1950s*, 19th International Congress of Aesthetics, Kraków

28.08.2013 Gabriela Świtek

udział w audycji *Gdy architektura jest dziełem sztuki*, z cyklu *Skarbiec nauki polskiej*, red. Katarzyna Kobylecka, Polskie Radio, Program 2

3.09.2013 Anna Zdzieborska

udział w szkoleniu Fundacji SYNOPSIS na temat autyzmu w ramach projektu *Kultura przyjazna osobom z autyzmem*

17–18. 09.2013 Karolina Zychowicz

udział w seminarium *Bezpieczeństwo zbiorów muzealnych, bibliotecznych i archiwalnych — stan i perspektywy* zorganizowanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Centrum Targowo-Kongresowe MT Polska, Warszawa

23.09–4.10.2013 Julia Maria Koszewska

udział w *Human Dimension Implementation Meeting* organizowanym przez Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie — Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka [OSCE-ODHiR] jako delegatka Europejskiej Rady Liderów Religijnych, Warszawa

25.09.2013 Gabriela Świtek

wykład *Inne miasta*, w ramach Festiwalu *Alternativa 2013*, Instytut Sztuki Wyspa, Gdańsk

27.09.2013 Zofia Dubowska-Grynberg, Anna Zdzieborska

prowadzenie szkolenia dla nauczycieli — uczestników programu KULTHURRA organizowanego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej

1.10.2013 Hanna Wróblewska, Gabriela Świtek

udział w obradach jury konkursu na kuratorski projekt wystawy reprezentujący Polskę na 14. Międzynarodowej Wystawie Architektury w Wenecji w 2014 roku

1.10.2013 Julia Maria Koszewska

udział w II Międzynarodowej Konferencji Copy-Camp organizowanej przez Fundację Nowoczesna Polska, Warszawa

1.10.2013–20.01.2014 Gabriela Świtek, Małgorzata Bogdańska-Krzyżanek, Marta Miś, Paulina Celińska, Katarzyna Kucharska-Hornung, Julia Maria Koszewska

zajęcia dla studentów Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego *Praktyczne pisanie o sztuce*, Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki

3.10.2013 Zofia Ledzion

udział w konferencji *Museum Ideas 2013* dotyczącej innowacji i zastosowania nowych mediów w muzealnictwie, Londyn

10.10.2013 Hanna Wróblewska

udział w panelu *Do źródeł Dziedzińca* w ramach programu *Dziedziniac dialogu* — cyklu debat organizowanych przez Centrum Myśli Jana Pawła II

11.10.2013 Maria Świerżewska-Franczak

udział w panelu dyskusyjnym podczas konferencji *OpenGLAM 2013. Otwarte zasoby kultury*, Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki

11–12.10.2013 Julia Maria Koszewska

koordynacja konferencji *OpenGLAM 2013. Otwarte zasoby kultury* z ramienia Stowarzyszenia Wikimedia Polska; prowadzenie sesji *Wikiprojekty, czyli współpraca Wikimediów i instytucji GLAM*, Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki

13.10.2013 Hanna Wróblewska

udział w panelu poświęconemu polskiej sztuce współczesnej w ramach Międzynarodowych Targów Sztuki VIENNAFAIR 2013

21–23.10.2013 Julia Maria Koszewska

uczestniczka 14. Światowego Szczytu Laureatów Pokojowej Nagrody Nobla; uczestniczka specjalnej edycji Akademii Obywatelskiej (program dla młodych liderów organizowany przez Instytut Lecha Wałęsy) — wydarzenie towarzyszące Szczytowi Noblistów; uczestniczka konferencji *Niestosowanie przemocy, budowanie pokoju, pojednanie* — wydarzenie towarzyszące Szczytowi Noblistów, Warszawa

23.10.2013 Gabriela Świtek

referat *Rytmy sztuk wizualnych. Modernistyczne i pitagorejskie analogie w Drodze do Żelazowej*

Woli Krystiana Burdy, udział w konferencji *Krystian Burda, Droga do Żelazowej Woli. Studium czasoprzestrzeni*, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, Muzeum Fryderyka Chopina, Fundacja Polskiej Sztuki Współczesnej, Żelazowa Wola

24.10.2013 Gabriela Świtek, Karolina Zychowicz

udział w konferencji *Muzeum — twór osobny czy zasobny* dotyczącej Strategii Rozwoju Muzealnictwa w zakresie programowym *Muzeum między państwem a rynkiem*, Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie

29.10.2013 Gabriela Świtek

wykład *Za Żelazną Bramą. Modernistyczne osiedle i miejsce pamięci*, w ramach seminarium *Dzieła sztuki w kulturze*, Kolegium Artes Liberales, Kolegium MISH, Uniwersytet Warszawski

20.11.2013 Julia Maria Koszewska

delegatka na Youth Pre-Assembly organizowanych przez Religions for Peace, oraz delegatka Europy do Komitetu Rekomendacyjnego (w ramach obrad Youth Pre-Assembly), Wiedeń

21–22.11.2013 Julia Maria Koszewska

uczestniczka 9th World Assembly of Religions for Peace *Welcoming the Other: Action for Human Dignity, Citizenship and Shared Well-being*, Wiedeń

23.11.2013 Julia Maria Koszewska

współprowadzenie treningu dla młodych liderów religijnych z Europy *Humanitarian Impact of Nuclear Weapons*; trening współorganizowany z International Campaign to Abolish Nuclear Weapons (ICAN); treningowi towarzyszyła europejska prezentacja i premiera publikacji *Resource Guide for Nuclear Disarmament for Religious Leaders and Communities*, Wiedeń

26.11.2013 Gabriela Świtek

wykład *Architektura w Zachęcie. Lata 50. XX wieku* dla Studium Doktoranckiego, Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa

9.12.2013 Julia Maria Koszewska

wykład gościnny: *Wikipedia dla historyków sztuki. Czytanie krytyczne, edycja, wiki-GLAM* w ramach zajęć *Praktyki pisanie o sztuce* dla studentów Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego prowadzonego przez dr hab. Gabrielę Świtek

14.12.2013 Zofia Dubowska-Gryberg

wykład *Kto to jest artysta?* wygłoszony na Uniwersytecie Dzieci

16.12.2013 Hanna Wróblewska

udział w jury konkursu Doodle 4 Google na specjalne wersje logo Google tworzone w celu uczczenia świąt, rocznic oraz pamięci sławnych artystów, odkrywców i uczonych, którzy zapisali się na kartach historii

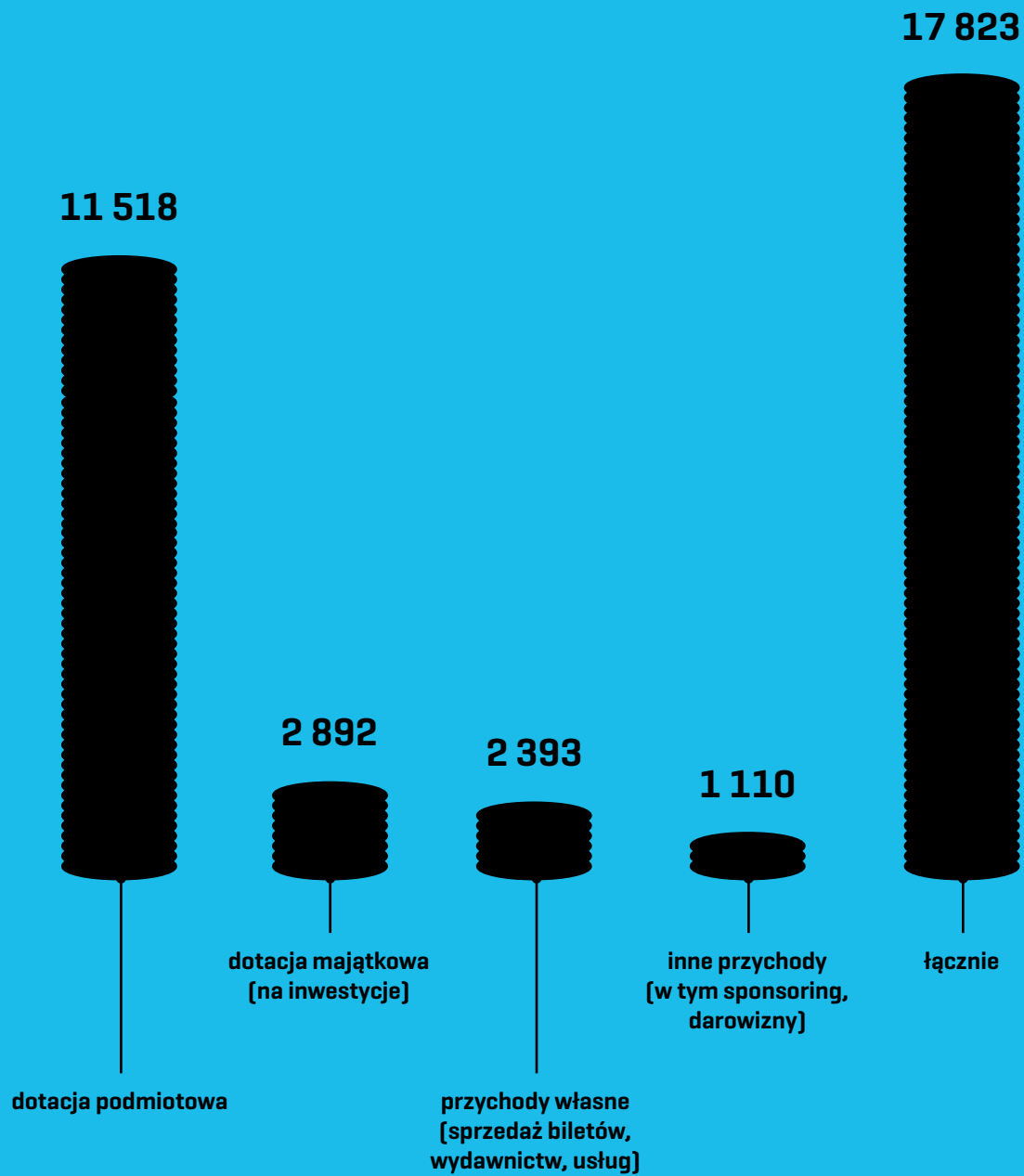
Publikacje

Marta Miś, *Wszystko może się wydarzyć... O „Trylogii białostockiej” Jacka Malinowskiego, w: Negocjacje. Wybrane projekty artystyczne zrealizowane przez Galerię Arsenał w Białymstoku w ramach programu edukacyjnego Plac Zabaw Arsenał*, Galeria Arsenał, Białystok 2013, s. 56–59.

Stanisław Welbel, *Metadologia marksistowska w polskiej historii sztuki okresu powojennego, w: Współczesność historia nieznaną. Studia z historii sztuki*, red. Wojciech Włodarczyk, Stowarzyszenie Historyków Sztuki, Warszawa 2013, s. 313–321.

Przychody

Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki w 2013 roku [w tys. zł]

PARTNERZY I SPONSORZY

Zachęta jest jednostką finansowaną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Współorganizatorzy wystawy *Spojrzenia 2013* — Nagroda Fundacji Deutsche Bank

Deutsche Bank Stiftung

Deutsche Bank

Sponsorzy galerii

Sponsor Miejsca Projektów Zachęty

BenQ

Partner wspierający zakup dzieł sztuki do kolekcji

Doradca prawny galerii

WHITE & CASE

Sponsorzy wernisaży

Sponsorzy technologiczni galerii

Patroni medialni

MALEMEN

MURANÓW

Współorganizatorzy i partnerzy poszczególnych wystaw i wydarzeń

Partnerzy kampanii *Postaw z nami znaki zapytania*

i akcji *Jak wchodzimy do Zachęty*

Partnerzy wystawy

Splendor tkaniny

Partnerzy wystawy

Kocham i nienawidzę Lygii Clark

Partner projektu

Christian Hutzinger. W/W

Partner technologiczny wystawy

In God We Trust i Dnia Otwartego w Zachęcie

Raport roczny 2013

projekt graficzny: Magdalena Piwowar

opracowanie i redakcja: zespół Zachęty

łamanie i opracowanie zdjęć do druku: Krzysztof Łukawski

Fotografie z archiwum Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki:

Karolina Bielawska; Maria Gąsecka; Bartosz Górka; Joanna Kinowska;

Marek Krzyżanek, Agencja Medium; Dominika Kucner; Maciej Landsberg;

Sebastian Madejski; Jan Michałowski; Przemysław Pokrycki; Jacek

Sielski; Anna Zdzieborska oraz dzięki uprzejmości firmy Gigaboard

druk: Argraf, Warszawa

Publikacja dostępna na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa—Na tych samych warunkach 3.0 Polska.

Tekst licencji dostępny na stronie:

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/>

ISBN 978 83 64714 01 6

